1
2020
ROČNÍK 3
ISSN 2585 – 9927

HLAS MATICE

ŠTVRŤROČNÍK MATICE SLOVENSKEJ V TURČIANSKOM SV. MARTINE
VYDÁVANÝ V SPOLUPRÁCI S MATIČNÝMI PRACOVISKAMI

ABRAHÁM VČERA A DNES

VÝZNAMNÉ VÝROČIA OBCE

Miestny odbor Matice slovenskej v Abraháme počas hodových dní v našej obci inštaluje rôzne výstavy v klube Matice slovenskej. Nebolo to inak ani v tomto roku, keď bola v týchto priestoroch nainštalovaná výstava fotografií pod názvom Abrahám včera a dnes" a „Významné výročia našej obce v roku 2019.

Návštevníci si na 29 paneloch mohli pripomenúť, ako vyzerala naša obec v minulosti a dnes. Účastníkov zaujal hlavne Abrahámsky kaštieľ, základná škola, farská budova, kultúrny dom, kostol, sochy našej obce, ako vyzerali v minulosti a v akom stave ich máme teraz.

Nezabudli sme ani na našich športovcov, rekonštrukciu šatní v športovom areáli, výstavbu prístreška a fotografie z našej krásnej prírody, ktorým sme venovali časť výstavy.

Z významných výročí sme sa zamerali na príchod Mons. Michala Tareka pred 90 rokmi do našej obce, keďže sa významne pričinil o rozvoj Abrahámu počas pôsobenia v našej farnosti, ako napr. výstavba novej školy, výstavba kultúrneho domu, rozšírenie kostola o bočné lode, 100. výročie vzniku ochotníckeho divadla v Abraháme, 55. výročie vzniku Folklórneho súboru, ktorý nesie názov Jatelinka, 20. výročie vysvätenia obecných symbolov, 15. výročie vydávania Abrahámskych novín, 15. výročie vydania monografie o našej obci, 15. výročie otvorenia Abrahámskeho múzea. Všetky významné udalosti v našej obci máme zdokumentované a sú v albumoch, ktoré sú uložené v obecnom múzeu.

Pripomenuli sme návštevníkom akcie, ktoré sa v priebehu roka konajú v našej obci, ako sú súťaž vo varení guláša Abrahámsky kotlík, Abrahámske kultúrne dni, fašiangové slávnosti, výstavky a ochutnávky jedál starých materí, rybárske preteky žiakov na Hliníku, alebo ktoré sa v minulosti uskutočňovali ako Dožinky a prvomájové oslavy.

Časť výstavy patrila cirkevnému životu našej obci, na fotografiách sme zdokumentovali pobožnosti pri soche Sedembolestnej Panny Márie, rekonštrukciu strechy a veže kostola, rekonštrukciu farskej budovy a maľovanie kostola.

Výstava fotografií sa stretla so záujmom našich občanov a hodových hostí, prezrelo si ju vyše 250 návštevníkov. Záujem o výstavu prejavilo aj Riaditeľstvo Základnej školy Michala Tareka v Abraháme, keď počas hodového pondelka výstavu navštívili všetky ročníky

Anna Klementová

TIMRAVIN CHODNÍČEK 2019

152. VÝROČIE NARODENIA

Dom Matice slovenskej v Lučenci, Miestny odbor Matice slovenskej v Lučenci, mesto Lučenec, Gymnázium BST v Lučenci, Novohradské osvetové stredisko v Lučenci, obec Polichno, obec Ábelová a ďalší usporiadali pre študentov, turistov, matičiarov a milovníkov prírody turisticko-literárnu akciu: Timravin chodníček 2019. Podujatie sa uskutočnilo 5. októbra 2019 pri príležitosti 152. výročia narodenia spisovateľky Boženy Slančíkovej-Timravy – významnej rodáčky z Novohradu.

Podujatie sa začalo pred budovou Gymnázia B. S. Timravy v Lučenci. Účastníkov privítala predsedníčka MO MS v Lučenci Ľudmila Lacová. Študenti z Gymnázia BST si pripravili úryvok z literárnej tvorby B. S. Timravy. Poverený riaditeľ DMS v Lučenci Peter Schvantner sa na podujatí nemohol zúčastniť zo zdravotných dôvodov. Na záver pani predsedníčka MO MS Lučenec Ľudmila Lacová priblížila program akcie a zaželala všetkým, aby prežili nádherný deň plný zážitkov aj napriek nepriazni počasia.

Autobusy odviezli účastníkov do obce Polichno. V rodisku Timravy ich privítal starosta obce pán Pavel Kyseľ. V miestnej fare bola pripravená výstava vyše 100 súťažných výtvarných prác – Maľujeme Timravu 2019 – 8. ročník – a každý účastník tejto turisticko-literárnej akcie mal možnosť hlasovať za mimoriadnu cenu.

Potom sa uskutočnila návšteva evanjelického kostola a miestnej fary, kde sa prihovoril evanjelický farár pán Michal Gubo z Tomášoviec. Zaznela pieseň Slovensko moje, otčina moja. Na službách Božích sa zúčastnil aj prvý podpredseda Matice slovenskej Mgr. Marek Hanuska. Po skončení programu v kostole sa účastníci presunuli na turistický pochod: Polichno – Timravina studnička – Ábelovské lazy. Niektorí odvážlivci sa aj v daždi rozhodli ísť na vrch Bralo-Bralce. Autobus čakal účastníkov a odviezol ich do Ábelovej.

Po položení vencov od študentov Gymnázia B. S. Timravy v Lučenci, pracovníka DMS v Lučenci, zástupcov MO MS v Lučenci k pamätnej tabuli na Dome B. S. Timravy sa účastníci presunuli do obce Ábelová. V Ábelovej ich privítal starosta obce Jaroslav Maslen. Následne navštívili Dom B. S. Timravy, v ktorom prežila takmer 40 rokov (1909 – 1945). Na účastníkov tam čakalo občerstvenie.

Pracovník DMS v Lučenci, predsedníčka MO MS v Lučenci, prednosta mestského úradu v Lučenci, študenti Gymnázia B. S. Timravy v Lučenci a starosta obce Ábelová položili vence k buste Timravy pri jej pamätnom dome v Ábelovej, k pamätnej tabuli Jána Šalamúna Petiana. Pripomenuli sme si 220. výročie jeho narodenia. Ján Šalamún Petian bol menej známy, ale významný zoológ bývalého Uhorska.

Po skončení kladenia vencov nasledovalo vyhodnotenie súťaže Maľujeme Timravu 2019. Odovzdali sa vecné ceny víťazom, ktorých podľa kritérií súťaže vybrala odborná komisia. Po vyhodnotení a odovzdaní cien starostom obcí Ábelová a Polichno, kňazom ECAV Polichno, pracovníkom DMS v Lučenci a predsedníčkou MO MS v Lučenci si zúčastnení mohli vychutnať nádherný kultúrny program, v ktorom vystúpili DFS Jánošík a DFS Málinčok.

Poďakovanie za vydarenú akciu patrí všetkým organizátorom aj zúčastneným, hlavne pani Ľudmile Lacovej, ktorej toto podujatie nečakane pripadlo. Zvládla ho na jednotku. Osobitné poďakovanie patrí BBSK a Matici slovenskej, ktorí toto podujatie podporili.

Na podujatí sa zúčastnilo vyšše 250 účastníkov, ktorí prežili nádherný deň aj napriek nepriazni počasia.

Jozef Paulenka

FOLKLORISTI Z DRAŽOVIEC

OPÄŤ ÚSPEŠNE REPREZENTOVALI V ZAHRANIČÍ

Folklórna skupina Tradícia sa v dňoch 19. – 20. 10. 2019 zúčastnila na Folklórnom festivale Veľký Varadín. Po tohtoročnom úspešnom reprezentovaní mesta Nitra, mestskej časti Dražovce a Miestneho odboru Matice slovenskej v Dražovciach v chorvátskom Osijeku podporili tentoraz folkloristi Slovákov žijúcich v Rumunsku. Organizátorom podujatia bola Miestna organizácia Spolku Slovákov a Čechov v Rumunsku v Oradei.

Oradea je mesto v severozápadnom cípe Rumunska, rozprestierajúce sa pod pohorím Bihor. Na jeho vrchoch a údoliach sú roztrúsené osady a dediny obývané Slovákmi a Čechmi. Tí sa usadili na týchto miestach pred vyše dvesto rokmi. Komunitu Slovákov v Oradei, vo Veľkom Varadíne (ako sa traduje slovenský názov mesta) tvoria prevažne obyvatelia pochádzajúci spod Bihora, ktorí sa usadili v meste a prišli sem za pracovnými príležitosťami. Oradeiská organizácia Slovákov a Čechov sídli v priestoroch rímskokatolíckej fary a má veľkú oporu v slovenskom farárovi pochádzajúcom z Rumunska, ktorý Slovo Božie káže aj po slovensky v slovenskom kostole.

Slovenská komunita sa pravidelne stretáva a podieľa na kultúrnom živote mesta aj prostredníctvom svojej speváckej skupiny. Každoročne je usporiadateľom folklórneho festivalu. Ten tohoročný sa konal v budove maďarského reálneho Gymnázia Ady Imreho. V popoludňajších hodinách festivalového dňa sa konala prehliadka speváckych skupín, tanečných súborov a iných zoskupení slovenských organizácií v Rumunsku. Program sa uskutočnil s podporou Ústredia spolkov Slovákov a Čechov v Rumunsku, mesta Oradea a podnikateľov. Dražovčania sa s veľkým úspechom predstavili na začiatku a konci programu. Prekvapením pre prítomných a predovšetkým domácich boli dve piesne – V Oradei na pľaci a V našom dvore maľuvaná studňa. Piesne Slovákov z Bihora a obce Nová Huta nacvičili a zasievali členovia Fsk Tradícia. Obe pochádzajú zo zbierky Pavla Javora – Slovenské ľudové piesne z Rumunského Bihora, ktorá s pomocou Domu Matice slovenskej v Nitre vyšla roku 2000. S pomocou riaditeľky Domu MS v Nitre Veroniky Bilicovej pre túto príležitosť vznikla kópia zbierky, ktorú sme my Dražovčania v závere festivalu odovzdali predsedníčke Organizácie Slovákov a Čechov v Oradei Márii Iabloncic. V nedeľné ráno sa členovia Fsk Tradícia zúčastnili na bohoslužbe v slovenskom kostole venovanej misiám. Aj cesta Tradície bola takou misiou, tam ďaleko, kde ľudia, hoci žijú v inojazyčnom prostredí, nezabudli na svoju materinskú reč. Počas bohoslužby hosťujúci folkloristi zaspievali sakrálne piesne, na záver zazneli gajdy a nádherná pieseň Materinská moja reč, pri ktorej nejedno oko zvlhlo, a prítomní si uvedomovali hlboký význam spievaného textu. Nádherné slnečné jesenné dni sa pominuli. Tešili sme sa z úspešnej reprezentácie Nitry, Dražoviec, Miestneho odboru Matice slovenskej v Dražovciach. Na spiatočnú cestu sme sa vydali s prísľubom, že sa o rok stretneme u nás v Nitre- - Dražovciach.

Miroslava Zaujcová

ĽUDOVÉ KROJE

V EVANJELICKOM GYMNÁZIU V TISOVCI

Študenti Evanjelického gymnázia v Tisovci si mohli prezrieť v rámci projektu Poznávajme život našich predkov z Nadácie SPP ľudové kroje zo Šatnice Matice slovenskej v Martine. Podujatie sa konalo 14. októbra 2019 v priestoroch gymnázia, ktorého súčasťou boli aj prednášky z oblasti slovenských dejín a slovenskej literatúry. Úlohy lektorov z týchto oblastí sa zhostili pracovníci Matice slovenskej Pavol Mičianik a Július Lomenčík. Ďalšia časť projektu bola venovaná priblíženiu remeselných zručností ľudových majstrov z okresu Rimavská Sobota v tvorivých dielňach. Ľudovým tradíciám a odievaniu sa venovala etnologička Jaroslava Lajgútová. Svojou troškou prispeli aj samotní študenti, ktorí na toto podujatie prišli odetí do najrôznejších ľudových krojov.

Poďakovanie za zaujímavý zážitkový deň patrí všetkým lektorom, ľudovým majstrom, vedeniu a členom pedagogického zboru Evanjelického gymnázia v Tisovci – najmä organizátorke celého podujatia Žanete Ovčiarikovej.

PhDr. Ingrid Šulková

VYŠLA NOVÁ PUBLIKÁCIA

VENUJÚCA SA KRAJANSKEJ PROBLEMATIKE

Analýza starostlivosti Slovenskej republiky o Slovákov žijúcich v zahraničí z pohľadu Matice slovenskej a odborníkov na krajanskú problematiku z Chorvátska, Čiernej Hory, Poľska a Srbska.

Dopyt po posilnení, lepšom plánovaní, cieľavedomejšej politike v oblasti starostlivosti SR o krajanov (nielen v zmysle činnosti ÚSŽZ) je neustále prítomný a silný na všetkých oficiálnych i neoficiálnych fórach krajanov.

Na zasadaní poradného orgánu Matice slovenskej pre krajanskú problematiku – Rady pre Slovákov žijúcich v zahraničí pri MS, ktorú tvoria zástupcovia z Čiernej Hory, Srbska, Poľska, Chorvátska, Českej republiky, Francúzska, Kanady, Maďarska, Švédska, Rumunska, Ukrajiny, ÚSŽZ a SZSZ, odznela požiadavka na vypracovanie analýzy starostlivosti SR o Slovákov žijúcich v zahraničí. Po odkonzultovaní

projektu a jeho účasti na ňom prejavili záujem pripraviť čiastkové štúdie odborníci z MS a MN, PL, HRK a SRB, ktorí vytvorili výskumný tím. Projekt mal ambíciu aspoň čiastkovo analyzovať danú starostlivosť a priniesť odporúčania pre prácu subjektov so sídlom na Slovensku, ktorým zákon vymedzuje starostlivosť o Slovákov žijúcich v zahraničí.

Cieľom tejto analýzy bolo nielen analyzovať systém podpory Slovenskej republiky voči krajanom, ale porovnať ho aj so systémom v iných štátoch, t. j. ako v Európe zabezpečujú túto starostlivosť európske národy pre svoje komunity v zahraničí. Výstupom analýzy je súbor odporúčaní a návrhov pre činnosť SR v tejto oblasti, ktorá poskytuje bázu návrhov na zefektívnenie podpory krajanskej problematiky na základe výsledkov bádania expertov podľa zvolenej témy a ich osobnej praxe.

Na tvorbe štúdií pracovali dlhoroční odborníci na krajanskú problematiku, a to: Michal Spevák, predseda Čiernohorsko-slovenského priateľstva (MN), ktorý sa zaoberal stavom krajanov v Čiernej Hore, projektmi zameranými na ich podporu, a zhodnotil starostlivosť SR o krajanov v Čiernej Hore. Sandra Kralj Vukšić, riaditeľka Slovenského kultúrneho centra v Našicich a šéfredaktorka krajanského periodika Prameň (HRK), ponúkla rozsiahly rozbor inštitúcií, s ktorými krajania v Chorvátsku spolupracujú, a porovnala ho s podobnými inštitúciami Chorvátskej republiky.

DETSKÝ FOLKLÓRNY SÚBOR JÁNOŠÍK

NA NÁVŠTEVE U KRAJANOV V KYSÁČI

Nie je náhoda, že v meste Fiľakovo s rôznymi kultúrnymi tradíciami úspešne pracuje Detský folklórny súbor Jánošík pri Dome Matice slovenskej vo Fiľakove. Jeho zakladateľom je tanečníčka a speváčka FS Jánošík Miroslava Podhorová. Od jeho založenia roku 2000 sa repertoár detského folkórneho súboru sústreďuje na zvyky a obyčaje, hry, tance a piesne regiónu Novohrad a Podpoľanie. Za obdobie od jeho založenia sa v DFS Jánošík vystriedalo väčšie množstvo detí s rôznymi úspechmi.

Osobité scénické spracovanie, jasná dramaturgická a systematická práca s deťmi a cieľ čo najviac spracovať a sprístupniť verejnosti materiály získané výskumom regiónu dáva možnosť na jednej strane naučiť deti tomu, čo nám zanechali naši predkovia, a na druhej strane prostredníctvom detí ukázať doma a v zahraničí trošku z ľudových tradícií z regiónu, v ktorom deti vyrastajú.

DFS Jánošík spoločne so svojím vedením a rodičmi mal možnosť dňa 19. 10. 2019 navštíviť našich krajanov vo Vojvodine v meste Kysáč, kde sa deti predstavili bohatým program. Po veľkom potlesku sa na druhý deň šťastné vrátili domov, plné pozitívnej energie s cieľom ešte viac na sebe pracovať, aby mohli aj naďalej rozdávať okolo seba radosť z pekných slovenských tancov a piesní.

Vedúca DFS Jánošík aj touto cestou ďakuje za podporu BBSK, Matici slovenskej, mestu Fiľakovo a obci Ratka.

Miroslava Podhorová

KDE BOLO, TAM BOLO...

ZLATÁ PODKOVA, ZLATÉ PERO, ZLATÝ VLAS

Medzi hlavných organizátorov regionálneho a celoslovenského kola literárnej súťaže v prednese slovenskej rozprávky Zlatá podkova, zlaté pero, zlatý vlas patrí už niekoľko rokov aj Matica slovenská. Súťaž sa každoročne koná v obci Drienčany, v pôsobisku Pavla Emanuela Dobšinského. Gemersko-malohontské osvetové stredisko, obec Drienčany, ECAV Drienčany, o. z. Valgata a Matica slovenská organizovali XVI. ročník regionálneho kola a XIV. ročník celoslovenského kola súťaže v prednese slovenskej rozprávky v dňoch 23. a 24. októbra 2019. V tomto roku sa stretlo v regionálnom a celoslovenskom kole vyše 100 účastníkov vrátane pedagógov, rodičov a metodikov z regionálnych osvetových stredísk. Súťaž sa realizovala v troch kategóriách pre žiakov základných škôl a osemročných gymnázií. V každej kategórii sa predstavilo počas obidvoch dní priemerne 12 súťažiacich. Detských recitátorov hodnotila odborná porota z rôznych kútov Slovenska. Počas obidvoch dní účastníci súťaže mohli navštíviť Pamätnú faru P. E. Dobšinského – Múzeum slovenskej rozprávky. Rozprávkovú pohodu dotvárali aj deti v dobových kostýmoch a ľudových krojoch. Pre účastníkov podujatia bola v kultúrnom dome inštalovaná výstava ilustrátora Miroslava Regitka, ďalej literárno-hudobné pásmo, venované spomienke na Jonatána Dobroslava Čipku pri príležitosti 200. výročia jeho narodenia, a určite ich potešila aj beseda so spisovateľkou Petrou Nagyovou Džerengovou.

PhDr. Ingrid Šulková

FOLKLÓRNA SKUPINA DUDVÁH

25. VÝROČIE ZALOŽENIA

Dňa 20. októbra 2019 sa v poobedných hodinách uskutočnila v DK Križovany nad Dudváhom veľká slávnosť. Miestna Folklórna skupina Dudváh si pripomínala 25. výročie svojho vzniku. Na tejto milej slávnosti sa zúčastnili členovia, zakladatelia, bývalí členovia, hostia, sympatizanti, podporovatelia tradičnej ľudovej kultúry a obyvatelia obce.

Ing. Svetlana Královičová, starostka obce, vyjadrila vďaku Folklórnej skupine Dudváh a nezabudla v rámci Mesiaca úcty k starším osloviť aj seniorov, obyvateľov obce. Prítomným sa prihovoril aj zakladateľ Folklórneho súboru Dudváh RNDr. Ervín Blažek. Obec Križovany je bohatá na kultúru. Fungujú tu tri kultúrne telesá – Folklórny súbor Dudváh, ktorý roku 2019 oslávil 65. výročie svojho založenia, Folklórna skupina Dudváh, ktorá oslávila 25. výročie, a Dychová hudba Križovianka, ktorá má tiež svoju odnož – DH Krojovanku. Ďakovný list pri významnom výročí poslala skupine aj ministerka kultúry SR Ľubica Laššáková. Za dlhodobú spoluprácu s Maticou slovenskou odovzdala Ďakovný list vedúcej skupiny aj riaditeľka Domu MS Galanta Zlatica Gažová.

V rámci spolupráce s Domom MS Galanta FSk Dudváh prezentuje folklór a tradície obce opakovane počas vianočných trhov v Galante, účinkovali na galakoncertoch Trenčín Trnava, ruža voňavá, a pri rôznych iných príležitostiach. Dom MS Galanta zastrešoval aj niekoľko ciest FSk Dudváh do zahraničia, medzi Dolnozemských Slovákov v Maďarsku v Teranoch a na Slovenskom Komlóši, ale aj v Srbskej Vojvodine v Aradáči a Bielom Blate.

Na úvod sa v krátkom programe divákom predstavila FSk Dudváh, oslávencom prišli zahrať a zaspievať aj FSk Prvosienka z Dobrej Vody, domáca dychová hudba Krojovanka, divákom sa prihovoril aj miestny ľudový rozprávač pán Jozef Viselka, tzv. stŕyco Náco z Kyripolca. FSk Dudváh sa po programe prezliekla z krásnych krojov do slušivých rovnošiat. Páčilo sa mi, že nielen muži mali rovnaké košele a vesty, ale rovnošaty rozlíšili aj ženy a dievčatá. Po fotografovaní oslávencov sa hostia premiestnili do miestnej svadobky, kde sa po slávnostnej spoločnej večeri poďakovali členovia folklórnej skupiny pani vedúcej Evke Kovačikovej. Torta s ohňostrojom predstavovala veľkolepé poďakovanie za mravčiu prácu pri udržovaní a prezentovaní miestnej kultúry. Musím sa priznať, že chvíľku som sa cítila ako na Vianoce.

Nasledovalo niekoľko obľúbených piesní v podaní oslávencov, prezentácia harmonikárov a posedenie určite pokračovalo do neskorých večerných hodín, ale ja som sa musela poďakovať a vybrať na cestu domov. Zostalo vo mne plno dojmov z pekne pripraveného podujatia a skvelý pocit nielen z práce FSk Dudváh, ale aj z dobre fungujúcej obce.

Zlatica Gažová

Katarína Melegová-Melichová, predsedníčka MO MS v Báčskom Petrovci a predsedníčka RSŽZ pri MS (SRB) spracovala starostlivosť o krajanov najmä z pohľadu inštitúcií, ktoré krajanov podporujú finančne, a porovnala ich so systémom Srbska. Milica Majeriková-Molitoris, historička a redaktorka krajanského periodika Život ponúkla veľmi rozsiahlu a detailnú výskumnú prácu. Zamerala ju na mnohé inštitúcie, ktoré Slovákom v Poľsku pomáhajú, so zhodnotením ich činnosti a odporúčaniami. Inšpiratívnym a veľmi podnetným čítaním je kapitola starostlivosti Poľska o Poliakov žijúcich v zahraničí. Zuzana Pavelcová, riaditeľka KM MS (Matica slovenská), autorka projektu a jeho koordinátorka, pripravila rozbor starostlivosti Slovenskej republiky o krajanov z pohľadu Matice slovenskej a zostavila syntetické odporúčania a závery z analýz.

Zborník vydala Matica slovenská, tlač zabezpečil Spolok Slovákov v Poľsku, grafické spracovanie pripravila Eva Kozioł, o jazykovú korektúru sa postarala Eva Čulenová z Vydavateľstva Signis, grant finančne podporilo Ministerstvo zahraničných vecí a európskych záležitostí SR. *Zuzana Pavelcová*

MO MS V DOLNOM OHAJI

NA NÁVŠTEVE V MATICI SLOVENSKEJ

V súčasnej dobe globalizácie je veľmi dôležité poznať svoju históriu, jej osobnosti a významné miesta, kde sa tvorila slovenská história, aby sme sa vedeli poučiť z chýb a tiež aby sme vedeli rozumne tvoriť našu budúcnosť. Práve preto, aby mladí ľudia čo najlepšie poznali svoje korene, pripravil pre žiakov druhého stupňa základnej školy aktívny Miestny odbor Matice slovenskej v Dolnom Ohaji náučno-poznávací výlet k storočnici Matice slovenskej (MS). Uskutočnil sa 24. októbra 2019 a žiaci Základnej školy J. Holčeka v Dolnom Ohaji v sprievode svojich piatich pedagógov a pána riaditeľa školy Ivana Ostrožlíka cestovali do Martina, do sídla MS, a na miesta, ktoré v našich dejinách zohrali dôležitú úlohu. Celý zájazd, ktorý dostal pomenovanie Po stopách dejín MS, zorganizoval predseda MO MS v Dolnom Ohaji Vojtech Porubský a práve on sprostredkoval zaujímavé stretnutia detí so súčasnými funkcionármi tejto inštitúcie, ktorá zohrala dôležitú úlohu v dejinách Slovenska. O histórii prítomným porozprával 1. podpredseda MS Marek Hanuska a previedol ich matičnou budovou. Pre veľký záujem detí rozprávanie doplnil filmovým dokumentom o matičnej osobnosti – J. C. Hronskom, ktorého deti poznajú skôr ako autora nezabudnuteľného Smelého Zajka. O samotnom spisovateľovi sa dozvedeli podrobne v jeho rodnom dome, kde im túto osobnosť priblížila riaditeľka Krajanského múzea Zuzana Pavelcová. Národný cintorín, miesto večného odpočinku mnohých historických osobností, si dolnoohajskí žiaci pozreli spolu s ich celodenným sprievodcom Marekom Hanuskom. Položili kvety na hrob J. C. Hronského a tiež na hrob nedávno zosnulého spisovateľa Drahoslava Machalu, ktorý sa okrem literárnej tvorby venoval aj matičnej činnosti.

SPOMIENKOVÉ PODUJATIE

DEŇ ĽUDOVÍTA ŠTÚRA V LEVOČI

Riaditeľ Domu MS zo Spišskej Novej Vsi Rastislav Zacher, Ľudmila Hrehorčáková a poslankyňa MZ Anna Kravecová s apelom na učiteľov a mládež, aby si uvedomovali historické deje, pamätali na ne a nedopustili svoje vykorenenie uprostred globalistických svetoobčianskych náporov súčasnosti.

Hosť z Ministerstva školstva SR Mgr. Ján Krišanda, podpredseda Rady športu, ako aktívny športovec uviedol mená športovcov, ktorí svojimi výkonmi pestujú aktívne vlastenectvo doma i vo svete a motivujú mládež aj našu spoločnosť.

V programe vystúpili malí folkloristi zo ZŠ Štefana Kluberta a žiaci zo ZŠ Franciscihо s fragmentmi zo života Ľudovíta Štúra.

Predstavili ho z ľudskej stránky spolu s jeho činným národným programom.

Za zvukov hymnických piesní prichádzali k pomníku predstavitelia mesta, poslanci MZ, zástupcovia SNS, spišských a podtatranských miestnych odborov MS a položením kytíc vzdali úctu nášmu najväčšiemu Slovákovi. Matičnou hymnou Kto za pravdu horí sa ukončil opäť jeden Štúrov deň, ktorým uchovávame historickú pamäť, upevňujeme tradíciu a sprítomňujeme aj spoločenský význam spomienkového podujatia. Poďakovanie patrí primátorovi Levoče Miroslavovi Vilkovskému, Miroslavovi Brinckovi, predsedovi miestnej organizácie

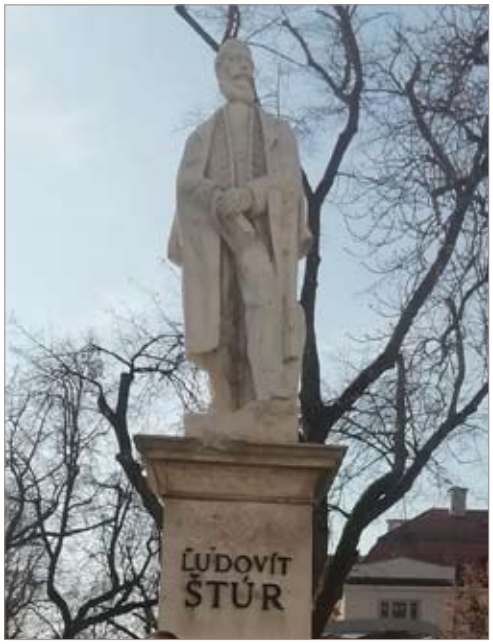

V NADLAKU DEMOKRATICKÝ ZVÄZ SLOVÁKOV A ČECHOV

OSLAVOVAL 30. VÝROČIE SVOJHO VZNIKU

Demokratický zväz Slovákov a Čechov v Rumunsku je strešnou organizáciou Slovákov v Rumunsku, ktorá 4. 1. 2020 oslávi 30. výročie od svojho založenia. Od vzniku svojho pôsobenia medzi krajanmi v Bihorskej, Aradskej i Banátskej oblasti sa trvalo zasadzuje o rozvoj krajanskej komunity vo všetkých vrstvách pôsobnosti. V kultúrnej oblasti zväz etabloval niekoľko podujatí, ktoré sa stali ikonickými pre mnohých krajanov celej Dolnej zeme. Jedným z týchto podujatí Aradskej oblasti DZSČR je aj prehliadka sólistov slovenskej ľudovej piesne Cez Nadlak je..., na ktorom krajanskí sólisti prezentujú tradičné dolnozemské spevy počas troch koncertných večerov. Na trojdňovom podujatí sa hosťom i v tomto roku tradične predstavili sólisti z Rumunska, Maďarska a Srbska. Dva hudobné večery vyústili do galakoncertu, kde ocenení predviedli svoje výherné výkony za podpory hudobného hosťa zo Slovenska, ktorým v tomto roku bol FS Mladosť z Banskej Bystrice. Slávnostnú atmosféru dotvorili mladí krajania z Nadlaku, ktorí svojich rodákov podporovali veľkým potleskom. Netreba zabudnúť aj na vynikajúci orchester, ktorý svojím excelentným výkonom na čele s dirigentom Ondrejom Maglovskim sprevádzal spevákov po celé tri večery.

Každý rok navštívia podujatie významní hostia, ktorí svojou prítomnosťou podporujú každý koncertný večer. V tomto roku sa na podujatí zúčastnil veľvyslanec Slovenskej republiky v Rumunsku Karol Mistrík, poslanec DZSČR v rumunskom parlamente Jarko Fúrik, predseda DZSČR Adrian Miroslav Merka, zástupcovia z rumunského ministerstva kultúry a školstva, predsedníčka MO MS Báčskom Petrovci Katarína Melegová-Melichová, delegátka z ÚSŽZ Milina Sklabinská, zástupcovia župy Arad a mesta Nadlak, cirkevní hodnostári, zástupcovia krajanských škôl, funkcionári a kultúrni pracovníci z krajanských prostredí.

Na XXI. ročníku podujatia nechýbal ani predseda Matice slovenskej Marián Gešper a predseda Dozorného výboru MS Štefan Martinkovič na pozvanie I. podpredsedu Demokratického zväzu Slovákov a Čechov v Rumunsku Pavla Hlásnika. Delegáciu doplnil člen Výboru MS Martin Hajník.

Demokratický zväz si pre delegáciu Matice slovenskej pripravil bohatý program. Okrem XXI. prehliadky sólistov slovenskej ľudovej piesne spoločne navštívili evanjelický kostol a ďalšie budovy patriace evanjelickej cirkvi aj s výkladom dozorcu evanjelickej cirkvi v Nadlaku. Hneď vedľa kostola delegáciu zaujal pamätník obetiam prvej a druhej svetovej vojny. Exkurzia po Nadlaku pokračovala návštevou budovy Demokratického zväzu Slovákov a Čechov v Rumunsku, nádhernej zrekonštruovanej slovenskej škôlky s veľkým dvorom a preliezkami a nakoniec navštívili tradičný slovenský dom, ktorý ukrýval mnohé

starožitnosti slovenskej kultúry v Nadlaku.

Ďakujeme Demokratickému zväzu Slovákov a Čechov v Rumunsku a ECAV v Nadlaku za pozvanie a starostlivosť. Najväčšia vďaka patrí organizátorom podujatia, ako i riaditeľke festivalu Kristíne Jucanovej za to, že sa pravidelné podujatie Cez Nadlak je... pripravuje na vysokej úrovni. Práve vďaka nemu sa mladí Slováci z Dolnej zeme stretávajú roky na jednom mieste a vytvárajú družné priateľstvá i mnohé spolupráce.

Zuzana Pavelcová

KRAJANSKÉ SNEMOVANIE

DEŇ SLOVENSKÉHO ZAHRANIČIA V RAKÚSKU

Takmer po dvoch rokoch od prvého neformálneho zasadania Expertnej komisie Slovákov v zahraničí sa posledný októbrový týždeň v Bratislave uskutočnila séria krajanských snemovaní s cieľom bilancie priorít štátnej politiky smerom ku krajanom a posilnenia spolupatričnosti krajanov a ich vzťahov k Slovenskej republike. Cieľom snemovania bolo získanie ďalších podkladov a návrhov do produkcie novej Koncepcie politiky SR voči krajanom na roky 2020 – 2025.

Snemovanie otvorila Expertná komisia zložená z odborníkov na krajanskú problematiku z 10 krajín sveta a Slovenska, ktorá (okrem iného) mala za úlohu informovať aj o práci novovzniknutých komisií ÚSŽZ, ktoré sa kreovali počas roku 2019. Za Kultúrnu komisiu Slovákov žijúcich v zahraničí referoval jej predseda Vlastimil Fabišík z Česka, za Školskú komisiu Slovákov žijúcich v zahraničí sa prihovorila Katarína Čamborová zo Slovenska a informácie za Komisiu pre médiá a vydavateľskú činnosť doplnil jej predseda Imrich Fűhl z Maďarska.

Plénu sa prihovorili vrcholní predstavitelia krajanských organizácií sveta, ktorí prezentovali informácie najmä o aktuálnom smerovaní krajanských komunít a o ich najprioritnejších potrebách na toto obdobie. Do diskusie sa zapojili i predstavitelia MZVaEZ a ÚSŽZ, prioritne zastúpení Michalom Kottmanom, generálnym riaditeľom sekcie ministra MZVaEZ, a Jánom Varšom, predsedom ÚSŽZ, ktorí vyjadrili svoje očakávania konkrétnych výstupov zo zasadania. O momentálnej situácii krajanov v Maďarsku informovala Alžbeta Hollerová Račková, predsedníčka Celoštátnej slovenskej samosprávy v Maďarsku, informácie z diania vo Vojvodine priniesla Libuška Lakatošová, predsedníčka Národnej rady slovenskej národnostnej menšiny v Srbsku, za Rumunsko vystúpil 1. podpredseda Demokratického zväzu Slovákov a Čechov v Rumunsku Pavel Hlásnik, za Zväz Slovákov v Chorvátsku sa prihovorili predseda Zväzu Mirko Vavra a tajomníčka Branka Baksa, za Švédsko sa slova ujal Dušan Daučík, čestný predseda Švédsko-slovenského spolku a na snemovaní sa zúčastnil aj Milan Čuba, delegát z USA a vydavateľ krajanského periodika Slovák v Amerike. Za odborníkov z Matice slovenskej sa prihovorila riaditeľka KM MS Zuzana Pavelcová, ktorá priblížila aktuálne možnosti Matice slovenskej na poli spolupráce s krajanmi a ich podpory.

V diskusii odzneli viaceré návrhy na pomoc krajanom zo strany Slovenskej republiky, najmä v oblasti ekonomickej emigrácie, silnej asimilácie krajanov, pretavenej najmä do úpadku znalosti slovenského jazyka a komunikácie v materčine, definície pojmu Slovák v zahraničí či volieb zo zahraničia a udeľovaniu štátneho občianstva.

Zasadania pokračovali Valným zhromaždením Svetového združenia Slovákov v zahraničí (SZSZ), na ktorom sa zúčastnili i predstavitelia z krajanských spolkov z Ukrajiny i Poľska. V jeho úvodnej časti sa medzi SZSZ a Prešovským samosprávnym krajom podpísalo memorandum o spolupráci, ktoré (okrem iného) obsiahlo i spoluprácu pri príprave infociest pre krajanských novinárov a tour-operátorov.

Za predsedu SZSZ bol na ďalšie štyri roky zvolený jediný kandidát na tento post Vladimír Skalský, pôsobiaci v Prahe. Získal takmer 96 % voličských hlasov a naďalej pokračuje vo svojom mandáte, ktorý zastupuje od roku 2006.

Medzi hlavné priority SZSZ bude aj naďalej patriť najmä úspešné schválenie projektu Centra slovenského zahraničia, podpora volieb zo zahraničia či možnosť zastúpenia krajanov v NR SR, tak ako to majú zadeklarované aj iné krajiny EÚ.

Paralelne popri tomto rokovaní prebiehalo zasadanie Kultúrnej komisie ÚSŽZ, ktorá sa snažila od mája 2019 dotazníkovou formou zmapovať aktuálnu kultúrnu produkciu krajanov. Komisia má ambíciu spracovať výsledky, ktoré budú podkladom pre Koncepciu štátnej politiky SR voči krajanom na roky 2020 – 2025 v oblasti kultúry.

Rokovania vyvrcholili Dňom slovenského zahraničia, ktorý sa v tomto roku uskutočnil v Rakúsku. Predstavitelia krajanských spolkov a slovenských inštitúcií navštívili pohraničné mesto Hainburg, v ktorom žije takmer 20 % Slovákov. Zúčastnili sa na slovensko-rakúskych Službách Božích, ktoré celebrovali: slovenský farár v Rakúsku Ján Magyar a slovenský farár zo Slovenského Komlóša v Maďarsku Attila Spišák. Delegácia si vypočula prednášku o dejinách kostola, navštívila vyhliadku na Braunbergu a Slovenský inštitút vo Viedni za účasti jeho riaditeľa Igora Skočeka a predsedníčky Rakúsko-slovenského kultúrneho spolku Ľubky Macurovej. Obaja priblížili delegátom kultúrnu produkciu krajanov v Rakúsku, prácu školského centra SOVA a školského spolku Komenský či témy krajanského periodika Pohľady, ktoré krajanská komunita vydáva už 34 rokov. *Zuzana Pavelcová*

SNS, a predovšetkým organizačnému úsiliu levočského MO MS s jej predsedníčkou Annou Petrekovou. Miroslav Brincko pozval účastníkov 14. novembra 2019 na otvorenie altánu pri dvojkríži, v miestnej lokalite na Strompeši. Dvojkríž postavili bratia Miroslav

a Rudolf Brinckovci za výraznej pomoci okresnej organizácie SNS a levočského MO MS. Na altán, ako aj na štúrovskú pamätnú izbu prispela finančnou podporou vláda SR na svojom výjazdovom rokovaní v januári 2019.

Na neoficiálnom posedení zazneli viaceré podnety na spoluprácu v rámci Štefánikovej spoločnosti v Spišskej Novej Vsi pri uchovávaní pamäti na spišskú vetvu Štefánikovho rodu. Jeho potomkovia žijú aj v Levoči. Návrh vzniesla PhDr. Ružena Kormošová, PhD. *Martin Hajník*

ĽUDOVÉ PIESNE

NAŠE KULTÚRNE BOHATSTVO

Dňa 28. októbra 2019 sa konal v Dome kultúry v Seredi už 13. ročník súťaže Folklórna Sereď. Súťažiaci i hostia si vypočuli ľudové piesne z celého Slovenska. Súťaž usporiadali Miestny odbor Matice slovenskej, mesto Sereď a Dom kultúry. Najlepší speváci základných škôl z regiónu, konkrétne zo ZŠ s MŠ Vinohrady nad Váhom, ZŠ s MŠ Šoporňa, ZŠ Pata, ZŠ s MŠ Šintava, ZŠ Štefánikova Galanta, ZŠ s MŠ K. Kuffnera Sládkovičovo, ZŠ Pusté Úľany, ZŠ J. A. Komenského, ZŠ J. Fándlyho a CZŠ sv. Cyrila a Metoda Sereď, podali veľmi dobré výkony. Súťažilo sa v dvoch kategóriách: žiaci 1. stupňa a 2. stupňa ZŠ. Spevákov posudzovala 3-členná porota v zložení Mária Mudrochová, DiS. art., Mária Pellerová, DiS. art., a za MO MS Jaroslava Práznovská. Súťažiacich prišla povzbudiť aj riaditeľka Domu Matice slovenskej v Galante Bc. Zlatica Gažová.

Ocenení prijali okrem diplomu ako cenu USB kľúče, všetci súťažiaci prijali občerstvenie a pochvalné uznanie. Súťaž zorganizovala predsedníčka MO MS v Seredi Slávka Kramárová. Touto cestou ďakujeme mestu Sereď za ceny a DK za občerstvenie. *Výbor MO MS v Seredi*

SPOMIENKA NA OBETE

ČERNOVSKEJ TRAGÉDIE

V pamätný Deň černovskej tragédie 27. októbra 2019 o 10.30 hod. bola vo farskom Kostole Návštevy Panny Márie v Hrachovišti (okres Nové Mesto nad Váhom) svätá omša so spomienkou na obete černovskej tragédie, ktorú celebroval miestny farár. Organizátormi podujatia sú DEDIČSTVO OTCOV, o. z., Spoločnosť Andreja Hlinku a Miestny odbor Matice slovenskej v Novom Meste nad Váhom.

Obete černovskej tragédie si v tento deň pripomenuli aj v Bratislave o 17. hod. v Parku Andreja Hlinku pri pomníku Andreja Hlinku modlitbou a položením kvetov.

Obyvatelia obce, ktorá už dnes tvorí súčasť mesta Ružomberok, sa pred 112 rokmi vzopreli rozhodnutiu úradov o vysvätení nového černovského kostola. Pätnásť z nich vtedy zaplatilo za svoj nesúhlas životom, niekoľko desiatok bolo zranených. Udalosti v Černovej a streľba žandárov do zástupu nevinných ľudí vyvolali ostré reakcie nielen doma, ale aj za hranicami vtedajšieho Rakúska-Uhorska.

Na vybudovanie chrámu prispel veľkou mierou vtedajší ružomberský farár a černovský rodák Andrej Hlinka, ktorý z celkových nákladov 80-tisíc korún potrebných na stavbu vykryl 60-tisíc korún zo zbierok a svojho súkromného majetku. Základný kameň bol posvätený 20. apríla 1906, na jeseň 1907 čakala na posviacku dokončená stavba. Obyvatelia chceli, aby im nový svätostánok posvätil Andrej Hlinka. Toho však v tých časoch spišský biskup Alexander Párvy pre politické aktivity suspendoval.

Kostol v Černovej mal podľa rozhodnutia cirkevnej vrchnosti posvätiť farár – dekan Martin Pazúrik 27. októbra 1907. Černová sa vzoprela. Úrad hlavného slúžneho v Spišskej Kapitule vyslal v sobotu 26. októbra do obce skupinu žandárov s príkazom „porobiť poriadky“. Na uliciach bol však pokoj. Obyvatelia Černovej začali prejavovať nevôľu v nedeľu 27. októbra. Do obce prišla ďalšia skupina žandárov. Keď zástup ľudí obkolesil prichádzajúce koče a žiadal, aby z obce odišli, vypukol zmätok. Vtedy veliteľ 15-člennej skupiny žandárov vydal bez predbežného varovania rozkaz: „Strieľať!“ Výsledkom bolo 15 mŕtvych a desiatky zranených, z toho niekoľko ťažko. Uhorské úrady obvinili z organizovania nepokojov vyše 55 ľudí, z ktorých potom 40 odsúdili súhrnne na 37 rokov žalára a rôzne peňažné pokuty a zhabanie majetku. Najmladšia odsúdená mala 16 rokov.

Tragédia v Černovej spred vyše sto rokov odhalila pravdu o propagovanej „prikladnej slobode v Uhorsku“ a upozornila vtedajšiu verejnosť na národnostný útlak v cisárskej ríši. Proti zásahu uhorských žandárov protestovali viaceré významné osobnosti v zahraničí, napr. nositeľ Nobelovej ceny za literatúru nórsky spisovateľ Bjørnstjerne Martinius Bjørnson, britský publicita a historik Robert William Seton-Watson a ruský spisovateľ a filozof Lev Nikolajevič Tolstoj. Černovský kostol Panny Márie Ružencovej posvätil napokon Andrej Hlinka na sviatok Petra a Pavla 29. júna 1910.

Daniela Suchá, DEDIČSTVO OTCOV, o. z.

100. VÝROČIE SLOVENSKÉHO GYMNÁZIA

V BÁČSKOM PETROVCI

Sté výročie v ponímaní ľudstva patrí azda k tým najvýznamnejším jubileám, ktoré si zaslúžia i pompézne a dôstojné oslavy. Tieto jubileá bývajú o to vzácnejšie, ak za nimi stoja úsilia mnohých generácií, ktoré svoje činnosti obhajovali v zložitom čase i málo podpornom prostredí. Začiatkom októbra 2019 si svoje 100. výročie pripomenulo slovenské gymnázium v Báčskom Petrovci, ktoré počas svojho pôsobenia pripravilo do života už viac ako štyri tisícky mladých krajanov a v svojej práci pokračuje i v školskom roku 2019/2020, keď opäť otvorí svoje brány 21 prvákom.

Prípravný výbor osláv pracoval vyše roka, aby pozvaným hosťom prezentoval plejádu vzácnych podujatí, ktoré sa do dejín gymnázia navždy zapíšu ako dôstojná oslava živnej pôdy slovenskej inteligencie na Dolnej Zemi.

Oslavy sa začali vedeckým sympóziom, ktorého leit motívom bolo práve Gymnázium Jána Kollára v premenách času – minulosti, dnešku i zajtrajšku. Viac ako dve desiatky referujúcich vystúpili v štyroch blokoch konferencie, z ktorej vyšiel i rovnomenný zborník v náklade 500 kusov. Za Maticu slovenskú príspevok pripravila riaditeľka KM Zuzana Pavelcová na tému Petrovské gymnázium v archíve Krajanského múzea Matice slovenskej.

Sympózium otvorila riaditeľka GJK Anna Medveďová, ktorá prispela i slávnostným príhovorom a privítala nielen domácich hostí, ale aj bývalých veľvyslancov MZVaEZ SR – Igora Furdíka, Jána Varša a Miroslava Mojžitu, ktorí počas svojich mandátov spravili nemálo pre chod a zveľadenie slovenského gymnázia a jeho žiackeho domova.

Vo večerných hodinách v priestoroch gymnázia odohrali herci Spišského divadla premiéru predstavenia VHV – Boj pod režisérskou taktovkou bývalého absolventa gymnázia Michala Babiaka, ktorí venovali predstavenie gymnáziu ako podarúnok k jeho prvej storočnici.

Veľkolepé oslavy pokračovali na druhý deň prezentáciou Pamätnice, ktorá priniesla nielen informácie o ostatnom päťročnom pôsobení gymnázia, ale zmapovala i minulosť gymnázia – súpis riaditeľov, zamestnancov, žiakov, významných dejinných medzníkov GJK, činností aj podujatí...

Na nádvorí školy za prítomnosti vzácnych hostí predseda ÚSŽZ Ján Varšo a riaditeľka GJK Anna Medveďová odhalili takmer trojmetrovú sochu Jána Kollára a previedli hostí budovou gymnázia. V jeho priestoroch sa nachádza Galéria K. M. Lehotského i ornitologická zbierka fauny Petrovca, ktoré gymnáziu určili prvenstvo medzi slovenskými gymnáziami mimo územia Slovenskej republiky. Ešte pri oslavách 50. výročia gymnázia sa zrodila myšlienka založiť historickú izbu, ktorá sa pretavila do reality až dnes a vďaka spolupráci s Múzeom Vojvodiny sa otvorila práve počas týchto osláv. Zásluhou osláv storočnice gymnázia sa vynovila i pamätná izba XIV. VÚSB, ktoré pripomína študentom neľahké životy ich predkov.

Záver osláv vrcholil v sále divadla slávnostnou akadémiou s názvom Tak plynie čas... Oslavy si uctili významní hostia i príhovormi. Prihovorili sa: riaditeľ Gymnázia J. J. Zmaja z Nového Sadu Radomir Stojković, predseda Báčskopetrovskej obce Srdan Simić, predsedníčka NRSNM Libuška Lakatošová, generálny konzul SR na Ukrajine Miroslav Mojžita, zástupca veľvyslankyne SR v Srbsku a chargé d'affaires a. i. Igor Vencel, cyperský veľvyslanec v Srbsku Konstantin Eliades, predseda Zhromaždenia mesta Nový Sad Zdravko Jelušić, pokrajinský tajomník pre vzdelávanie, predpisy, správu a národnostné menšiny Mihalj Njilaš a štátna tajomníčka na Ministerstve školstva, vedy, výskumu a športu SR Oľga Nachtmannová. Matica slovenská udelila gymnáziu Zlatú medailu Matice slovenskej za mimoriadne zásluhy v oblasti vzdelávania a výchovy krajanov v neslovenskom prostredí a darovala gymnáziu knižný dar.

Za oslavami petrovského gymnázia, ktoré je dnes v prvej päťke najlepších gymnázií celého Srbska, sa do príjemných dojmov z osláv vynárajú otázniky, ako slovenská menšina zvládne boj so silnou asimiláciou, ktorá sa podpísala pod to, že krajanských žiakov z roka na rok ubúda nielen na gymnáziu, ale i na základných školách, ktoré v tomto školskom roku zívajú prázdnotou. Majestátna budova, na ktorej pôde vznikla i Matica slovenská v Srbsku, pedagogický zbor zložený z odborníkov par excellence, ktorí sa podpísali pod vzdelanie dvoch rektorov Univerzity Komenského v Bratislave i mnohí pamätníci dúfajú, že slovenskosť opäť zazelenie i vo vojvodinskom prostredí, tak ako to bolo pred rokmi.

Gymnáziu želáme ešte mnohé roky trvania, pracovný i osobný entuziazmus pedagógov, šikovných študentov, ale i vieru, že slovenskú roduvernosť pestovanú vo Vojvodine celé storočia len tak ľahko niečo nezničí.

Zuzana Pavelcová

MALÍ DROTÁRI TVORILI V GALANTE

TRADIČNÉ SLOVENSKÉ UMELECKÉ REMESLO

Zameranie Domu v MS Galante na tradičné ľudové remeslá má pozitívnu odozvu. Obľúbená je práca s hlinou. Môžem skonštatovať, že deti zaujala aj paličková technika. Veď tieto ľudové zručnosti sa vyskytovali v minulosti aj v našom regióne. Ale drotárstvo bolo a je príznačné pre hornatý kraj severozápadného Slovenska Trenčianskej župy a pre Spiš. Obe oblasti sú od Galanty na míle vzdialené. To znamená, že deti sa pomenej dostanú k tomuto remeslu, nikdy o tomto remesle nepočuli, máloktoré z nich navštívili Múzeum drotárstva alebo si skúsili prácu s drôtikom.

O to viac žiakov ZŠ G. Dusíka v Galante zaujala história drotárstva na tvorivom stretnutí 7. 11. 2019. V úvode sme si porozprávali dôvody, prečo sa toto doplnkové zamestnanie rozšírilo v hornatých krajoch Slovenska, ako drotári chodili oblečení, vystrojení. Kto bol džarek, načo bola krošňa, aká to bola krpošská reč.

Predmety, ktoré začali zostrojovať, od špáradiel do fajok cez rôzne klepce na hlodavce, neskôr, keď sa začal vyrábať plech, čo všetko dokázali vyrobiť nielen do kuchyne, ale aj na gazdovstvá. Ako sa dostali do celého sveta a získali si obdiv a úctu všetkých národov. Záznamy o tom sa nachádzajú v mnohých archívoch v zahraničí, skice, grafiky aj obrazy drotárov sú vo viacerých múzeách a galériách sveta. Vznikli aj viaceré operetné diela. Tí najšikovnejší začali zakladať manufaktúry a prosperovať v najväčších krajinách sveta. Vytvárali umelecké predmety, plné ľudových motívov, slovenskej ornamentiky, za ktoré získavali ocenenia na svetových výstavách. Na záver prvej časti – teórie – sme si vypočuli pieseň Keď sa Slovák ta do sveta poberal, ktorú si drotári spievali, keď odchádzali do sveta aj s rodinnými príslušníkmi, ktorí ich prišli vyprevadiť na kraj chotára. Potom sa naša pani lektorka Marika plynule preniesla do obdobia detstva, z ktorého si ešte naozajstných drotárov aj pamätala. Oboznámila deti s najjednoduchšou technikou opletania predmetov drôtikom. Každé dieťa si vybralo kamienok, prinesenú fľaštičku a pustili sa do drôtovania. Deti zaujala nielen teória, ale aj samotná technika, ktorá sa na prvýkrát zdá ťažšia. Ale chlapcom sa darilo, veď nie nadarmo to bolo mužské povolanie. V každom prípade si deti vyrobili malý suvenír, ktorý si zobrali domov. Sľúbili, že si kúpia drôtik a budú skúšať túto našu typickú techniku. Odporučili sme im, aby navštívili v prípade, že sa im vyskytne možnosť, výstavy, prípadne múzeum drotárstva, alebo aby jednoducho prišli na kurzy ponúkané Domom MS, a naučili sa tradičné ľudové remeslá. Každý človek môže mať radosť z toho, čo sa naučí a vytvorí.

Na záver sme sa zhodli, že by sme mohli Slovensko reprezentovať v zahraničí aj vlastnoručne vyrobeným – tradičným drôteným výrobkom.

Zlatica Gažová

V MATIČNEJ RODINE

VÍTAME MO MS RUSKÁ PORUBA

V nadväznosti na matičné podujatie, ktoré organizovalo OP MS Vranov nad Topľou, OP MS Stropkov a MO MS Klenová v obci Ruská Poruba a Závada, sa natoľko matičná činnosť zapísala do pamäti občanov, že pocítili potrebu prispieť k matičnej činnosti, a tak uchovávať históriu našich predkov. Naša matičná rodina sa tak dňa 3. novembra rozrástla o sedemnásť nových členov v obci Ruská Poruba, v malebnej dedinke v Humenskom okrese, kde sa konalo ustanovujúce valné zhromaždenie MO MS. Starosta obce Jaroslav Moroz všetkých úprimne privítal a poprial zdarný priebeh rokovania. Vedúci OP MS z Vranova nad Topľou Miroslav Gešper koordinoval priebeh zakladajúceho valného zhromaždenia. Podporu členov

a jednomyseľné zvolenie za predsedu MO MS Ruská Poruba dostal Jaroslav Moroz. Tak ako je to v súlade s podmienkami pri založení nového miestneho odboru, i tu nesmela chýbať informovanosť o podstatných záležitostiach fungovania MO. Vedúci OP MS informoval o činnosti MS, o možnostiach finančnej podpory zo strany MS pri realizovaní podujatí v rámci regionálnej kultúry či hlavných aktivít. Medzi priority MO MS bude patriť obnova pamätníkov a pamätnej tabule v obci, informovať občanov obce o založení MO MS na stránke obce, rozvoj kultúry, osvety, záujmovej a športovej činnosti, organizovanie podujatí pri príležitosti výročia SNP, oživenie a spopularizovanie hodnoty tradičnej ľudovej kultúry vo forme spevu, hudby, organizovania folklórneho festivalu v obci. Takmer všetci z členov sú aj členmi folklórneho súboru Porubianka, ktorý je známy najmä svojím regionálnym hudobným repertoárom, dynamickosťou či vlastnou tvorbou textov s hudobným sprievodom na akordeóne mladého Juraja Andrejčáka zo susednej obce Vyšná Sitnica. Prítomný na valnom zhromaždení bol aj riaditeľ Domu MS v Snine Jozef Makariv, ktorý dohliadal nad celým priebehom.

Táto obec je známa svojou pohostinnosťou, vitálnosťou, o čom nás presvedčila aj jedna z členiek, 88-ročná pani Mária Ščerbová, ktorá s nadšením prejavila silnú náklonnosť k Matici slovenskej. Po ukončení pracovnej časti nám novozvolený predseda MO MS Ruská Poruba a tajomníčka Emília Andrejcová pripravili milé pohostenie a my sme sa v príjemnej atmosfére mohli zhovárať, či už na matičné témy, o živote v obci, alebo o kultúre a tradíciách na zmiešanom území na Slovensku.

Text a foto: Jana Gešperová

OCENENIE FOLKLORISTU

ĽUDOVÍTA DŽUBÁKA

Folklórnemu súboru Chemlon sa podaril husársky kúsok – počas troch týždňov sa mu podarilo dvakrát vypredať kinosálu MsKS v Humennom. Dve predstavenia, dva odlišné programy. Prvé predstavenie 20. 10. 2019 s poetickým názvom Utopená krása – Pocta Starinčanom bolo venované 30. výročiu spustenia vodného diela Starina a druhé 10. 11. 2019 s prívlastkom výročné sa venovalo dvadsiatke mužskej speváckej skupiny Hačure a životnému jubileu sólistu a vedúceho Ľudovíta Džubáka.

Pozorné hľadisko kinosály MsKS Humenné sa vyžívalo na dynamických tanečných kompozíciách, rytmickým potleskom sprevádzalo spevy Hačurov. Predstavili sa aj blokom vysťahovaleckých piesní, s ktorými vyhrali celoslovenskú súťaž hudobného folklóru. Emotívnym vrcholom bola interpretácia piesní v podaní sólistu súboru Ľudovíta Džubáka. Všetky zložky folklórneho súboru Chemlon sa predstavili v netradičnej dramaturgii. Okrem folklórneho rusínskeho a sotáckeho materiálu nášho humenského regiónu prezentovali aj tance, spevy a hudbu iných národov. Spevácke kompozície Žádnej neví, Ja mám malovanou vestu a tanec Náš Pán táta s Pani mámou priblížili folklór Plzeňska; ruskými piesňami – Podmoskovnyje večera, Studentočka a Ruským

tancom divák mohol v čase cestovať do Ruska. Talianske bel canto Torna a Sorrento utvrdilo divákov, že Ľudo Džubák je nielen interpret ľudových piesni, ale aj spevák so širokým žánrovým diapazónom.

Jubilantov prišli pozdraviť aj ich priatelia. Ako prvý sa predstavil Michal Petrašovský s piesňou Parobčiňa. Nasledovala spoločná pieseň s Ľudom Džubákom. Títo dvaja výnimoční interpreti prvýkrát zaspievali duo na Slovensku, lebo doteraz spolu účinkovali len v zahraničí – v Taliansku a Švajčiarsku, kde spolu, s už nebohým Miroslavom Čabákom, spievali pre diplomatov OSN. Ďalším hosťom koncertu bola speváčka Simona Kačmárová, rodáčka z dedinky Stročín pri Svidníku. Predstavila sa muzikálovými piesňami Padam, padam a Kéž sílu mám. Ako sa sama vyjadrila, mesto Humenné má rada, lebo práve s ním sú spojené začiatky jej speváckej kariéry na detských speváckych festivaloch Spevy môjho rodu a Zemplín špiva, ktorých je laureátkou. Neprehliadnuteľnou bola aj mladučká speváčka Vanda Marinčáková, ktorá má už teraz na svojom konte dvoch Zlatých slávikov Slovenska. O jej talente budeme určite aj v budúcnosti veľa počuť. Ujovi Džubákovi

100. VÝROČIE MO MS V TRENČÍNE

Z TRENČÍNA POCHÁDZALI MNOHÍ SLOVENSKÍ NÁRODOVCI

Miestny odbor Matice slovenskej v Trenčíne si v sobotu 23. novembra v Posádkovom klube (bývalom Dome armády) pripomenul jubilejné 100. výročie svojho založenia. Patrí medzi najstaršie miestne odbory na Slovensku. Prvá zakladajúca schôdza sa uskutočnila 16. novembra 1919 v dvorane Župného domu.

Spomienkovú slávnosť otvoril spevácky zbor Zvon zaspievaním štátnej hymny. Moderátorka Jana Poláková predniesla báseň od Jaroslava Rezníka Požehnanie slnka (Matici). Predsedníčka miestneho odboru Anna Prnová privítala prítomných a slovo odovzdala moderátorke. Tá osobitne privítala a uviedla predstaviteľov verejného a kultúrneho života. Záštitu nad týmto podujatím osobne prevzal trenčiansky primátor Richard Rybníček. V svojom príhovore pripomenul, že práve trenčianski matičiari zorganizovali obrovské množstvo kultúrno-spoločenských akcií. Predseda MS Marián Gešper zdôraznil, že z Trenčína pochádzali mnohí slovenskí národovci. „Už keď vznikla prvá Česko-Slovenská republika, prvé miestne výbory Slovenskej národnej rady sa zakladali v Trenčíne a na Liptove. Ostatné stolice boli na tom horšie, ale práve Trenčania a Liptáci boli veľmi odvážni Slováci, a preto založenie miestneho odboru bolo úplne prirodzené práve v roku 1919." Dlhoročná predsedníčka miestneho odboru Janka Poláková zhodnotila svoje pôsobenie: „Vždy som sa stretla s mnohými výnimočnými ľuďmi. V roku Ľudovíta Štúra sme dali pomocou sponzorov do poriadku hrob matky Ľudovíta Štúra Anny Michalcovej." Rektor Trenčianskej univerzity Alexandra Dubčeka v Trenčíne Jozef Habánik zaželal trenčianskym matičiarom veľa entuziazmu a odhodlania do ďalšej činnosti. Kultúrnu časť programu obohatila krásnym spevom a hrou na husliach žiačka štvrtého ročníka základnej školy Emma Žáčiková. Folklórny súbor Teplanka pod vedením pani Heleny Uherkovej zaspieval zhudobnenú pieseň od spisovateľa Rudolfa Dobiáša Pieseň o rodnej zemi. K slovu sa dostali aj matiční ochotníci na čele s pánom Petrom Vrhlíkom. Pod vedením cvičiteľky Aleny Suchomelovej vystúpilo dvanásť žien z Jednoty Sokol Trenčín. Súčasťou slávnostnej schôdze bolo aj odovzdávanie medailí a ďakovných listov z rúk predsedu MS Mariána Gešpera a predsedníčky MO MS v Trenčíne Anny Prnovej zaslúžilým bývalým členom a funkcionárom, ktorí nezištne a dlhodobo venovali a venujú svoj čas a vedomosti práci v miestnom odbore. Na záver spevácky súbor Zvon zaspieval nielen matičnú hymnickú pieseň Kto za pravdu horí, ale aj zhudobnenú báseň Ivana Kraska Otcova rola. Pri uskutočňovaní a organizovaní podujatí miestny odbor dlhodobo spolupracuje s Verejnou knižnicou Michala Rešetku v Trenčíne, Úniou žien Slovenska, Slovenskou numizmatickou spoločnosťou, Klubmi seniorov, Jednotou dôchodcov Slovenska, Klubom starých Trenčanov, Spoločnosťou Milana Rastislava Štefánika a Spolkom slovenských spisovateľov. V závere poďakovala moderátorka všetkým, ktorí prispeli akýmkoľvek spôsobom k dôstojnému priebehu tejto slávnosti.

Matej Mindár

NOVÝ SPEVNÍK V LEHOTE UVIEDLI DO ŽIVOTA

NA MATIČNOM DNI 9. 11. 2019

Od dnešného dňa sa môže obec Lehota pochváliť ďalším novým spevníkom. Staršie ľudové piesne z Lehoty a blízkeho okolia zozbieral a upravil Spevokol Miestneho odboru Matice slovenskej v Lehote. O zostavenie zborníka sa postaral predseda MO MS Lehota Daniel Pavel s finančnou podporou obce Lehota a Jaguar Land Rover Slovakia.

Nový spevník MO MS Lehota uzrel svetlo sveta počas 9. ročníka podujatia Matičný deň v Lehote. Do života ho uviedli starosta obce Lehota Radoslav Kriváček, predseda MO MS Lehota Daniel Pavel a riaditeľka Domu Matice slovenskej v Nitre Veronika Bilicová. Čerstvo pokrstená publikácia sa priam blyšťala farebnými flitrami, podľa slov D. Pavela: „Pestrými ako kroje a piesne našich predkov." Na prvý pohľad útla

publikácia ukrýva dovedna 136 piesní z Lehoty a okolia, 11 českých a moravských piesní z Lehoty a blízkeho okolia a 8 národných a hymnických piesní. Spevník bude významnou pomôckou pre členov matičného speváckeho súboru, ktorý počas svojej existencie od roku 2011 prevzal do svojho repertoáru viac ako 300 ľudových piesní. Tie najtypickejšie, najobľúbenejšie a najviac spievané čitateľ nájde práve v tomto spevníku.

Lehotskí matičiari však svoj Matičný deň začali športovou časťou, a to 5. ročníkom turnaja v stolnom tenise, ktorý sa konal s finančnou podporou Matice slovenskej. Najúspešnejší hráči zo šiestich súťažných kategórií sa dočkali svojho slávnostného ocenenia v závere dňa.

Popoludní pokračovalo podujatie pripomenutím si 100 rokov od tragického úmrtia generála M. R. Štefánika. Divadelná scénka v podaní členov Mladej Matice a Divadelného odboru MS priblížila nielen túto našu významnú osobnosť, ale aj prvého slovenského vyhláseného národného umelca Janka Jesenského. Po scénke člen výboru MO Milan Balla predstavil zaujímavé aktivity, program vízie Matičného klubu mladých. Za rok svojej činnosti dokázala mládež v Lehote vytvoriť podujatia, ktoré sú zamerané na zmysluplné trávenie ich voľného času, ale predovšetkým na podujatia komunitného charakteru a pomoci ostatným obecným organizáciám. Tak ako už v Lehote býva zvykom, nechýbala ani hudba a spev, tentoraz v podaní nedávno vzniknutej Lehotskej štvorky.

Za deväť rokov od znovuobnovenia matičnej činnosti v Lehote sa miestny odbor zaradil medzi najväčšie odbory na Slovensku. Popri folklóre, zachovávaní a šírení ľudových tradícií sa matičiari venujú aj mapovaniu a popularizácii regionálnej histórie, ktorú v minulosti vydali aj v podobe knižných publikácií. Na svojom konte majú zbierky spevníkov a šesť vlastných samostatných nahrávok ľudových piesní. Pod miestnym odborom pôsobí záujmový Matičný klub mladých a hudobné zoskupenia Spevokol Miestneho odboru MS Lehota a Lehotská štvorka. Za dlhodobú podporu matičnej činnosti ďakujeme predsedovi miestneho odboru Danielovi Pavelovi a starostovi obce Lehota Radoslavovi Kriváčkovi.

Veronika Bilicová

prišli gratulovať aj dievčatá zo speváckej skupiny Bosoročky, ktorých prirodzený prejav pohladil dušu a ulahodil aj oku diváka. A veru sa objavila aj slzička na tvári niektorých, keď si Ľudo pozval na scénu svojho otca a syna, s ktorými si zanôtil piesne jeho srdcu najbližšie.

Umenie tentoraz nezostalo bez povšimnutia. Predsedníctvo Matice slovenskej ocenilo speváka Ľudovíta Džubáka udelením Bronzovej ceny Matice slovenskej pri príležitosti životného jubilea a za zachovávanie tradícii a odkazu našich predkov.

Predstavenie sa konalo pod hlavičkou Rusínskeho záujmového združenia v spolupráci s občianskym združením Spojme srdcia pre radosť Stročín, Folklórnym súborom Chemlon, SZUŠ Kudlovská a Maticou slovenskou a s finančnou podporou Ministerstva kultúry Slovenskej republiky. Koncert mal prívlastok benefičný. Výťažok poputuje na nákup liekov a zdravotníckych pomôcok pre telesne postihnutých.

Úprimné poďakovanie patrí všetkým, ktorí boli na scéne, aj tým, ktorí to všetko pripravili. Vážime si aj divákov, ktorí prišli a pomohli vytvoriť neopakovateľnú atmosféru. Zaplnené hľadisko je

pre nás veľkým záväzkom do nášho budúceho snaženia. Ďakujeme všetkým sponzorom aj tým, ktorí sa ešte len rozhodnú pozvať Chemlon na vystúpenia. Úsilie nás všetkých preukázalo životaschopnosť a šikovnosť súčasných generácií a ich právo na sebauplatnenie hlavne v našom rodnom meste Humenné a jeho okolí. Chráňme si to a buďme hrdí.

Všetci priaznivci umenia sa zúčastnili na vianočnom koncerte, ktorý sa uskutočnil 16. decembra 2019 o 16. hod v MsKS v Humennom.

Vlado Marušin

SPOLUPRÁCA ECAV

DOLNÉHO KUBÍNA A TEŠÍNA AJ ZA MATIČNEJ ÚČASTI

V polovici novembra 2019 sme sa spolu so zástupcami Cirkevného zboru Evanjelickej cirkvi augsburského vyznania na Slovensku Dolný Kubín zúčastnili v Tešíne (Poľsko) na odhalení pamätnej tabule štyrom Slovákom, významným predstaviteľom štúrovskej generácie: J. M. Hurbanovi, M. M. Hodžovi, Ľudovítovi Štúrovi a J. Kalinčiakovi. Pre mňa ako lokálpatriota to bola najmä snaha hlbšieho spoznania jednej životnej epochy Janka Kalinčiaka, môjho krajana, rodáka zo Záturčia, ktorého nielen kultová humoreska Reštavrácia, ale celé jeho dielo je aktuálnym posolstvom ešte aj v dnešných časoch.

Za všetkým stoja dva cirkevné zbory v Dolnom Kubíne a Tešíne, ktoré v rokoch 2017 – 2018 pri príležitosti 500. výročia reformácie realizovali spoločný projekt Spoločne putujeme už 500 rokov.

V rámci projektu bol staticky zachránený a generálne opravený nielen kostol v Dolnom Kubíne, na archív upravené časti objektu Kostola Ježišovho v Tešíne, zmodernizovaná knižnica Synody ECAV, zmodernizované Múzeum protestantizmu a zrekonštruované historické náhrobné platne, ale aj vydaná publikácia o významnej osobnosti spoločných dejín Jurajovi Tranovskom v jazykoch poľskom a slovenskom (Cesty Juraja Tranovského), vytvorený kultúrno-turistický sprievodca po významných miestach spoločnej cezhraničnej 500-ročnej histórie v anglickom, nemeckom, poľskom a slovenskom jazyku. (Od reformácie po dnešok Tešínskym Sliezskom a Oravou.)

Podľa toho, s akým dôrazom sa nielen tešínski, ale aj kubínski organizátori zhostili organizácie slávnostného podpísania dohody o partnerstve medzi dvomi cezhraničnými cirkevnými zbormi, ako aj podľa účasti významných cirkevných aj štátnych predstaviteľov oboch štátov sa zdá, že spolupráca dvoch cirkevných zborov prerastá do málo vídaného prehlbovania cirkevnej a kultúrnej spolupráce dvoch národov. Na slávnostných Službách Božích, ako aj na neskoršom odhalení pamätnej tabule slovenským dejateľom pri príležitosti 170. výročia revolúcie 1948/1849, národného obrodenia Slovákov, na budove evanjelického gymnázia, kde Janko Kalinčiak pôsobil ako riaditeľ, sa zúčastnili okrem kňazov oboch cirkevných zborov vedených Rastislavom Stančekom a Marcinom Brzóskom aj Adrian Korczago, evanjelický biskup Tešínskej diecézy, Slavomír Sabol, biskup Východného dištriktu ECAV na Slovensku, Tomáš Kašaj, generálny konzul v Krakove, Magda Vášaryová, bývalá veľvyslankyňa v Poľsku, ako aj primátori oboch miest Ján Prílepok a Gabriela Staszkiewicz. Ako posolstvo vyznel prejav biskupa Adriana Korczagu pri odhaľovaní pamätnej tabule, ktorý kladol dôraz na dôležitosť významu slobody pre každý jeden národ. Kultúrnym obohatením bolo tiež vystúpenie speváckeho súboru UNA CORDA z Dolného Kubína, vedeného Romanou Šumskou, ako aj divadelná etuda Rooting v podaní študentov evanjelického gymnázia.

Tibor Čierny

NA DULOVOM NÁMESTÍ V BRATISLAVE

MATIČIARI ODHALILI PAMÄTNÚ TABUĽU NÁRODOVCOVI A POLITIKOVI MATÚŠOVI DULOVI

Významný slovenský politik a národovec, predseda Slovenskej národnej rady a Matice slovenskej počas búrlivého obdobia vzniku prvej Československej republiky Matúš Dula má (od 30. 10. 2019) pamätnú tabuľu na Dulovom námestí v Bratislave. Slávnostne ju odhalil predseda MS Marián Gešper, starosta obce Blatnica Karol Čičmanec, zástupca starostu mestskej časti Ružinov Michal Gašaj a zástupca hotela Apollo Eugen Pastierik.

„Matúša Dulu chceme touto pamätnou tabuľou viac dostať do povedomia nášho národa, keďže stál pri rozhodujúcich udalostiach rokov 1918 a 1919. Pred 101 rokmi zvolal deklaračné zhromaždenie, na ktorom sa prijala Deklarácia slovenského národa. V tomto roku uplynulo aj 100. výročie jeho zvolenia za predsedu Matice slovenskej a zároveň zrušenia Slovenskej národnej rady, ktorej bol predsedom. Rok 1919 bol tiež rokom začatia nevídaného rozmachu národnej, vedeckej a kultúrnej práce," uviedol predseda MS Marián Gešper. Matica slovenská už pri príležitosti stého výročia prijatia Deklarácie slovenského národa odhalila bustu Matúša Dulu pred svojím sídlom v Martine. Novú pamätnú tabuľu na Dulovom námestí, ktoré je kultúrno-spoločenským priestorom Ružinova, ocenil prítomný zástupca starostu Ružinova M. Gašaj.

Pamätná tabuľa v Bratislave je ďalšou poctou málo docenenej osobnosti slovenských dejín, ktorý pochádza z obce Blatnica v okrese Martin. „Chceme nadviazať na toto podujatie a budúci rok odhaliť pamätnú tabuľu na rodnom dome Matúša Dulu v Blatnici. Zároveň máme plán vybudovať nové múzeum olejkárov a šafraníkov Turca. Pevne verím, že sa nám to podarí," vyjadril sa starosta Blatnice K. Čičmanec.

ODHALENIE BUSTY M. R. ŠTEFÁNIKA

NA NÁMESTÍ V TRSTENEJ

Významným dňom pre Miestny odbor Matice slovenskej v Trstenej bola nedeľa 17. 11. 2019. V tento sviatočný deň na námestí v Trstenej bola slávnostne odhalená busta M. R. Štefánika, podľa ktorého je pomenované námestie nášho mesta. K spomínanému slávnostnému aktu došlo v rámci realizácie projektu, na ktorom sa veľkou časťou podieľalo mesto Trstená, Matica slovenská s finančnou podporou Ministerstva kultúry SR, za čo všetkým patrí poďakovanie. Na úvod slávnostného podujatia prítomným zahrala dychová hudba Oravanka z Trstenej. Konferencier PhDr. Marek Ďurčo, PhD., následne privítal primátorku PhDr. Ing. Magdalénu Zmarzlákovú, podpredsedu MS Mareka Nemca, predsedu Krajskej rady Matice slovenskej v Žiline Milana Stromka, výtvarníka a tvorcu busty p. Hieronýma Balku, predsedníčku MO MS v Trstenej Mgr. Janu Frančekovú, predsedov MO MS z Istebného Pavla Stuchlého, z Dolného Kubína Ing. Martina Zembjaka, z Tvrdošína Mgr. Dušana Šoltésa, z Krušetnice Jána Mikitu. Vo svojom úvodnom slove moderátor poukázal aj na význam Nežnej revolúcie pre dnešok, pričom oslavy tohto sviatku paralelne prebiehali v mnohých mestách.

Pani primátorka v svojom príhovore vyzdvihla osobnosť M. R. Štefánika, jeho sebaobetovanie sa v mene národa, mravnú čistotu jeho zámerov i prostriedkov pri prekonávaní prekážok. Napriek krehkému zdraviu to bola osobnosť silná, neobyčajne sugestívna, hlboko veriaca, túžiaca po pravde a poznaní. Svoje etické, morálne, mravné krédo i lásku k svojmu národu dokazoval svojím každodenným spôsobom života. V príhovore spomenula aj našich trstenských rodákov, ktorí sa podieľali na rozvoji a vzdelanosti mesta a histórii slovenského národa.

Podpredseda MS M. Nemec tiež poukázal na aktuálnosť odkazu a veľkosť generála Milana Rastislava Štefánika, ktorý miloval rodnú slovenskú hrudu i tep sveta, veril vo víťazstvo práva nad násilím, demokracie nad výsadami, pričom prispel k duchovnej stavbe chrámu ľudskosti, vedeckého pokroku a spoločenskej slobody i spravodlivosti. Podpredseda MS sa potom poďakoval Miestnemu odboru Matice slovenskej v Trstenej za aktívnu činnosť v národných, kultúrnych, spoločenských podujatiach. Vyzdvihol našu krajanskú spoluprácu so Slovákmi žijúcimi v Poľsku a Chorvátsku.

Predsedníčka MO MS z Trstenej pripomenula, že keby nebolo M. R. Štefánika, tak krásna slovenská ľubozvučná reč neznie námestím Trstenej. Poďakovala sa prítomným za to, že si našli chvíľu, ukrojili z nedeľného rodinného popoludnia a prišli vzdať hold a úctu významnej osobnosti M. R. Štefánikovi, ktorý neodmysliteľne patrí do dejín slovenského národa.

Bustu M. R. Štefánika odhalila primátorka M. Zmarzláková a podpredseda M. Nemec, ktorí na znak úcty spolu s M. Stromkom k buste slávnostne položili veniec Matice slovenskej. Na záver zazneli tóny dychovej hudby Oravanky.

Po slávnostnom podujatí sa hostia odobrali do hotela Roháč, v ktorom pokračovali v diskusii o osobnosti M. R. Štefánika, o aktivitách a pripravovaných akciách Matice slovenskej a miestnych odborov MS na Orave a Liptove. Neskôr sa matičiari presunuli do súkromných priestorov Ľ. Luckého, kde za prítomnosti matičiarov trstenského odboru, ktorého je členom aj Spolok Slovákov v Poľsku, pokračovali v priateľskom rozhovore. Počas spoločného posedenia si prítomní matičiari mohli prezrieť výstavu fotografií a zaujímavostí zo života M. R. Štefánika, ktoré pripravila Mgr. Anna Havrilová Stolárik. V mene MO MS v Trstenej vyslovujeme Mgr. Petrovi Kristofčákovi a všetkým, ktorí prispeli k realizácii matičného projektu, veľké poďakovanie.

Jana Frančeková

ŠTUDENTI NA BESEDE

O KNIHE PREBIJEM SA !

OD SPISOVATEĽA JOZEFA BANÁŠA

13. 11. 2019 sa v priestoroch Mestského úradu v Žiline konala beseda so študentmi a verejnosťou so spisovateľom Jozefom Banášom, ktorá bola spojená s autogramiádou knihy Prebijem sa! – Štefánik. Muž železnej vôle. Témou besedy bola osobnosť M. R. Štefánika. Besedu na podnet MO MS Žilina zorganizoval DMS Žilina s MO MS Žilina a mestom Žilina.

O 13.00 hodine sa konala beseda so študentmi, na ktorej sa zúčastnilo 250 študentov z regiónu Žilina, Kysucké Nové Mesto a Čadca.

Na besede odzneli z úst spisovateľa Jozefa Banáša veľmi zaujímavé fakty o takej veľkej osobnosti slovenského národa, akou bol generál Štefánik ako napr.: aký svetový rekord

vytvoril a či sa stretol s Dubčekom, o čom hovoril na stretnutí s Tolstým, prečo necestoval s Titanicom, či o stratenom zlatom poklade ruského cisára, ale aj o tom, prečo nemecké tajné služby financovali ruských boľševikov....

Milan Rastislav Štefánik dokázal nepredstaviteľné. Chlapec zo zabudnutých kopaníc Horného Uhorska sa presadil priamo v Paríži – centre vtedajšieho sveta. Mladík z chudobnej rodiny neznámeho národa sa stal hvezdárom a generálom svetovej mocnosti. Čím sa motivoval a kde čerpal železnú vôľu siahať vždy až na dno síl? Aj v tomto duchu bola beseda s Jozefom Banášom o najvýznamnejšom mužovi slovenského národa.

Študenti sa veľmi aktívne zapájali do diskusie, mnohí získali od Jozefa Banáša knihu Prebijem sa a tričko s logom M. R. Štefánika.

Bola to veľmi motivujúca beseda, čo ocenili pedagógovia a študenti, a stala sa inšpiráciou pre mladých ľudí, že človek, keď žije s presvedčením, že má svoj sen, dokáže si ho splniť. Dokáže všetko. Svojou húževnatosťou, talentom a láskou zmeniť aj dejiny. To dokázal obrovský človek menom Milan Rastislav Štefánik.

O 17.00 hodine sa uskutočnila beseda s verejnosťou, na ktorej sa zúčastnilo asi sto Žilinčanov. Atmosféra bola vynikajúca a úžasné fakty o živote a posolstve generála Štefánika dojali niektorých až k slzám.

Ďakujeme pánovi Banášavi, že prišiel medzi matičiarov a Žilinčanov porozprávať tajomstvá a zaujímavosti o Slovákovi menom Milan Rastislav Štefánik.

Katarína Kalanková

PIETNE STRETNUTIE

NA VOJENSKOM CINTORÍNE VO VEĽKROPE

Dňa 28. júna 1914 zavraždili v Sarajeve následníka rakúsko-uhorského trónu. Táto udalosť sa stala rozbuškou, ktorá odpálila sled udalostí, dnes známych ako 1. svetová vojna, ktorú súčasníci nazvali Veľká vojna. Trvala viac ako štyri roky a vyžiadala si životy takmer 10 miliónov vojakov. Ďalších desiatky miliónov mali trvalé následky či boli nezvestní. Vojna natrvalo a výrazne poznačila celú jednu generáciu ľudí .

Je priam symbolické, že práve 11. novembra 2019 o jedenástej hodine a jedenástej minúte uplynulo stojeden rokov od ukončenia 1. svetovej vojny. V tomto symbolickom dátume a čase plnom jednotiek sa na najväčšom cintoríne padlých v 1. svetovej vojne na Slovensku v obci Veľkrop uskutočnila pietna spomienková slávnosť venovaná týmto obetiam. Podujatie sa začalo pri Obecnom úrade vo Veľkrope, odkiaľ prítomní prešli v sprievode obcou až na vojnový cintorín a pokračovali pri pamätníku uprostred cintorína. Panachýdu za obete vojny celebroval duchovný otec Dušan Skonc, správca pravoslávnej farnosti vo Veľkrope, spolu s duchovným otcom Rusínom zo Sedlísk. Po liturgickej časti nasledovali príhovory hostí, a to starostu obce Veľkrop Mariána Prokopiča, ktorý v svojom prejave pripomenul nezmyselnú smrť

tisícok ruských a rakúsko-uhorských vojakov. Taktiež spomenul proces náročnej osemročnej obnovy najväčšieho vojnového cintorína z 1. svetovej vojny na Slovensku v obci Veľkrop, na ktorom sa podieľalo množstvo dobrovoľníkov zo Slovenska i okolitých krajín. Je tam pochovaných údajne vyše 8 662 vojakov rôznych národností. Zo zanedbaného cintorína tak vznikla národná kultúrna pamiatka a vedie k nej náučný turistický chodník z obce. Všetkým, ktorí sa v priebehu náročných ôsmich rokov podieľali na jeho rekonštrukcii, patrí naše veľké uznanie a úcta. Po ňom vystúpili so svojimi prejavmi zástupcovia SZPB Stropkov, Svidník a Vranov n. T., Spolku M. R. Štefánika, OP MS Stropkov a Vranov nad Topľou, ktorí v svojich prejavoch volali po tom, aby sme sa poučili z minulosti a nedopustili, aby sa nezmyselná vojna opakovala. Na záver starosta obce pozval všetkých prítomných do sály Obecného úradu na malé pohostenie.

Lukáš Kaščák

K 100. VÝROČIU ZALOŽENIA MV SNR

ODHALILI PAMÄTNÚ TABUĽU V OBCI SOĽ

Pred sto rokmi vznikol vo východoslovenskej obci Soľ z iniciatívy národovca Jána Demka Miestny výbor Slovenskej národnej rady. Matičiari z obce aj okolia Vranova nad Topľou odhalili 27. októbra 2019 v Soli pamätnú tabuľu, ktorá obyvateľom zároveň pripomína oslobodenie od maďarskej správy roku 1919.

Pre novovzniknutú Česko-Slovenskú republiku boli rozhodujúce udalosti roku 1919, ktoré prispeli k vytvoreniu nových hraníc, štátnej správy, slovenského školstva či k obrode národnej kultúry a slovenčiny v úradoch. Nový štát podporovala Slovenská národná rada zakladaním svojich miestnych výborov v slovenských mestách a obciach. „Na východnom Slovensku bola veľmi vážna situácia v tom, že na rozdiel od liptovskej či trenčianskej stolice tu maďarskí úradníci gniavili ľudí do poslednej chvíle, dokonca dočasná maďarská garda strieľala národne orientovaných Slovákov v Rudlove, Zamutove i Soli. A práve v tejto obci a v neďalekom Vranove nad Topľou mali miestni národovci odvahu založiť miestne výbory SNR, čím sa prihlásili k mladému česko-slovenskému štátu," objasnil predseda MS Marián Gešper. Na verejnom zhromaždení Miestneho výboru SNR sa 1. januára 1919 obec Soľ ako jedna z prvých obcí na hornom Zemplíne prihlásila k Deklarácii slovenského národa a novému štátu. Podľa dobových dokumentov stáli za týmto aktom okrem Jána Demka aj predseda výboru Jur Tirpak, podpredseda Ludvik Zbavitel, Ján Kmec, Michal Hajnik, Michal Hurňák, Michal Chitra, Ján Madar, Jur Berta, Jozef Voľansky a Ján Hirčak. Na základe týchto udalostí bola obec neskôr oslobodená od maďarskej správy aj vojensky.

Pamätnú tabuľu odhalili vďaka finančnej podpore Matice slovenskej a obce Soľ. Na podujatí nechýbali starostovia okolitých obcí, poslanci VÚC Prešov a ďalší predstavitelia štátnej správy a samosprávy. V rámci kultúrneho programu zazneli matičná dychovka Orchester Vychodňarov z Nižného Hrabovca a solianske speváčky. Príchod 4. stotiny 1. práporu 1. pluku Slovenskej slobody do obce Soľ stvárnili ochotníci Mladej Matice. Starosta obce Soľ Jozef Berta pripomenul, že už roku 1992 odhalila Matica slovenská pamätnú tabuľu vzdelancovi Jakubovi Jakubeusovi, ktorý pôsobil v Soli v rokoch 1627 – 1629. Predseda Miestneho odboru MS v Soli Dušan Berta vyzdvihol lokálny i celonárodný význam Matice slovenskej, ktorá svojimi aktivitami prehlbuje pozitívny vzťah k Slovensku a upevňuje národnú hrdosť a vlastenectvo.

100. VÝROČIE ZALOŽENIA MIESTNEHO ODBORU

MATICE SLOVENSKEJ V KOŠICIACH

V nedeľné popoludnie dňa 10. 11. 2019 v reprezentačných priestoroch teologickej fakulty v Košiciach v srdci východoslovenského regiónu v meste Košice za tónov doznievajúcej hymny a slov básne Matičná hviezda začalo slávnostné otvorenie 100. výročia založenia Miestneho odboru Matice slovenskej v Košiciach.

Moderátorka osláv Daniela Hrehová veľmi ľúbivým slovom privítala organizátorov slávnosti: predsedu MS Mariána Gešpera, riaditeľa DMS v Košiciach Michala Matečku, predsedu Dozorného výboru MS Štefana Martinkoviča, riaditeľov Domov Matice slovenskej z rôznych miest východného Slovenska, predsedov miestnych odborov MS, ich členov a sympatizantov, ale i vzácnych hostí: predstaviteľov Magistrátu mesta Košice, Košického samosprávneho kraja, starostov mestských častí mesta Košice, zástupcov cirkvi rímskokatolíckej, gréckokatolíckej, evanjelickej, zástupcov Akademickej obce v Košiciach či Ústredia Slovenského zväzu protifašistických bojovníkov. Zrekapitulovala udalosti posledných dní vzťahujúce sa na znovuoživenie Matice slovenskej v Košiciach. Tie sa začínali postupne širokou plejádou oslavných aktivít: 27. 10. 2019 – pietne kladenie vencov na hroby významných košických matičiarov na košickom cintoríne Rozália (Rumann, Fedor), na verejnom košickom cintoríne (Prídavok, Mutňanský a i.).

Dňa 3. 11. 2019 sa v chráme e. c. a. v. na Mlynskej ulici v Košiciach uskutočnila ďakovná slávnostná Služba Božia. O tri dni neskôr 6. 11. 2019 sa konala v gréckokatolíckom farskom chráme sv. apoštolov Petra a Pavla zase ďakovná slávnostná svätá liturgia. Dňa 10. 11. 2019 matičiari, s matičným znakom na prsiach, smerovali svoje kroky na ďakovnú slávnostnú svätú omšu do Dómu Sv. Alžbety, ktorá bola ovlažujúcou rosou na srdcia prítomných. Slávnostný matičný sprievod Za národ a svornosť 10. 11. 2019 bol pokračujúcou oslavou MO MS. V jubilejnom roku stého výročia oživotvorenia MO MS v Košiciach sa pokračovalo slávnostným valným zhromaždením, ktoré bolo zároveň aj pripomienkou nielen zrodu a histórie MO MS, ale aj pripomienkou 15 rokov Folklórnej speváckej skupiny Matičiarky.

Prvá novembrová nedeľa bola sviatkom oslavy toho 10. novembra 1919, keď sa Matica slovenská po prvýkrát predstavila košickej verejnosti. Daniela Hrehová ľúbeznou rečou popretkávala históriu založenia duchovnej matky nášho národa v metropole východu s poukázaním na jubilejnú vzácnosť takej spoločensky výnimočnej udalosti v duchu harmonickosti srdcebitia matičiarov za vlasť slovenskú i tú „matičnú". Zdôraznila, že Matica slovenská sa v Košiciach rodila dlho, za veľkých útrap i za cenu obetí. A tak ako zažiarila na slovenskom nebi Štefánikova hviezda, nad tým košickým zažiarila zase hviezda matičná. 100 rokov trvania matičného miestneho odboru v Košiciach je tak prejavom jeho životaschopnosti, účelnosti, potrebnosti v živote ľudu, národa a zárukou jeho ďalšieho pôsobenia a rozvoja.

Historických sekvencií, okamihov, aktivít spriaznených slovenských duší počas diania MO MS sa dotkli prednášatelia: znalec miestneho odboru, terajší jeho predseda a zároveň aj riaditeľ DMS v Košiciach Michal Matečka, predseda Dozorného výboru MS Štefan Martinkovič, ktorí v krátkosti pripomenuli historický medzník viažuci sa na začiatok vzniku a aktivít MO MS v Košiciach a nezabudli sa na slávnostnom stretnutí poďakovať všetkým z matičnej rodiny – prítomným i neprítomným, bývalým, terajším i budúcim za ich zachovanie vernosti matičným myšlienkam, za obetavosť, nezištnosť a lásku, s ktorou vykonávali prácu na poli národnom.

Pódium na chvíľu patrilo Mladej Matici, ktorá dramatickou scénkou s názvom Strastiplná cesta k národnej slobode bola venovaná začleneniu Košíc do Československa a zrodu MO MS v Košiciach. O slovo sa následne prihlásil predseda MS Marián Gešper, aby odovzdal Zlatú cenu Matice slovenskej pri príležitosti 100. výročia založenia MO MS v Košiciach. Cenu odovzdal predsedovi Michalovi Matečkovi, ktorý sa poďakoval za ocenenie miestneho odboru a vyjadril presvedčenie, že členovia MO MS v Košiciach budú aj naďalej šíriť dobré meno Matice slovenskej.

Po oficiálnom ukončení sa program premostil slovom moderátorky i hudbou orchestra Východňare oslavne k slovenským koreňom – k hodnotám, ľudovému umeniu, tradíciám v dotykoch generácií a v pomyselnej vzácnosti truhlíc kultúrneho a duchovného dedičstva v nehynúcej stope predkov. Folklórne skupiny

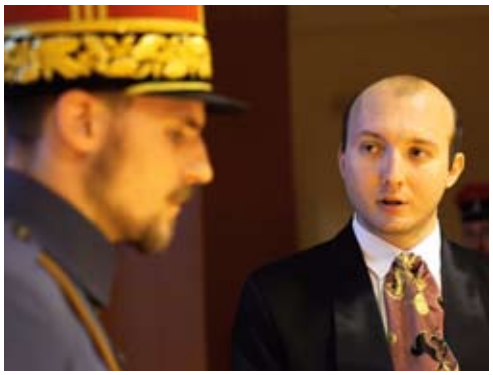

pohladili dušu a rozochveli srdcia všetkým prítomným. Tradičným umeleckým folkloristickým vkladom bola pestrosť krojov, sviežosť spevov a zvonivosť hudby speváckych telies. Všetci účastníci osláv sa nechali unášať nádhernými melódiami piesní s podmanivými textami v podaní mužsko-ženskej speváckej skupiny Čorgov z Košickej Novej Vsi, mužskej skupiny so sólistkou Poľana, seniorov Nádej, Košických matičiarok – členiek miestneho odboru MS Košice.

Záver osláv 100. výročia založenia duchovnej matky nášho národa patril matičnej hymne Kto za pravdu horí a výzve všetkým, aby napomohli vrátiť Matici slovenskej jej predchádzajúcu prestíž. Pretože Matica slovenská má svoje nezastupiteľné miesto a historické poslanie aj v 21. storočí – chrániť slovenskosť a slovenskú identitu v globalizujúcom sa svete. *„Chráňme si dedičstvo našich otcov. Buďme hrdí na našu MS a buďme jej dôstojnými pokračovateľmi, aby mohlo na našom Slovensku naďalej znieť: … ešte naša slovenská reč žije, dokiaľ naše verné srdce za náš národ bije, žije, žije duch slovenský, bude žiť naveky…"*

Oslavná nôta sa ukončila recepciou, ktorá bola sprevádzaná priateľskými rozhovormi všetkých tých, ktorí majú Maticu slovenskú láskou zapečatenú hlboko v srdci a v historickej pamäti.

Daniela Hrehová, Michal Matečka

ODHALANIE PAMÄTNÍKA

V TRENČIANSKYCH TEPLICIACH

V tomto roku si pripomíname 100. výročie tragickej smrti M. R. Štefánika. Po celom Slovensku sa zorganizovalo množstvo podujatí venovaných tomuto velikánovi. Boli to podujatia rôzneho typu – od prednášok, seminárov, koncertov až po odhaľovanie pamätníkov. Jeden pamätník sa podarilo odhaliť aj v Trenčianskych Tepliciach.

V známom kúpeľnom meste sa 18. novembra udial vzácny okamih. Skupina miestnych nadšencov organizovaných v miestnom Klube Spoločnosti M. R. Štefánika v spolupráci s mestom Trenčianske Teplice odhalili pamätník generálovi, diplomatovi, astronómovi a v neposlednom rade štátotvorcovi M. R. Štefánikovi. Za účasti predstaviteľov mestskej samosprávy, samosprávy Trenčianskej župy,

zástupcov ambasády Srbskej republiky na Slovensku, ako aj zástupcov Spoločnosti M. R. Štefánika a Matice slovenskej odhalili nový pamätník, ktorý stojí priamo pred budovou mestského úradu a symbolicky na Ulici M. R. Štefánika. Prítomná bola aj praneter M. R. Štefánika, ktorá sa narodila práve s týmto slávnym priezviskom. Slávnostný akt prebehol dôstojne s krátkym kultúrnym programom a príhovormi hostí. Potom program pokračoval v budove mestského úradu, kde sa premietal dokument Poroba a beseda s autorom Pavlom Kanisom.

Osobnosť M. R. Štefánika si takúto poctu určite zaslúži. Tento aj budúci rok je venovaný práve jemu, keďže Rok M. R. Štefánika sa skončí roku 2020 pri príležitosti 140. výročia jeho narodenia. Môžeme sa teda tešiť na ďalšie a ďalšie podobné podujatia. *Peter Schvantner*

ZĎALEKA A ZBLÍZKA

PRIPOMENUTIE SI 20-ROČNEJ SPOLUPRÁCE

Pod týmto názvom Spolok Slovákov z Maďarska s podporou mesta pripravil v Dome Matice slovenskej v Galante 23. novembra stretnutie na pripomenutie 20-ročnej spolupráce medzi partnerskými mestami Galanta – Tótkomlós – Slovenský Komlóš, ale aj obnovy zmluvy na ďalšie obdobie.

Vzťahy medzi týmito mestami nesú so sebou pečať osobitnej histórie spred vyše 70 rokov, keď mnohí obyvatelia Slovenského Komlóša, ale aj z priľahlých osád Dolnej zeme našli nový domov vo vlasti svojich predkov, predovšetkým v Galante a jej okolí. V porovnaní s inými partnerskými vzťahmi majú väzby špecifický, historický, rodinný a občiansky rozmer, založený na ľudskej blízkosti, hoci ich delia stovky kilometrov. Preto je prirodzené, že sú spontánne, aktívne, žiadané a úprimné. Spolok má aktívny záujem a je podporovateľom týchto vzťahov na širokej občianskej úrovni, o čom svedčia mnohé výmenné podujatia v minulosti aj dnes prostredníctvom rôznych kultúrno-spoločenských akcií s účasťou folklórnych súborov, speváckych zborov, divadelných súborov, podujatí orientovaných na dolnozemskú básnickú a výtvarnú tvorbu, gastronómiu, rozvoj tradícií, zvykov, monotematických stretnutí s cieľom uchovávania kultúrneho dedičstva predkov. Tohtoročné novembrové podujatie za účasti primátora nášho mesta Petra Pašku, predsedníčky Spolku Slovákov z Bulharska Ing. Kataríny Koňarikovej, PhD., a širokej verejnosti sa nieslo v znamení hodnotenia aktívneho života Slovákov na Dolnej zemi s osobitým zreteľom a dôrazom na Komlóš. Tak ako to vyplynulo zo slov predsedníčky spolku Dr. Anny Pilárikovej, popri každodennej práci žila Slovač vždy aktívnym životom, ktorý niesol v minulosti, ale i dnes všetky znaky emancipačného národnokultúrneho a národnoobranného úsilia v prostredí postupujúcej asimilácie. Z histórie, najmä koncom 19. a začiatkom 20. storočia, je známe zakladanie rôznych spolkov, čo malo vplyv nielen na kultúrnu činnosť (ochotnícke divadlá, spevácke zbory, hudobné kapely – trubači, tamburáši, organizovanie priadok a pod.), ale v ich rámci sa koncipovali aj nároky na pestovanie kultúry a vôbec na sebaurčovací proces.

Slovenský Komlóš je dodnes významným centrom kultúrno-spoločenského života Slovákov na Dolnej zemi. Množstvo súborov pôsobiacich v našom partnerskom meste sme už mali možnosť vidieť aj v Galante pri rôznych príležitostiach. Na znak úcty k svojim predkom sme položili veniec k pamätníku reemigrácie Slovákov z Maďarska do bývalého Československa roku 1947, ktorý sa nachádza pred Domom Matice slovenskej v Galante. S veľkým záujmom si prítomní vypočuli informáciu Ing. Ľubomíra Kmeťa o odkrývaní zabudnutej minulosti cez rodostromy. Skupina dobrovoľníkov si totiž predsavzala, že spracuje zaujímavé matričné údaje v Slovenskom Komlóši. Práce na naindexovaní matrík Slovenského Komlóša sú finalizované a materiál zahŕňa obdobie od roku 1746, teda od jeho vzniku. Informácia o úspešnosti práce sa stretla s veľkým záujmom.

Podujatie skrášlil svojím hudobným programom Mládežnícky dychový orchester Trubadúri. Bodkou za úspešným podujatím bola ponuka dobrôt a špecialít, ktoré pripravili členovia spolku a ktoré boli v mnohom podobné tým na Dolnej zemi. Ako inak, nechýbala ani chutná a vždy vzácna „klbáska“ a ľudské, milé slovo tých, ktorí sa vždy radi stretnú. *Anna Piláriková*

KRÁSNE ŽIVOTNÉ JUBILEUM

DLHOROČNEJ MATIČIARKY ANNY ŠAMUDOVSKEJ

Pani Anna Šamudovská je dlhoročná a do dnešného dňa aktívna matičiarka MO MS v Trnave pri Laborci. Roku 2009 bola na podnet pani Anny Šamudovskej obnovená činnosť MO MS v Trnave pri Laborci a následne bola zvolená za predsedníčku MO. Počas rokov jej pôsobenia ako predsedníčky MO bolo hlavné úsilie jej práce venované obnoveniu slávnosti Gaňovej Tarnavy ako pripomenutie si významného rodáka obce profesora Viliama Gaňa. (Viliam Gaňo bol vynikajúcim pracovníkom v odbore československej pedagogiky a zakladateľom slovenskej špeciálnej pedagogiky, zároveň bol aj zakladateľom prvých ústavov pre zdravotne postihnutých.) Vyvrcholením úsilia predsedníčky a členov MO MS bolo postavenie pamätníka a zriadenie pamätnej izby Viliama Gaňa. Pamätná izba obsahuje artefakty späté so životom a prácou Viliama Gaňa, ako aj ukážky jeho tvorby či pomôcky na výučbu postihnutých detí. Z jej pera vyšla aj kniha o tomto rodákovi pod názvom Viliam Gaňo – Vo svetle svojho rodiska.

Pani Šamudovská je v svojom vysokom veku

stále veľmi aktívna a srdcom zapálená matičiarka, čoho mohli byť svedkami aj riaditeľ Členského ústredia MS Martin Fejko a tajomník MS Viliam Komora. Nielen títo vedúci predstavitelia MS, ale aj jednotliví riaditelia a zamestnanci DMS a OP navštívili pamätnú izbu Viliama Gaňa počas porady a odborného školenia pracovníkov MS, ktoré sa konalo v júni 2019. Prítomní vysoko ocenili pripravený program, ochotu, dobrosrdečnosť a pohostinnosť matičiarov MO MS v Trnave pri Laborci. Osobitne vysoko vyzdvihli prácu a poďakovali sa pani Anne Šamudovskej za prehliadku a výklad k pamätnej izbe.

Pani Anna Šamudovská v uplynulých dňoch oslávi 90. narodeniny. Celý svoj život zasvätila poctivej a obetavej práci aj na poli Matice slovenskej, za čo je srdečne ďakujeme. Jej zápal a chuť do práce je povzbudením a inšpiráciou pre mnohých mladších. Do ďalších rokov života a práce jej želáme najmä pevné zdravie, veľa energie a síl, pohody a spokojnosti.

Dom MS Michalovce

DVA POKLADY DUŠE

VERNISÁŽ VÝSTAVY V DOME MS V ŽILINE

V pondelok 28. októbra 2019 sa o 16.30 h konala v Dome Matice slovenskej na Hollého 11 v Žiline vernisáž umeleckej výstavy DVA POKLADY DUŠE, ktorá je venovaná životu a odkazu Milana Rastislava Štefánika a ornamentalistu Štefana Leonarda Kostelníčka. Hosťom programu bola pani Gabriela Čiasnohová z Košíc, ktorá sa venuje dielu Š. L. Kostelníčka, a umelecký program pripravili Elena Schmutzová – eurytmia a recitácia a Wolfgang Schmutz – klavír a recitácia. V programe boli uvedené diela slovenských básnikov, úpravy ľudových piesní a skladby slovenských hudobných skladateľov.

Tento malý umelecký projekt vznikol na podnet členky Miestneho odboru Matice slovenskej pani Eleny Schmutzovej, ktorú s obomi osobnosťami spájajú jej zážitky z detstva. Rodičia jej otca pochádzali zo Záhoria, a tak celá rodina často cestovávala cez Košariská a popod Bradlo, ktoré veľakrát navštívili. V Piešťanoch chodili do múzea, kde je inštalovaná výstava o M. R. Štefánikovi.

S dielom Štefana Leonarda Kostelníčka ju spája láska k slovenskému ľudovému ornamentu, ktorú jej vštepila stará mama z obce Mníchova Lehota pri Trenčíne, ktorá šila kroje. Počas účinkovania vo FS Striebornica v Piešťanoch sa na rôznych festivaloch oboznamovala nielen s tancami, ale aj s krojmi z iných regiónov Slovenska a postupne objavovala krásu slovenského ornamentu nielen na krojoch, ale i v architektúre a rôznych remeselných predmetoch.

Vyštudovala pohybové umenie (eurytmiu – viditeľnú reč) a vo svojej umeleckej i pedagogickej práci sa snaží o prepojenia so slovenskými ľudovými tradíciami, pretože v oboch stále objavuje veľa krásy a duchovného poznania. *Silvia Hofericová*

4. ROČNÍK VÝSTUPU NA SNINSKÝ KAMEŇ

Nádherné slnečné počasie tohtoročnej jesene priam láka k rôznym výletom do prírody. Aj matičiari z najvýchodnejšieho kúta Slovenska sa rozhodli, že nebudú sedieť doma „za pecou", ale si pôjdu vychutnať prírodné krásy našej domoviny. V nedeľu 20. októbra preto OMM Klenová v spolupráci s OP MS Vranov nad Topľou zorganizovali štvrtý ročník výstupu na jeden z najvyšších vrcholov Vihorlatských hôr – – Sninský kameň.

V ranných hodinách sa matičiari z Hencoviec, Klenovej, Závadky, Porúbky, Vranova a Stropkova zišli na parkovisku v Zemplínskych Hámroch, kde vedúci OP MS Vranov nad Topľou Mgr. Miroslav Gešper a predsedníčka OMM Klenová Bc. Andrea Triščáková všetkých privítali a povedali zopár inštruktážnych slov k podujatiu. Po niekoľkých dokumentačných fotografiách sa všetci vydali na samotný výstup.

Padajúce lístie sa miešalo so slnečným svitom prenikajúcim cez koruny stromov a dotváralo nádhernú jesennú scenériu umocnenú prekrásnym výhľadom na polovicu východného Slovenska a Zakarpatskej Ukrajiny z vrcholového kameňa.

Po zostupe naspäť do sedla Tri tably sa účastníci podujatia zabavili pri opekaní klobás a speve slovanských piesní, čo púťalo pozornosť mnohých turistov z celého Slovenska aj zo zahraničia, ktorí tiež využili nádherné počasie a vyrazili do prírody.

Zostup naspäť na parkovisko prebehol v pokojnej atmosfére, pretože účastníci boli z náročnej túry unavení, najmä jedna z členiek MO MS Hencovce – pani Anna Bačová, ktorá sa v tento deň dožila 70 rokov, čo oslávila počas tohto podujatia.

Celodenné podujatie tak upevnilo spojenie matičiarov s prekrásnou slovenskou prírodou a oni odchádzali domov síce unavení, ale zato veľmi spokojní a naplnení mnohými dojmami.

Lukáš Kaščák

MEDZINÁRODNÝ DEŇ ŠKOLSKÝCH KNIŽNÍC S MATICOU SLOVENSKOU V PREŠOVE

Už tradične sa posledný októbrový pondelok konajú na viacerých školách na Slovensku prednášky pri príležitosti Medzinárodného dňa školských knižníc. Prešovská pobočka Matice slovenskej ani v tomto roku nechýbala pri organizačnom zabezpečení dňa významného pre malých, ale aj veľkých čitateľov. Tentoraz sa medzinárodný deň všetkých knižníc vybudovaných v priestoroch škôl spojil s výnimočnou témou, so 145. výročím narodenia spisovateľa Jozefa Gregora Tajovského, ktorého z literárnohistorického hľadiska možno zaradiť do obdobia slovenského literárneho realizmu.

So Základnou školou na Májovom námestí v Prešove, s ktorou Matica slovenská podpísala Memorandum o vzájomnej spolupráci, sa nám už niekoľko rokov darí aktívne spolupracovať a spolu realizovať viacero zmysluplných aktivít. Ich cieľom je vzbudzovať a udržiavať národné povedomie detí a mládeže prostredníctvom prednáškových cyklov alebo tvorivých aktivít. Aj tentoraz sa pri príležitosti dňa školských knižníc naša spolupráca pretavila do zmysluplného podujatia.

Žiaci školy sa stali súčasťou podujatia najmä vďaka svojim aktívnym pedagógom, ktorí spojili oslavu tohto dňa s podnetmi zo slovenského folklóru, a tak sa bolo na čo pozerať. Žiaci aj učiteľky základnej školy boli oblečení v slovenských krojoch alebo svoj odev doplnili folklórnymi prvkami, aby symbolicky prezentovali tvorivý odkaz prozaika a dramatika Jozefa Gregora Tajovského.

Dom Matice slovenskej v Prešove doplnil program pre žiakov prednáškou, ktorú viedla dlhoročná matičiarka, členka Dozorného výboru MS i predsedníčka Oblastnej rady MS a Miestneho odboru MS Ličartovce, ako aj „duša slovenskosti" Mária Murdziková.

Mária Murdziková si pripravila prednášku na tému J. G. Tajovský v Prešove s mnohými zaujímavosťami, ktoré sa v bežnom učive žiakov nenachádzajú, a svojou prezentáciou obohatila ich vedomosti. Žiaci nás potešili nielen tým, že prednášku pozorne vnímali, ale aj tým, že si pripravili prednes úryvku z poviedky o mamke Pôstkovej od J. G. Tajovského.

Realizovanú aktivitu učiteľov základnej školy na Májovom námestí považujeme za nevšednú a chvályhodnú a naše poďakovanie patrí predovšetkým pani učiteľkám Mgr. J. Palšovej a Mgr. S. Kasenčákovej aj za sprostredkovanie besedy a prípravu podkladov k výročiu narodenia J. G. Tajovského. Knižnica sa totiž v tieto dni premenila na malú „obrazáreň" doplnenú množstvom informácií o J. G. Tajovskom na nástenkách.

Text: Slava Jurková, foto: Marko Gajdoš

SPOMIENKOVÉ SLÁVNOSTI

V KAMENICI NAD CIROCHOU

KAMENICA NAD CIROCHOU BOLA OSLOBODENÁ ČERVENOU ARMÁDOU OD FAŠIZMU 25. NOVEMBRA 1944

Pri tejto príležitosti sa 25. novembra 2019 začali spomienkové slávnosti pri pomníku padlým vojakom – rodákom z Kamenice nad Cirochou za zvuku kostolných zvonov, na ktorých sa zúčastnili aj žiaci a pedagogický zbor našej školy. Medzi pozvanými hosťami boli predseda Matice slovenskej JUDr. Marián Gešper a členovia Matice slovenskej, predseda výboru Slovenského zväzu protifašistických Ing. Benjamín Blaha, Ing. Ján Kormucík – syn zosnulého veterána 2. svetovej vojny, rodáka z Kamenice nad Cirochou, členovia miestneho SZPB na čele s predsedníčkou M. Jackovou. Na pietnom akte kladenia vencov pani starostka obce Ing. Monika Hamaďaková vyzvala všetkých prítomných uctiť si pamiatku padlých hrdinov minútou ticha a v svojom príhovore vyzdvihla odvahu tých, ktorí počas 2. svetovej vojny položili svoje životy za našu budúcnosť. Jej slová boli adresované najmä mladej generácii, aby si zachovala hrdosť na svojich predkov, ktorí bojovali za našu slobodu a mier. Nikdy na to nesmieme zabudnúť.

Druhá časť spomienkových slávností pokračovala v kinosále obecného úradu privítaním pani starostky, príhovorom predsedu Matice slovenskej, pútavým rozprávaním Ing. J. Kormucíka o udalostiach 2. svetovej vojny v obci a divadelnou dramatizácia v podaní mladých matičiarov podľa skutočných udalostí Vrátim sa živý, vystupovali členovia Matice slovenskej a žiaci-ruštináři našej školy.

Na záver sa všetci prítomní zúčastnili na prehliadke výstavy vojenských exponátov zo zbierky zosnulého miestneho vojnového veterána Jána Kormucika.

Veľké poďakovanie patrí všetkým ľuďom dobrej vôle, ktorí podporili peknú myšlienku spomienkových slávností a podieľali sa na ich príprave a realizácii. Hodnoty, ktoré vybojovali pre nás naši predkovia, si musíme strážiť – najmä dnes, keď je mier taký krehký. *Marta Jančíková*

KLASICKÝ TANEC

NA TVORIVOM WORKSHOPE V HUMENNOM

Matičný Folklórny súbor Chemlon a Detský folklórny súbor Chemloňáčik, ktoré pôsobia pri Súkromnej základnej umeleckej škole Kudlovská Humenné, sú na medzinárodných folklórnych a tanečných festivaloch konfrontovaní s najlepšími svetovými tanečnými kolektívmi najmä z Ázie a krajín bývalého východného bloku. Naša snaha o kvalitatívny rast mladých tanečníkov v našich súboroch bola korunovaná príchodom renomovaných tanečných pedagógov manželov Marušinovcov na SZUŠ Kudlovská. Zaviedli nový systém práce, doc. Marušin postavil cez 20 choreografií z nášho regiónu, úspechy sa dostavili, ale týmto sa to nekončí, hľadajú stále nové a nové metódy práce s našimi žiakmi. Minulý týždeň zorganizovali v priestoroch SZUŠ Kudlovská tanečný workshop klasického tanca pre pedagógov,

žiakov a študentov. Lektorkou workshopu bola renomovaná pedagogička klasického tanca doc. Jarmila Vondrová z tanečného konzervatória v Brne. Pre všetkých zúčastnených to bol nezabudnuteľný zážitok. Veď možnosť pracovať s pedagógom, ktorý pripravuje na profesionálnu kariéru hviezdy českého baletu, nie je v našom meste bežná záležitosť a nám sa táto možnosť naskytla len vďaka doc. Marušinovi, riaditeľovi našej školy, ktorý má kontakty na profesionálnych tanečných umelcov nielen na Slovensku, ale aj v zahraničí.

Pani Jarmila Vondrová ocenila flexibilitu, nadšenie a bezprostrednosť našich žiakov. Pochvalou nešetrila ani na prácu našich pedagógov a ponúkla ďalšie možnosti spolupráce. Táto udalosť nebola jednorazová. V podobných aktivitách chceme pokračovať a už na budúci rok máme dohodnuté ďalšie podujatie – 2 workshop zameraný na tance iných národov. Lektorom bude tanečný odborník z Poľska. Okrem našich pedagógov a žiakov poskytneme možnosť zúčastniť sa aj záujemcom z iných umeleckých škôl a súborov. *Miroslav Kerekanič*

ODHALENIE PAMÄTNÍKA VO VRBOVCIACH

V nedeľu 24. 11. sa vo Vrbovciach odhalil pamätník hrdinov rokov 1848/1849 pôsobiacich vo Vrbovciach. Bolo to presne na 171. výročie organizovania 2. dobrovoľníckej výpravy, ktorá neskôr dostala prívlastok „zimná". Pamätník pozostáva zo žulového kameňa, na ktorom sú upevnené 2 pamätné tabule.

Na jednej tabuli je úryvok z reči Jozefa Miloslava Hurbana k dobrovoľníkom na námestí slovami:„Statočné Vrbovce, stali ste sa šťastlivým miestom, kam pevnou nohou stúplo a v malej skratke sa zhromaždilo opäť celé revolučné Slovensko..."

Na druhej pamätnej tabuli sú mená desiatich hrdinov a meno padnutého dobrovoľníka z Vrboviec. Ich hrdinské činy poznalo vtedajšie celé Horné Uhorsko. Sú to hrdinovia Jozef Miloslav Hurban – evanjelický farár, predseda 1. SNR, Daniel Jaroslav Bórik – evanjelický farár, tajomník 1. SNR, Karol Bórik – vojenský kapitán, cvičil vrbovčianskych dobrovoľníkov v zbrani, Johanka Hrebendová-Bóriková – organizátorka dobrovoľníkov v obci, ošetrovateľkaranenýchdobrovoľníkovapopotlačení septembrovej výpravy strážkyňa pečate 1. SNR a Slovenskej zástavy, Anna Kulíšková – pomáhala s organizovaním a prípravou povstania, Pavol Haluš – rímskokatolícky farár zapojený do príprav povstania, úzko spolupracoval s J. M. Hurbanom, Juraj Lubomil Kulíšek – evanjelický učiteľ, vychovával generáciu národno uvedomelej inteligencie, Pavol Filúš, Juraj Jozefák a Pavol Lališ st. boli dobrovoľníci, ktorí sa vyznamenali v bojoch. A posledné meno je dobrovoľník Janko Valášek„červený", ktorý padol spolu so svojimi 15 spolubojovníkmi v krvavej bitke pri Muráni dňa 26. 2. 1849.

Podujatie sa začalo sprievodom po Službách

Božích z evanjelického kostola smerom na námestie Vrboviec, kde sa začal program najskôr privítaním hostí a básňou od Janka Kráľa – Jarná pieseň. Potom sa prítomným prihovoril starosta obce Dušan Eliáš a po príhovore bol odhalený pamätník. Po tomto akte sa prihovoril domáci duchovný pastier a senior Myjavského seniorátu Miroslav Hvožďara, po ňom prečítal poslanec obce Pavol Vandelia list, adresovaný Aničke Jurkovičovej z knihy Rozpomienky od J. M. Hurbana, a nakoniec sa prihovoril historik a profesor pán doktor Pavol Pánik, ktorý prítomným priblížil historické udalosti merôsmych rokov, ako aj to, prečo dnes odhaľujeme tento pamätník.

Pamätníkom si spomíname na dobrovoľnícky povstalecký tábor a splácame dlh bojovníkom za slovenský národ, ktorí pochádzajú z nášho kraja alebo pôsobili vo Vrbovciach... *Pavol Vandelia*

ÚSPEŠNÁ KONFERENCIA V NITRE

K 100. VÝROČIU ÚMRTIA M. R. ŠTEFÁNIKA

Odborné prednášky, zaujímaví hostia, ale aj pútavé interaktívne výstavy, toto všetko a ešte oveľa viac poskytla konferencia k 100. výročiu úmrtia M. R. Štefánika, na ktorú mali možnosť prísť návštevníci do Domu MS v Nitre 5. novembra 2019.

V roku Milana Rastislava Štefánika, vyhlásenom Úradom vlády SR a Maticou slovenskou, pri príležitosti 100. výročia jeho tragického úmrtia zorganizovali Dom Matice slovenskej v Nitre a Pedagogický odbor Matice slovenskej odbornú konferenciu. Podujatie bolo realizované s finančnou podporou Nitrianskeho samosprávneho kraja.

V úvode konferencie zaznela pieseň z 1. svetovej vojny v podaní Roberta Žilíka, predsedu Miestneho odboru Matice slovenskej v Mojmírovciach. Počas otvorenia podujatia predseda Matice slovenskej Marián Gešper popri vyzdvihnutí diela M. R. Štefánika nezabudol pripomenúť ostatné významné matičné výročia, akým nepochybne bola aj 100-ročnica oživotvorenia Matice slovenskej. Rovnako podotkol dôležitosť poslania Matice slovenskej, a to v zachovávaní odkazu slovenského národa vyzdvihovaním práve tých osobností, o ktorých sa na verejnosti hovorí málo. Konferenciu odborne sprevádzal PhDr. PaedDr. Martin Bodis, PhD., z Pedagogickej fakulty Univerzity Konštatína Filozofa v Nitre. Svojou prítomnosťou podujatie podporili riaditeľ Členského ústredia MS Martin Fejko a vedúci Odboru kultúry a športu NSK Ľubomír Kleštinec.

Jedným z hlavných cieľov organizátorov bolo vytvoriť priestor, ktorý poskytne možnosť zdieľať nové poznatky v oblasti skúmania a výučby mladej generácie so zameraním na významnú slovenskú osobnosť európskeho formátu – generála M. R. Štefánika. Na konferencii odzneli prednášky zástupcov vzdelávacích a umenovedných inštitúcií – doc. PaedDr. Júliusa Lomenčíka, PhD., z Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici, doc. PhDr. Ivana Mrvu, CSc., a Mgr. Lukáša Krajčíra zo Slovenského historického ústavu Matice slovenskej, PaedDr. Roberta Žilíka zo Spolku slovenských spisovateľov, pedagogičky Mgr. Zuzany Szombáthovej zo Spojenej školy Slančíkovej 2 v Nitre a známeho spisovateľa Ing. Jozefa Banáša. Prednášky poukázali na rôzne aspekty pôsobenia M. R. Štefánika, tiež na stálu aktuálnosť jeho odkazu. V závere konferencie bol premietnutý historický dokument Milan Rastislav Štefánik – symbol slobody slovenského národa z dielne Matice slovenskej, ktorý je voľne dostupný na internete. Na podujatí sa zúčastnilo vyše 100 poslucháčov z radov pedagógov základných a stredných škôl, študentov gymnázií a katedier Univerzity Konštantína Filozofa v Nitre, ale aj širšia verejnosť.

V rámci bohatého sprievodného programu mali návštevníci možnosť vzhliadnuť samostatnú výstavu Kufor legionára a Osudy legionárov Cabajského potoka z dielne Roberta Žilíka a Domu MS v Nitre, ktorá okrem iného obsahovala aj faximile legionárskych zápiskov zo zachovaného denníka, dobové artefakty, viaceré pútavé príbehy a fotografie priamo z frontu. Zaujímavý pohľad poskytli aj vzácne filatelistické zbierky Klubu filatelistov 52-51 pri Dome MS v Nitre a súkromná zbierka Jána Maniačka zo Spoločnosti M. R. Štefánika či ukážka kníh a tlačovín Vydavateľstva Matice slovenskej. Svoj priestor mala aj obsiahla prezentácia medzinárodného projektu študentov Spojenej školy Slančíkovej 2 na tému prvej svetovej vojny a osobnosť generála M. R. Štefánika, v ktorej si mohli návštevníci vypočuť audiopríbeh Príbeh jedného muža, ktorý sa zo školských lavíc pobral priamo na front zo získaných autentických zápiskov. Základná škola Močenok na túto príležitosť poskytla nadrozmernú maketu Mohyly M. R. Štefánika a model lietadla Caproni Ca 33. Unikátom bola replika Štefánikovej uniformy zo Šatnice Matice slovenskej s jeho typickou generálskou čiapkou, ktorú poznáme z najznámejších portrétov.

Organizátori sa aj týmto spôsobom zapojili do spestrenia palety podujatí vznikajúcich v Roku M. R. Štefánika a vzdali tak hold jednej z najvýznamnejších osobností novodobých slovenských dejín. *Nikola Rechtorisová*

M. R. ŠTEFÁNIK NA ŠKOLÁCH

CYKLUS PREDNÁŠOK A BESIED

Cyklus prednášok a besied na základných školách, počas ktorých žiasi a žiačky získavajú nové poznatky z histórie a iný pohľad na dejinné udalosti a historické osobnosti, pokračoval vo Finticiach.

Dom Matice slovenskej v Prešove Finticiach – najmä pričinením zástupkyne PaedDr. A. Pekárovej – zorganizoval prednášku predsedu Matice slovenskej JUDr. M. Gešpera o významnej osobnosti našich dejín M. R. Štefánikovi.

Predseda MS viedol prednášku veľmi pútavým spôsobom, keď zapájal do celého deja rozprávania aj samotných žiakov. Prešiel genézou vzniku ČSR až k samotným činom a skutkom M. R. Štefánika. Hovoril aj o tom, prečo bol pre nás takou významnou osobnosťou v našich dejinách, a nielen v našich, ale aj v očiach mnohých ľudí. Predseda MS mal pripravených mnoho zaujímavostí a žiaci ho s obdivom počúvali. Prednáška sa niesla v duchu zaujímavých príbehov, situácii aj tragického osudu Štefánika a jeho dodnes neobjasnenej smrti. Pán predseda M. Gešper si k výkladu udalostí pripravil aj prezentáciu so zaujímavými fotografiami i krátkym filmom o jeho živote.

Po skončení prednášky sa predsedovi MS a riaditeľke DMS poďakovala zástupkyňa školy PaedDr. A. Pekárová a vyslovila nádej na ďalšiu spoluprácu. Potom o slovo požiadala i Mgr. S. Jurková, riaditeľka DMS Prešov, ktorá pochválila aktivity pedagógov, poďakovala sa za milé prijatie a žiakom pripomenula, aké je dôležité spoznávať slovenské osobnosti a udalosti našich dejín, poznať svoje korene a vlasť.

Text: Slava Jurková, foto: Marko Gajdoš

100 ROKOV MO MS

V TURČIANSKOM SV. MARTINE

4. novembra 2019 si MO MS v Martine za účasti najvyšších predstaviteľov mesta Martin a Matice slovenskej pripomenul a oslávil 100. výročie svojho založenia. Prítomným matičiarom sa prihovorili primátor Martina Ján Danko, predseda Matice slovenskej Marián Gešper a predsedníčka MO MS v Martine Taťana Sivová. Na slávnostnej schôdzi boli ocenení dlhoroční matičiari a členovia za aktívnu činnosť a spoluprácu. Verejnosť sa prvýkrát oboznámila s publikáciou o histórii MO MS v Martine v rokoch 1919 – 1950. Jej autorom je riaditeľ archívu PhDr. Pavol Madura, ktorý publikáciu predstavil. V kultúrnom programe vystúpili: žiak ZUŠ Samuel Mičko, ľudový umelec Ľubomír Párička a kolektívny člen MO spevácky súbor Severanka.

Miestny odbor MS v Martine vznikol 2. novembra 1919 ako prvý miestny odbor po oživotvorení Matice slovenskej. Po ňom začali vznikať aj ďalšie miestne odbory. Za sto rokov urazila Matica a jej miestne odbory kus

cesty. Matičiari odviedli obrovský kus poctivej práce. Veď práve miestne odbory tvoria jadro Matice slovenskej. Z ich truhlíc vychádzajú krásy slovenského kroja, spevu, tanca, zvykov, povedačiek a hier, z nich sa šíri láska k rodnej zemi, predkom, svojej reči a histórii. A o uchovanie tohto všetkého sa snaží aj náš MO MS v Martine.

Každý rok organizujeme podujatia pre svojich členov k rôznym témam. Ročne zrealizujeme cca 15 podujatí a 4 stretnutia výboru MO. Spolupracujeme s našou maticou, Turčianskou knižnicou v Martine, súbormi, ale aj s individuálnymi autoritami regiónu. Všetkým patrí naša úprimná vďaka. Želáme si, aby naša práca a snaženie našli odozvu medzi občanmi, aby sme v ľuďoch prebudili pocit národnej hrdosti, spolupatričnosti a národného uvedomenia. Nech sa matičná myšlienka napĺňa a ďalej rozvíja.

Taťana Sivová

UŽ 24. AUTOBUS DOBREJ VÔLE

PRIVIEZOL POHLADENIE TÝM, KTORÍ TO NAJVIAC POTREBUJÚ

„Človek nežije iba z lásky, ktorú prijíma, ale hlavne z tej, ktorú daruje.“ *(Matka Tereza)*

Jeden z množstva nadčasových citátov slávnych ľudí odhaľujúci skutočnosť, ktorá sa akosi v dnešnej spoločnosti „nenosí“. Prišli sme do doby, ktorá prináša síce množstvo výdobytkov, ale vyberá z ľudí to, čo ich nimi robí. Aspoň trochu zmeniť alebo poupraviť tento stav sa snažia organizátori mnohých humanitných podujatí, medzi ktoré už 24 rokov patrí Autobus dobrej vôle. Nevyniká ničím nesmiernym, nemá prenikavú reklamu ani ho nesprevádza bombastická šou. Jednoducho a potichu prichádza do zariadení, kde žijú ľudia, ktorým zdravie, sociálne či rodinné pomery neumožňujú detstvo alebo starobu prežiť vo vlastnej rodine. Z malej dediny na juhu stredného Slovenska každoročne v období okolo Mikuláša vyráža autobus, plný toho, čo má v názve. A nebolo to inak ani tento rok. Deti z Detskej folklórnej skupiny Ragačinka v Hrušove pod vedením Mgr. Anny Brlošovej už od začiatku

školského roka pripravujú program zložený z miestneho zvykoslovia, ale i vianočných kolied a vinšov. Organizátori – Matica slovenská, obec Hrušov, Hontiansko-ipeľské osvetové stredisko Veľký Krtíš s blížiacom sa termínom zabezpečujú prostriedky, kombinujú trasu, koordinujú prípravu. Dĺžka trasy a čas návštev záležia na možnostiach realizátorov a spolupracujúcich subjektov na trase. Po vlaňajšom východe, severe a strede Slovenska sa tento rok Autobus dobrej vôle vybral smerom na západ a juh. Piatok ráno 29. novembra sa do pristaveného vozidla naložili darčeky, hudobné nástroje, domáce koláče, kufre účinkujúcich, samozrejme, členovia DFSk, sprievodný personál z radov pedagógov a rodičov. Prvou zastávkou bol Domov dôchodcov Santovka, nachádzajúci sa v susednom Levickom okrese. V zariadení už ADV bol, takže to bolo stretnutie ako so starými známymi. Ani ranná únava nezabránila malým folkloristom vydať zo seba všetko, čo vedia, a kladná reakcia s viacerými slzičkami dojatia na stareckých tvárach bola svedkom, že podujatie sa začalo podľa predstáv. Prekvapení ležiaci pacienti, ktorých skupinky navštívili na izbách, aby harmonikou a pekným slovom popriali to, čo im najviac chýba – zdravie, nešetrili slovami vďaky a uznania. V peknom lesnom prostredí sa nachádza začínajúce zariadenie Dúbravská oáza pokoja

11. VALNÉ ZHROMAŽDENIE

MLADEJ MATICE V KOŠICIACH

Mladí matičiari z rôznych kútov Slovenska sa poslednú novembrovú sobotu stretli v kinosále Technickej univerzity v Košiciach, kde si zvolili svojich zástupcov do orgánov záujmového odboru Mladá Matica. V metropole východného Slovenska sa 30. 11. 2019 zišlo 75 delegátov, čo bolo 79 % všetkých pozvaných delegátov. Post predsedu bude aj nadchádzajúce trojročné volebné obdobie zastávať Marek Nemec, podpredsedom sa stal Martin Hajník.

Po ňom sa prítomným prihovoril predseda Matice slovenskej Marián Gešper, ktorý vo svojom príhovore nabádal mladých matičiarov na presadzovanie národného ducha či vlastenectva, súčasne ocenil, že aj súčasné vedenie MM aktívne pracuje na svojich budúcich nástupcoch a prioritne podniká kroky na rozširovanie členskej základne o mladých členov. Rovnako formuje nové, mladé, národovecky orientované osobnosti, čo je v dnešnej dobe naliehavo potrebné. Prostredníctvom svojich aktivít a podujatí, ktoré sú skutočne mnohovrstvové, by mali podľa neho pokračovať v odkaze národných aj matičných velikánov. Potom predseda DV MS Štefan Martinkovič vyslovil potešenie, že Matica slovenská má takýto dorast a za svojho účinkovania nepočul na pôsobenie Mladej Matice sťažnosť, ale len pochvalné slová. Zároveň skonštatoval, že nová generačná vlna musí pokračovať. Riaditeľ Domu Matice slovenskej v Košiciach Michal Matečka v svojom príhovore privítal prítomných v Košiciach. Potešilo ho, že si Mladá Matica vybrala za miesto rokovania práve mesto, v ktorom si pred niekoľkými dňami matičiari pripomenuli 100. výročie založenia Miestneho odboru Matice slovenskej. Všetky úvodné príhovory hostí sa niesli v duchu vyslovenia podpory na adresu mladých matičiarov v ich doterajšej práci a zároveň povzbudenia v napredovaní. Medzi prítomnými boli aj riaditeľ Členského ústredia Matice slovenskej i niekdajší člen záujmového odboru MM Martin Fejko a riaditeľ internátov Technickej univerzity v Košiciach Marek Dufala.

Po slávnostnom úvode nasledovala pracovná časť. Delegáti si okrem iného vypočuli Správu o činnosti Mladej Matice za obdobie rokov 2016 – 2019 a za rovnaké obdobie aj správu o hospodárení, ktorú predniesol Martin Hajník. Správu Dozorného výboru Mladej Matice zas predniesol Peter Schvantner. Práve dané správy mapovali pestrú a širokú škálu národných podujatí, ktoré sú mnohovrstvové, a dalo by sa konštatovať, že mladí matičiari sú zapojení do drvivej väčšiny podujatí pripravovaných Maticou slovenskou. Napriek tomu vytvárajú v svojich regiónoch aj množstvo samostatných podujatí rôznorodého charakteru, a tak modernou formou zvyšujú povedomie o Mladej Matici

11. VALNÉ ZHROMAŽDENIE MLADEJ MATICE V KOŠICIACH

a Matici slovenskej. Samozrejme, vrcholným podujatím, ktoré Mladá Matica pripravuje, je národný zraz, organizovaný každoročne. Nebolo to inak ani ostatné funkčné obdobie, keď sa zaviedla tradícia pozývania aj mladých krajanov žijúcich v zahraničí.

Keďže sa roku 2019 konal aj Snem Matice slovenskej, na ktorom boli upravené Stanovy Matice slovenskej, bolo potrebné novelizovať tiež Stanovy Mladej Matice. Tento bod otvoril svojou dôvodovou správou tajomník Mladej Matice Ján Seman, ktorý prítomných upozornil na zmeny a úpravu niekoľkých bodov v Stanovách Mladej Matice. Potom nasledoval akt volieb, kde volebná komisia najprv predstavila všetkých kandidátov a oboznámila prítomných s priebehom volieb. Nasledovala prestávka, počas ktorej si delegáti valného zhromaždenia zvolili svojich zástupcov. Kým volebná komisia rátala hlasy, mladí matičiari pokračovali v svojom programe. Marek Nemec predniesol materiál s hlavnými cieľmi Mladej Matice do budúcna.

Ďalšie pokračovanie sa už nieslo v slávnostnom duchu, na rad prišlo oceňovanie osobností, ktoré sa výraznou mierou zaslúžili o vznik a prosperitu mladomatičného hnutia. Cenou Mladej Matice, ktorá sa udeľuje iba raz za tri roky, boli ocenení: Peter Vrlík, Pavol Madura, Michal Tkáč, Štefan Matta, Daniel Pavlo, Vladimír Haritun, Ondrej Pavelko, Peter Šmajda, Róbert Kaščák a Ján Kasaj. Pamätný list MM bol udelený Petrovi Čeledinskému.

Diskusia priniesla niekoľko podnetných návrhov na chod a činnosť Mladej Matice, ktoré návrhová komisia zaznamenala a Výbor Mladej Matice sa na svojich zasadnutiach nimi bude zaoberať; rovnako boli prijaté aktualizované ciele a zámery MM na najbližšie tri roky.

Po zrátaní hlasov oboznámila volebná komisia delegátov s výsledkom volieb. Ako už bolo spomenuté, staronovým predsedom sa stal Marek Nemec z Liptovského Mikuláša, ktorý získal 70 hlasov. Rovnaký počet hlasov získal Martin Hajník z Kamennej Poruby pri voľbe podpredsedu. Do Výboru Mladej Matice boli zvolení Ján Seman (Dlhé Klčovo), Martin Vaszarab (Častkovce), Ondrej Baranec (Zvolen), Timea Jančíková (Vranov nad Topľou), Romana Koneracká (Košice), Jozef Humeník (Košice), Richard Gajdoš (Prešov), Lukáš Konúpka (Liptovský Mikuláš), Rudolf Jurenka (Nitra), Patrik Polakevič (Spišská Nová Ves), Lukáš Havlík (Liptovský Mikuláš). Náhradníkmi do Výboru Mladej Matice sa stali Teodor Sitarčík (Zvolen), Jozef Paulenka (Lučenec), Marián Leško (Turčianske Teplice), Michal Gnip (Humenné), David Serbinčík (Sečovce), Jozef Sálus (Liptovský Mikuláš). Za členov Dozorného výboru Mladej Matice boli zvolení Peter Schvantner (Lučenec), Adam Polievka (Banská Bystrica), Tomáš Paprčka (Liptovský Mikuláš), Leila Bartková (Košice), Mária Gašparová (Častkovce) a za náhradníkov Dozorného výboru Mladej Matice zvolilo valné zhromaždenie Marka Gajdoša (Prešov), Andreja Minarčíka a Martina Lukáča (obaja Turčianske Teplice).

V závere sa podľa schváleného programu prihovoril prítomným znovuzvolený predseda Mladej Matice Marek Nemec. Vyslovil slová

Ocenený Vladimír Haritun

poďakovania za pomoc pri organizácii samotných volieb, ale aj pri príprave valného zhromaždenia. Ocenil aj to, že práve záujmový odbor Mladá Matica spojil a naďalej spája mladých, vlastenecky zmýšľajúcich ľudí bez rozdielu, vďaka čomu vznikajú mnohé priateľstvá naprieč celou Slovenskou republikou. Nakoniec Ondrej Baranec predniesol návrh na uznesenie a po jeho schválení ukončili mladí matičiari rokovanie hymnou Matice slovenskej Kto za pravdu horí.

Peter Schvantner, Marek Nemec

a oddychu. Rozsiahly objekt prešiel dôkladnou rekonštrukciou a vytvára veľmi dobré podmienky ľuďom odkázaným na každodennú starostlivosť. Klienti prekvapení detskou bezprostrednosťou a oduševnenosťou, ale hlavne dobrosrdečnosťou vysoko cenili pre nich neznámy počin. Podľa väčšiny podobné vystúpenie ešte nezažili a slzy nechýbali ani tu, mala ju väčšina v sále zhromaždených klientov aj ich rodinných príslušníkov. Vystúpenie bolo venované aj prof. Milanovi Leščákovi, veľkému priaznivcovi a v minulosti pomocníkovi hrušovských aktivít, ktorého zdravotný stav prinútil využívať služby tohto zariadenia. Trochu iného razenia bola ďalšia zastávka na druhej strane Bratislavy. Krízové centrum – REPULS, pre deti a rodiny, ktorí sa ocitli v krízovej životnej situácii. Zariadenie im poskytuje pomoc predovšetkým pobytovou formou. Ďalší deň po krátkom zastavení na Slavíne a Hrade cesta viedla do DSS Šoporňa – Štrkovec, ktoré využívajú muži s mentálnymi poruchami zdravia. Na podobné stavy si deti počas predchádzajúcich ročníkov už zvykli a predviedli svoj program v plnom nasadení. Reakcie príznačné pre stav diváckej skupiny vyjadrovali úprimnú radosť z piesní a tancov venovaných práve jej. Ochota a ľudskosť mala

miesto v každom kúte ústavu sídliacom v bývalom statkárskom kaštieli. Všetky nástroje a harmoniky mali zrazu svojich dobrosrdečných nosičov, ktorí sa prišli rozlúčiť až k autobusu. Zas iné obecenstvo čakalo osadenstvo autobusu v Žitavciach. Tamojšie Centrum pre deti a rodiny sa stará o malých klientov v budove bývalého kaštieľa, ale i vo vysunutých rodinných bunkách v okolitých obciach. Tí tiež prišli do zariadenia, aby si spoločne vypočuli a pozreli, čo im ich rovesníci priniesli a ponúkli. Okrem programu to boli i mikulášske darčeky, hračky, zákusky a iné veci. Večer padal na starý park a už trochu unavených cestovateľov čakal posledný plánovaný cieľ – Domov sociálnych služieb Nový domov Železovce. Posledné prípravy, posledné krabice s koláčmi a na trase Autobusu dobrej vôle posledné vystúpenie. Asi aj to bol dôvod, že hádam to bolo aj najoduševnejšie predstavenie. Ku každému podobnému osadenstvu patriace emócie a slzy sa leskli v nejednom oku. Ešte spoločné neplánované zahranie si heligonkárov s o niekoľko generácií starším vyznávačom tohto nástroja a neskorý naznačoval ukončenie misie. Záverečné poďakovanie koordinátora akcie Jána Brloša dalo bodku za úspešnými dvomi dňami naplnenými vzájomnosťou, spolupatričnosťou a úctou.

ZÁBAVNÉ ČÍSLA

JURA HRONCA V ROŽŇAVE

Pri príležitosti 60. výročia úmrtia rodáka z Gočova v okrese Rožňava, významného matematika a predsedu Matice slovenskej (1945 – 1954) Jura Hronca, pripravila Matica slovenská v spolupráci so Základnou školou akademika Jura Hronca v Rožňave matematickú súťaž, ktorá bola určená žiakom druhého stupňa základných škôl. Žiaci si mohli zmerať sily v logickom myslení, zabaviť sa v odbore, ktorý mnohí považujú za strašiaka. V úvode sa všetkým prihovoril aj starosta obce Gočovo Milan Mlynár a vyzdvihol hlavné prednosti slávneho rodáka. Do súťaže sa prihlásilo prekvapujúco veľa základných

škôl z nášho okresu a vytvorili 15 trojčlenných družstiev. Hodnotili sa správne odpovede, ale zavážil aj čas odovzdania výsledkov. Víťazmi našej súťaže sa stalo družstvo zo Základnej školy, Zlatá 2, Rožňava (Samuel Kroupa, Mária Domiková, Damián Takáč), druhé miesto získalo družstvo zo Základnej školy akademika Jura Hronca, Rožňava (Tamara Bakošová, Marek Junga, Jakub Chlebo) a tretie miesto obsadila Základná škola, Gemerská 1, Plešivec so svojím družstvom (Michal Kotlarčík, Patrik Šilling, Florián Repka). Poďakovanie patrí aj všetkým, ktorí prispeli svojou ochotou vytvoriť zaujímavú atmosféru a, samozrejme, aj za odovzdané darčeky. Víťazom srdečne blahoželáme.

Dom MS v Rožňave

OCENENÍ DIVADELNÍCI ZO SRBSKA

OPAŤ POTEŠILI SLOVENSKÝCH DIVÁKOV

Miestne odbory Matice slovenskej aktívne pôsobia nielen pri zachovávaní a šírení kultúrneho dedičstva v domácom prostredí, ale rovnako zohrávajú významnú úlohu v pomoci Slovákom žijúcim v zahraničí. Matičné odbory, ktoré patria pod Dom Matice slovenskej v Nitre, majú nadviazanú dlhoročnú spoluprácu so Slovákmi z Chorvátska, Srbska, Rumunska a Maďarska.

Partnerstvo nespočíva iba v kontakte s domovinou a v družobných stretnutiach. Jeho dôležitým aspektom je vzdelávanie väčšinou v oblasti folklóru, ktoré Slováci zo zahraničia môžu získať v domácom autentickom prostredí a nie iba sprostredkovane.

V oblasti ochotníckeho divadelníctva už dlhé roky spolupracuje predseda Miestneho odboru MS Tovarníky František Ďurina. Je obdivuhodné, že každý rok dokáže na Slovensku prezentovať novú inscenáciu divadelného súboru KUS Zvolen – Kulpín zo Srbska. Kulpínčania si túto spoluprácu nesmierne cenia. Podľa slov redaktorky Rádio-televízie Vojvodiny a členky divadelného súboru Viery Dorčovej Babiakovej situácia v Srbsku je veľmi zložitá. Svoje divadelné projekty ochotníci hradia väčšinou z vlastných zdrojov a fungujú v rámci obmedzených možností. Práve to bol jeden z mnohých dôvodov, prečo sa riaditeľka Domu MS v Nitre rozhodla ďakovnými listami oceniť túto spoločnú spoluprácu. Poďakovanie za rozvoj ochotníckeho divadelníctva dolnozemských Slovákov na Slovensku a spoluprácu s Miestnym odborom MS Tovarníky odovzdala Veronika Bilicová členom divadelného súboru KUS Zvolen – Kulpín počas druhého dňa ich pobytu na Slovensku.

Poďakovanie za rozvoj ochotníckeho divadelníctva a jeho dlhoročnú prezentáciu na Slovensku rovnako získal aj F. Ďurina. Práve jemu vďačia Kulpínčania za bohatý program, ktorý ich každý rok čaká. Ten je zostavený nielen zo spoločných stretnutí, ale aj zaujímavých poznávaco-vzdelávacích aktivít. Tento rok spoznali divadelníci históriu kaštieľa v Brodzanoch, v ktorom sídli Slovanské múzeum Alexandra Sergejeviča Puškina. Po únavnej ceste ich čakal oddych v kúpeľoch Malé Bielice.

S úspešnou hrou Stanislava Štepku KONEČNÁ STANICA sa Slováci zo Srbska predstavili v Topoľčanoch už minulý rok. Nič to však nemenilo na fakte, že na tohtoročnej slovenskej repríze sa opäť zúčastnilo množstvo návštevníkov. Kulpínčania však majú za sebou skutočne úspešný rok. Na Slovensko im bolo dopriate prísť už druhýkrát. Na konci leta sa s Konečnou stanicou zúčastnili na najstaršom festivale neprofesionálneho divadla v Európe, na 97. ročníku Scénickej žatvy v Martine. Konečná stanica v réžii Alexandra Baka získala tento rok ocenenie v kategórii najúspešnejšia inscenácia na 16. ročníku Festivalu Zuzany Kardelisovej v Kysáči. Cenu za vedľajšiu úlohu získala členka KUS Zvolen z Kulpína Viera Dorčová Babiaková. Súbor sa stal víťazom aj na Prehliadke slovenskej ochotníckej divadelnej tvorby – Divadelný vavrín v Starej Pazove.

Sme radi, že účinkovanie na Slovensku a získané ocenenia ochotníkov z Kulpína motivovali do ďalšej činnosti, a ako sami uviedli, aby zotrvali v zachovaní našej kultúrnej identity a v tom, čo ich napĺňa. O novej pripravovanej hre však v tejto chvíli neprezradili viac. Nápadov je veľa, chuti neúrekom, a preto sa dramaturg a režisér musia popasovať s neľahkou úlohou zvoliť hru, v ktorej môžu účinkovať všetci divadelní nadšenci zo súboru Zvolen – Kulpín. My im v tom držíme palce a už teraz sa tešíme na ich ďalšiu návštevu.

Veronika Bilicová

21. ROČNÍK PRO SLAVIS

VYHODNOTENIE CELOSLOVENSKEJ SÚŤAŽE

Už 21-krát ožila 28. novembra 2019 radnica mesta Žiliny detským džavotom, príjemnou hudbou či múdrymi slovami príhovorov hostí. Už po 21-krát sa konalo na Radnici mesta Žilina slávnostné vyhodnotenie celoslovenskej súťaže PRO SLAVIS 2019. Pre toho, kto to nepozná, PRO SLAVIS je celoštátna súťaž triednych a školských časopisov materských škôl, základných škôl, špeciálnych škôl a školských zariadení, stredných škôl a zahraničných škôl s vyučovacím jazykom slovenským a nesie názov odvodený od významného historického dokumentu, ktorým bolo Slovákom udelené určité privilégium kráľom Ľudovítom I. pri návšteve Žiliny roku 1381.

Na radnici sa zišli pedagógovia, žiaci a študenti zo všetkých kútov Slovenska, aby sa nadýchali tejto neopakovateľnej atmosféry a prevzali si ocenenie za svoju snahu a prácu, za ktorú by sa nemuseli hanbiť ani profesionálni novinári.

Úvodom riaditeľka Domu Matice slovenskej v Žiline Ing. Katarína Kalanková privítala hostí a prihovorila sa všetkým účastníkom a oceneným. Na slávnostnom vyhodnotení sa zúčastnili zástupcovia samosprávy a štátnej správy a kultúrnych zariadení okresu Žilina a samozrejme, zástupcovia Matice slovenskej. Za mesto Žilina zástupkyňa primátora Ing. Barbora Birnerová, ktorá odovzdávala Cenu primátora mesta Žilina, za Maticu slovenskú sa prihovoril PaedDr. Branislav Kohút, za MO MS Žilina doc. Ing. Stanislav Kučera, PhD., za Okresný úrad Žilina, odbor školstva Ing. Anna Trauerová, za Žilinský samosprávny kraj Mgr. Iveta Káčerová z odboru kultúry ŽSK.

Po príhovoroch nasledoval hudobný predel v podaní mladého a talentovaného matičiara akordeonistu Martina Sagana a recitátorky Anny Dubovcovej z Turčianskych Teplíc, mnohonásobnej víťazky súťaže Vansovej Lomnička a hudobnej skupiny SLZA z Lietavskej Lúčky.

Po slávnostných príhovoroch sa mohlo prejsť k najdôležitejšiemu bodu programu, k samotnému odovzdávaniu cien, na ktoré sa deti veľmi tešili. Veď do súťaže sa zapojilo do 130 škôl s takmer 380 ks časopisov, čo je dôkazom toho, že aj tento rok bola účasť škôl výnimočná. Súťaž je stále obľúbenou súťažou študentov MŠ, ZŠ, SŠ a špeciálnych škôl. Porota mala čo robiť, aby stihla prečítať a vyhodnotiť tie najlepšie. Ťažko sa hodnotilo, keď úroveň z roka na rok rastie. No boli aj také, ktoré stagnovali. A čo nás veľmi teší, do súťaže sa prihlásilo veľa nových škôl, ktoré sa zapojili prvýkrát. Dúfame, že tých, čo sa neumiestnili na prvých troch miestach, to neodradí a zachovajú nám priazeň aj na budúci rok. Veď nie je dôležité vyhrať, ale zúčastniť sa. A pretože tých časopisov, ktoré mali veľmi dobrú úroveň, bolo neúrekom, porota sa rozhodla udeliť aj čestné uznania, ktoré budú zaslané poštou. Navyše boli udelené aj tieto ceny: Cena primátora mesta, Cena Matice slovenskej, Cena DMS, Cena MO MS, Cena predsedu ŽSK, Cena riaditeľky DMS, Cena predsedu MS.

Ďakujeme všetkým ochotným sponzorom a spoluorganizátorom, členom hodnotiacej komisie a v neposlednom rade všetkým žiakom, študentom a pedagógom za to, že sa zapojili do tejto súťaže. Oceneným ešte raz gratulujeme a neoceneným prajeme veľa vytrvalosti, síl a chuti do ďalšej práce.

Zo zaslaných časopisov do súťaže PRO SLAVIS bude usporiadaná výstava v priestoroch Domu Matice slovenskej v Žiline. *Katarína Kalanková*

PIETNA SPOMIENKA

V NIŽNOM HRUŠOVE

V posledných dňoch novembra roku 1944 oslobodzovala Červená armáda mestá a obce na východ od rieky Ondava. V piatok 29. novembra 2019 si aj obec Nižný Hrušov pripomenula tieto dôležité udalosti v histórii a zorganizovala v spolupráci s MO MS Hencovce, MO SNS Nižný Hrušov a ZO SZPB Vranov nad Topľou pietnu spomienkovú slávnosť pri príležitosti 75. výročia oslobodenia obce spod fašizmu a spomienku na padlého malého chlapca z dediny Jána Jurovčáka, ktorému za záchranu partizánov bola v roku 2018 postavená busta a osadený pamätník s názvom „Padli na poli cti a slávy" a s pamätnou tabuľou s menami dvadsiatich šiestich vojakov Červenej armády. V úvode zaznela hymna SR, po ktorej nasledovalo slávnostné kladenie vencov. Čestnú stráž zabezpečoval Hencovský oddiel Gvardija pod vedením Miroslava Gešpera, odetý v dobových uniformách podľa vojenských štandardov. Zazneli príhovory starostu obce Jána Fenčáka, vyzdvihol hrdinský čin Jána Jurovčáka, ktorý žil práve v tejto obci, a príhovor Jána Krišandu, podpredsedu rady MŠVaV pre šport, ktorý vyzdvihol predovšetkým prítomnosť pedagógov a žiakov na tejto spomienkovej akcii a pochválil ich za šírenie odkazu najmä pre mladšie generácie. V závere zaznela čestná salva na počesť padlých pri oslobodení obce.

Jana Gešperová

NA ANTONA PRÍDAVKA

SME NEZABUDLI

MO MS v Spišskej Novej Vsi v jubilejnom desiatom ročníku projektu Mgr. Jolany Prochotskej, Stretávania sa so slovenskými básnikmi zaradil na svoje 78. stretnutie život a dielo rodáka horného Spiša – Kežmarku, Antona Prídavka. Videoprezentáciu pripravila pracovníčka Spišskej knižnice Mgr. D. Krajňáková v slovnom sprievode J. Dubajovej. Odznelo 18 básní zo zbierok Vrásky času (1926), Do videnia (1940), Valaška a dukáty (1942), Kľúč od srdca (1943), Podobizne (1943) a Svitá (1944). Recitovali členovia DS Hviezdoslav Ing. P. Konig, J. Gavlák, Mgr. N. Hrabuvčinová aj recitátori M. Findurová, M. Mašlárová. Študenti Gymnázia, Školská ulica, ktorých pripravovala Mgr. D. Jurášková, a Hotelovej akadémie, Radničné námestie pripravovala PaedDr. G. Takáčová. Diela autora knižnica v svojom fonde nemala, museli si ich zapožičať na spomínané stretnutie z Národnej knižnice. V závere sa prihovorila aj PhDr. R. Kormošová, PhD., historička a profesorka Gymnázia, Školská ulica, kde A. Prídavok študoval. Pripomenula aj jeho zásluhu o odhalenie sochy M. R. Štefánika v Košiciach i jeho báseň, ktorá bola v zbierke Podobizne uverejnená. Všetkým organizátorom a recitátorom sa Ing. E. Kalafútová poďakovala básnickou zbierkou Ingridy Lukáčovej Deň celý láskavý z Vydavateľstva Matice slovenskej.

JESENNÁ KRAJANSKÁ SPOLUPRÁCA

MATIČIAROV Z TRSTENEJ SO SPOLKOM SLOVÁKOV V POĽSKU

Krásne jesenné počasie podnietilo Miestny odbor Matice slovenskej v Trstenej a Spolok Slovákov z Poľska (ďalej SSP) zúčastniť sa na zaujímavých akciách, ktoré spríjemnili a umocnili naše spoločné krajanské stretnutia. Prvým kultúrnym podujatím, ktoré sme navštívili 27. 10. 2019 v Dome kultúry v Nižnej, bol 2. ročník festivalu folklórnych súborov pod názvom Po rokoch. Na vystúpeniach účinkujúcich v pokročilom veku nás potešila pretrvávajúca radosť z ľudového tanca a spevu krásnych slovenských ľudových piesní. Organizátorom tohto podujatia bol Oravan Senior. Kultúrny program svojím vystúpením obohatili Oprášené krpce zo Žiliny, Vtáčnik z Prievidze, Vŕbové prútie z Liptovského Mikuláša a krajanský folklórny súbor Senior Šafárik z Nového Sadu zo Srbska. Po ukončení festivalu a príjemnom stretnutí a rozhovore so županko ŽSK Ing. Erikou Jurinovou nás v Rotunde čakalo bohaté obšerstvenie a priateľské posedenie so spevom a pri muzike.

Významným dňom pre našich krajanov bol 28. október 2019, keď sa v klubovni SSP v Jablonke stretli predstavitelia slovenskej a poľskej strany, aby si spoločne pozreli pokračujúcu výstavbu Slovenského domu v Jablonke. Podpredseda SSP Ján Bašisty a predsedníčka Obvodného výboru SSP na Orave Genovéva Prilinská srdečne privítali JUDr. Jána Varša, CSc., predsedu Úradu pre Slovákov žijúcich v zahraničí, Gustáva Socháňa, matičiarov z Trstenej, ktorí spoločne po obhliadnutí rozostavanej stavby konštatovali spokojnosť s prebiehajúcimi stavebnými prácami. Veria, že tento dom sa stane centrom uchovávania slovenskosti a bude i naďalej udržiavať a povznášať národnú identitu oravských Slovákov, krásnu slovenskú reč, kultúru a umenie.

Posledným podujatím, na ktorom sa zúčastnili naši krajania s matičiarmi, bol Trstenský jarmok uskutočnený v piatok 9. 11. 2019. Na trhu si prezreli rôzne výrobky remeselníkov, ochutnávali voňavé jarmočné dobroty a vyberali zaujímavosti zo širokého sortimentu predajcov. Počas kultúrneho programu si vypočuli napríklad vystúpenie Družiny a Duchoňovcov. Krajanské stretnutie pokračovalo u Ľ. Luckého, kde spolu s členmi výboru MO MS v Trstenej a s rodinnými príslušníkmi po chutnej večeri zotrvali do večerných hodín v spomienkach na rôzne spoločné podujatia.

Priateľské krajanské posedenie zanechalo vo všetkých prítomných príjemné pocity, pretože stretnutie s priateľmi, ktorí sa medzi nami cítia dobre, je pre každého z nás veľkým darom a potešením. Naši krajania odchádzali od nás obdarení milými, ručne vyrobenými darčekmi od nášho člena Pavla Jurisa, za čo mu v mene MO MS v Trstenej srdečne ďakujem. *Jana Frančeková*

VYŠIEL 36. ROČNÍK ZBORNÍKA

SLOVÁCI V ZAHRANIČÍ

Ročenka Slováci v zahraničí vyšla vo Vydavateľstve Matice slovenskej v roku 2019 už tridsiaty šiesty krát. Editoriál ročenky predstavuje rok 2019 ako rok podujatí venovaných 100. výročiu oživotvorenia Matice slovenskej a jej prvých deviatich miestnych odborov na Slovensku a na Ukrajine.

Kapitolu Štúdie uviedla kvalitná, hĺbková štúdia Patrika Šenkára, ktorý sa zameral na texty Pavla Bujtára – Agáta a Dominika. „Objektívno-subjektívnym interpretačným prístupom k jednotlivým prototextom reflektuje (a v určitom zmysle slova aj konfrontujem) dve hlavné ženské postavy próz Pavla Bujtára. Tieto diela (najmä románová novela Agáta) mali významný podiel na formovaní tvorivej literárnej atmosféry v súdobom Rumunsku, teda sú akýmisi styčnými bodmi národn(ostn)ej existencie, identity – až tvorivej sebazáchovy. V príspevku sa uvádzajú aj konkrétne úryvky z pôvodín, resp. metatexty odborníkov danej problematiky, čím vlastne dokresľujú dobovú atmosféru i autorské impulzy tejto národnostnej menšiny v širšom kontexte," zhodnotil štúdiu Šenkár.

V poradí druhá štúdia z pera Jána Jančovica prezentuje počiatky slovenského školstva v Sarvaši. Tak ako boli čitatelia ročenky i po iné roky zvyknutí, Jančovic i tentokrát nevynechal zdroje informácií z vhodných kroník a cudzojazyčné archiválie, ktorými odkrýva dejiny sarvašského školstva už od roku 1722.

Claude Baláž sa venuje histórii pamätného dňa Slovenskej republiky – Dňa zahraničných Slovákov. Opisuje historický vývin osláv Dňa zahraničných Slovákov od vzniku Československa až po súčasnosť. Venuje sa dôvodom vzniku osláv, jednotlivým podobám osláv a tiež hodnoteniu momentálneho stavu osláv Dňa zahraničných Slovákov, ktoré sa v súčasnosti konajú pod gesciou Úradu pre Slovákov žijúcich v zahraničí so sídlom v Bratislave.

Kapitola sa končí štúdiou Gabriely Hamranovej, ktorá sa zaoberá životnými osudmi Renée Mikuš-Perréal, manželky politika a diplomata, od roku 1948 exulanta Jozefa A. Mikuša. Autorka sa zaoberá osudmi oboch manželov od počiatku ich zoznámenia až po spoločný život na Slovensku, vo Francúzku i v USA. Renée Mikušová bola nielen manželkou a matkou, ale i prekladateľkou, spisovateľkou a učiteľkou, ktorá mala veľmi vrúcny vzťah ku Slovensku. Manžela povzbudzovala a obdivovala jeho prácu o dejinách Slovenska a snahách získať samostatnosť Slovenskej republiky v slobodnej a demokratickej Európe.

Kapitolu Výročia a spomienky uvádza príspevok Petra Cabadaja venovaný 110. výročiu narodenia zakladateľskej osobnosti modernej slovenskej grafiky Jozefa G. Cincíka. Autor prináša pozoruhodné informácie o Cincíkovi ako o slovenskom grafikovi, ilustrátorovi, umenovedcovi a publicistovi, ktorý na americkom kontinente pracoval viac ako polovicu života. Približuje jeho dielo, životné osudy i presvedčenia, ktoré ho zaradili k popredným osobnostiam slovenského exilu 20. storočia.

Druhý príspevok Petra Cabadaja je venovaný spomienke na 100. výročie narodenia literárneho prozaika a esejistu Pavla Hrtusa Jurinu. Autor sa venuje jeho literárnej tvorbe, ktorá vznikala v exile. Je dokladom autorovho spojenia s rodnými Kysucami a zameraná i na osobné osudy a cesty.

Nekrológ Petra Cabadaja o živote a diele Imricha Kružliaka prináša pohľad na život esejistu, publicistu, literárneho a kultúrneho historika, básnika, novinára, editora, rozhlasového pracovníka, redaktora, organizátora krajanského diania a ikonickú postavu slovenského exilu nielen cez objektívnu prizmu, ale i vlastnú, ktorú získal počas osobného stretnutia s básnikom. V nekrológu sa zameriava na Kružliakove životné osudy v exile, charakterové črty, názory i významné činy.

Ďalší spomienkový príspevok Petra Cabadaja sa zameriava na životné osudy reportéra, prozaika, esejistu, autora literatúry faktu, scenáristu, publicistu, dramatika a básnika Ladislava Mňačka. Autor vykresľuje Mňačka najmä cez jeho literárne dielo, opisuje jeho politické postoje, život ovplyvnený vtedajšou politikou i pohnuté osudy od jeho narodenia až po úmrtie.

Katarína Mosnáková Bagľašová pripravila pre ročenku príspevok venovaný 100. výročiu založenia kníhtlačiarne v Báčskom Petrovci. Autorka sa venuje histórii vzniku tlačiarne a jej opodstatneniu i prínosu vo vojvodinskom prostrední. Sústreďuje sa najmä na rok 1919, na okolnosti, ktoré predchádzali vzniku tlačiarne a na jej prvé tlače.

Príspevok Vladimíra Valentíka prináša obraz o výtvarnej výstavnej činnosti Slovákov v Srbsku. Autor príspevku uvádza krátky prehľad histórie výtvarných výstav vo Vojvodine. Zameriava sa najmä na výstavnú činnosť Galérie Zuzky Medveďovej počas ostatných tridsiatich rokov jej činnosti. Príspevok obsahuje i zoznam všetkých výstav, ktoré boli v týchto priestoroch od roku 1989 sprístupnené.

Ročenku uzatvára kapitola Informácie a správy. Rozhovor Anny Kováčovej so slovenským rodákom zo Srbska žijúcim v Kanade, Ondrejom Mihálom, prináša racionálny pohľad na krajanskú problematiku Kanady cez objektív fotografa, publicistu i riaditeľa Kanadského slovenského inštitútu so sídlom v Toronte. Ondrej Mihál približuje svoje osobné osudy, prácu pre propagáciu krajanskej komunity, úspechy a úskalia práce na prospech krajanov. Rozhovor sa zameriava na jeho dielo v oblasti publicistiky i fotografie a iných tvorivých počinov.

V zborníku je i správa Zuzany Pavelcovej o činnosti Krajanského múzea Matice slovenskej počas roku 2019. Autorka sumarizuje aktivity KM MS vo vedeckej oblasti, v oblasti archívnej činnosti, akvizície fondov, rozvoja knižnice KM MS, výpožičiek a konzultačných služieb, v oblasti styku s krajanmi, s verejnosťou a krajanskou mládežou a v oblasti spolupráce s ostatnými inštitúciami.

ONDREJOVANIE V POPROČI

TRADIČNÉ PEČENIE CUKRU

30. novembra 2019 MO MS Poproč v spolupráci s Miestnym kultúrnym strediskom opäť po roku zorganizovali tradičné popročské „pečenie ondrejského cukru".

Do kultúrneho domu sa začali schádzať obyvatelia našej obce i okolia pred 15. hodinou, aby tí, čo chceli variť cukor, zaujali voľné miesta pri elektrických dvojplatničkách, a iní aby sa stretli so svojimi priateľmi a posedeli si i zaspomínali na časy, keď sa v Poproči v takomto čase, teda na Ondreja, skoro v každom dome „piekol" cukor .

Keďže hostiteľmi boli práve MKS a MO MS Poproč, tí, ako sa na poriadnych hostiteľov patrí, pripravili všelijaké dobroty z „kuchyne starých mám". Po pätnástej hodine, keď už bola sála KD plná, vedúca MKS Ing. Martina Pástorová spolu s predsedníčkou MO MS Katarínou Katušákovou privítali všetkých prítomných Popročanov i hostí z MO MS Moldava n./B. vedených ich predsedom Františkom Gregušom. Potom sa slova ujala pani

starostka, Ing. Iveta Komorová Hiľovská, ktorá vyjadrila veľkú radosť z toho, ako sa v našej obci dodržiavajú tradície aj ako stúpa záujem obyvateľov o ich zachovávanie.

A veru nám bolo i veselo. Postarali sa o to malí speváci – žiaci I. stupňa ZŠ v Poproči, ktorí pod vedením p. uč. Ivanky Sopkovej zaspievali veselé slovenské piesne. Po nich vystúpili hostia – FS ŽIVENA zložená z členiek MO MS z Moldavy n./B. Speváčky si krásnymi ľudovými piesňami v 3 vstupoch, a to v poprockom nárečí, rusínskom, ale i žartovnými „pijáckymi" pesničkami si získali srdcia prítomných Popročanov a roztlieskali celú sálu. Čerešničkou na torte bolo vystúpenie veľkého popročského talentu – mladučkej Zuzky Jaklovskej, ktorá aj napriek zdravotným problémom prišla a potešila nás aspoň dvomi pesničkami zaspievanými krásnym sýtym hlasom.

Medzitým jednotlivé partie našich „cukrárov" dokončili svoje sladké výrobky a začali ich ponúkať na ochutnanie všetkým prítomným v sále. Cukrovinky chutili rôzne, záviselo od ingrediencií a kreativity kuchárov, ale predsa len „degustátori" museli konštatovať, že každý jeden „pečený cuker" bol výborný.

Na záver sa všetkým prítomným, hosťom, účinkujúcim i každému, kto sa akýmkoľvek spôsobom pričinil o vydarený priebeh tohto krásneho sobotného podujatia, poďakovala Katarína Katušáková.

Katarína Katušáková

VOLEJBALOVÝ TURNAJ

O POHÁR DOMU MS GALANTA

Dom MS Galanta zorganizoval v poradí už 24. ročník vianočného volejbalového turnaja zmiešaných družstiev O pohár Domu MS Galanta, ktorý sa uskutočnil 30. novembra 2019.

Na pôde ZŠ G. Dusíka v Galante sa skoro ráno začali schádzať usporiadatelia, športovci, hostia, neskôr, samozrejme, aj rodinní príslušníci a sympatizanti tohto krásneho bieleho športu.

Domáca riaditeľka ZŠ G. Dusíka Ulrika Rancincová privítala účastníkov turnaja vrelým príhovorom, riaditeľka turnaja Zlatica Gažová sa prihovorila šiestim nastúpeným mužstvám, poďakovala sa za prijatie na pôde školy, privítala Petra Pašku, primátora mesta Galanty, ktorý prišiel hráčov morálne podporiť. Za finančnú podporu poďakovala Trnavskému samosprávnemu kraju. Nasledovalo privítanie hlavného rozhodcu Lóranta Takácsa, ktorého predstavovať ani netreba, lebo stojí pri organizovaní nášho matičného turnaja od jeho vzniku. Zvlášť privítala dve nové mužstvá z mesta Sládkovičovo, poinformovala účastníkov z technicko-organizačného hľadiska a odovzdala slovo hlavnému rozhodcovi, ktorý hráčov rozdelil do dvoch skupín.

Prihlásených bolo sedem mužstiev, bohužiaľ, posledný TJ Elán Trnava sa na poslednú chvíľu ospravedlnil.

V dvoch skupinách hrali nasledovné družstvá: Javorinka, Volejbalový klub Sládkovičovo, Široký a vysokí, Keď nestíham, pustím Galanta, Vtáci Galanta, KVC Sereď.

Ocenení boli a prvé tri miesta obsadili:

1. KVC Sereď

2. Vtáci Galanta

3. Keď nestíham, pustím Galanta

Môžem skonštatovať, že každý zápas sa hral naplno a do neskorých večerných hodín. V semifinále a vo finále to vyvrcholilo. Zápasy boli vyrovnané, férové, pochvalu si zaslúžia aj tí, ktorí sa neumiestnili na stupienkoch víťazov.

Počas dňa mali hráči pripravené teplé nápoje, čajové pečivo, na obed tradičný kotlíkový guláš. Tento rok sa nám podarilo zabezpečiť pre každého účastníka aj tričko s logom MS a nápisom O pohár Domu MS Galanta, čo účastníci turnaja naozaj ocenili.

V závere sme skonštatovali, že úroveň aj obľúbenosť turnajov z roka na rok rastie. Popriali sme všetkým účastníkom pokojný advent a veselé Vianoce a vyjadrili sme nádej, že sa opäť o rok stretneme na jubilejnom 25. ročníku O pohár Domu MS Galanta.

Zlatica Gažová

ODKAZ ALEXANDRA ALAGOVIČA

NIE LEN PRE SÚČASNÚ GALANTU

Miestny odbor Matice Slovenskej v Galante pripravil v spolupráci s Vlastivedným múzeom v Galante a Rímskokatolíckym farským úradom prednášku o Alexandrovi Alagovičovi, farárovi v Galante v rokoch 1796 – 1807. Usporiadatelia privítali účastníkov prednášky v zaplnenej sále Vlastivedného múzea, medzi nimi primátora Galanty Petra Pašku, riaditeľa Vlastivedného múzea v Galante Michala Takácsa, zástupcu farnosti Galanta – kaplána Petra Gála, predsedníčku KR MS Trnavského samosprávneho kraja Libušu Klučkovú.

V prvej časti kultúrneho vstupu odznela oslavná óda z roku 1828 v prednese pani A. M. Kumprechtovej na Alexandra Alagoviča, ktorého myšlienky sú aktuálne aj dnes.

V druhej časti kultúrneho vstupu Andrej Hartl ml. žiak (ZUŠ – JH) na klavíri zahral skladbu Farby vetra a v jeho hre všetky tóny boli poslom krásy a mladosti.

Hlavný organizátor akcie, Ing. Pavel Lehotský predstavil lektora prednášky JUDr. Štefana Martinkoviča, znalca života a diela Alexandra Alagoviča, keďže JUDr. Martinkovič pochádza z rodnej obce Alexandra Alagoviča z Malženíc, okres Trnava.

Predsavzatím a cieľom organizátorov podujatia bolo podrobnejšie predstaviť osobnosť – významného cirkevného i štátneho hodnostára Alexandra Alagoviča, osvietenca a organizátora náboženského a kultúrneho života Slovákov i Chorvátov, zviditeľniť jeho dobročinnosť a osobitne výstavbu kostola v Galante.

JUDr. Martinkovič hneď v úvode nadviazal aktívny kontakt s poslucháčmi, zaujal ich svojím prednesom a konkrétnymi znalosťami o živote, diele a činoch Alexandra Alagoviča.

Cesta za vzdelaním mladého Alexandra sa začala v dodnes existujúcom kostole v Malženiciach, kde ako miništrant preukazoval svoj talent a záujem o štúdiá pod patronátom tamojšieho kňaza Jakuba Hortulányiho. Ako 12-ročný nastupuje na Gymnázium do Nitry, neskôr do Trnavy a pokračuje v štúdiách v Pešti. Po vysvätení za kňaza prešiel mnohými funkciami a roku 1796 prichádza do Galanty ako farár, neskôr dekan Seneckého dištriktu. Ešte za Jána Horvátha, jeho predchodcu, sa uvažovalo o výstavbe nového kostola. Roku 1797 – 22. júna – po predchádzajúcich projektoch, finančných možnostiach bol položený základný kameň výstavby kostola. Nasledovali dni a mesiace aktívnej organizátorskej i staviteľskej činnosti, aby po troch rokoch stála dvojvežová monumentálna stavba nového kostola v Galante. Na základe osobného poverenia od trnavského vikára kostol požehnal farár A. Alagovič v rámci slávnostnej bohoslužby. Oficiálnu vysviacku uskutočnil roku 1805 trnavský vikár Jozef Ignác Vilt. Na výstavbu kostola prispeli nielen veriaci, ale i donátori z radov šľachty (Esterházyovci, Galgóciovci, ako aj sám Alexander Alagovič).

Roku 1807 odchádza Alexander Alagovič nakrátko do Ostrihomu a o rok neskôr odchádza ako kanonik za správcu Ústredného seminára v Budapešti, neskôr je inštalovaný ako kanonik v Záhrebe (od roku 1821), aby sa potom na základe vymenovania pápežom Piusom VIII. po súhlase Budapešti i Viedne stal záhrebským biskupom.

Počas pôsobenia v Bratislave (1784) vo vtedajších priestoroch Bratislavského seminára na hrade sa bližšie zoznámil s Bernolákom, Fándlym a ďalšími vzdelancami. A práve v citovanom roku navštívil tento seminár Jozef II. a vyzval budúcich kňazov, aby sa božiemu ľudu prihovárali jeho rečou. Roku 1792 zakladajú v Trnave Slovenské učené tovarišstvo, ktoré približne za päťdesiat rokov svojej existencie prinieslo bohaté ovocie v podobe rozvíjania slovenského jazyka na základe bernolákovčiny, ktorej prvá kodifikácia sa uskutočnila roku 1787.

Aktivity Alexandra Alagoviča i po odchode z Galanty boli všestranné a dobročinnosť bohatá. V Močenku dal opraviť Kostol sv. Klimenta, v Záhrebe prestaval biskupský dvor, rekonštruoval interiér katedrálneho Chrámu sv. Ladislava v Záhrebe vrátane výstavby nového organu, podieľal sa na výstavbe niekoľkohektárového parku Rybnjak v Záhrebe, kúpil a dal prestavať detský sirotinec v Slavónskej Požege, popritom vykonával štátne funkcie vrátane zástupcu chorvátskeho bána. Podporoval kultúrnu činnosť, podieľal sa na vzniku i výstavbe hudobného ústavu v Záhrebe. Svojimi dielami v latinčine (ovládal 5 jazykov: latinský, slovenský, maďarský, chorvátsky a nemecký) pripravoval pôdu pre budúce záhrebské arcibiskupstvo a knižne vydal 4 zborníky svojich kázní v chorvátčine.

Po Alexandrovi Alagovičovi sú pomenované ulice v Malženiciach, Požege, Záhrebe i Galante; a v Malženiciach je postavená podstavcová busta. V Galante plánujú odhaliť pamätnú tabuľu.

Alexander Alagovič sa svojou pracovitosťou, húževnatosťou a najmä nespočetným množstvom dobročinných akcií zaraďuje medzi významné osobnosti Slovenska, ktoré prekročili svojím dielom hranice Slovenska.

V závere zaujímavej prednášky Ing. Pavel Lehotský poďakoval všetkým zúčastneným. Poďakovanie bolo sprevádzané potleskom JUDr. Štefanovi Martinkovičovi a ďalším, ktorí sa pričinili o dôstojný rámec tohto podujatia.

Pavel Lehotský

ZLATÝ MATIČNÝ HLÁSOK V MICHALOVCIACH

SÚŤAŽ V SPEVE ĽUDOVEJ PIESNE

Dom Matice slovenskej Michalovce v spolupráci s reštauráciou Bažant v Michalovciach zorganizoval aj tento rok regionálnu súťaž v speve ľudovej piesne Zlatý matičný hlások. Účastníkmi 2. ročníka súťaže boli žiaci materských a základných škôl, ktorí počas dvoch dní potešili všetkých prítomných nielen svojím spevom, ale aj krásnym ľudovým krojom. Odzneli tu ľudové piesne prevažne z nášho regiónu. Súťaž otvorila a všetkých privítala prednostka OÚ PhDr. Janka Cibereová. Vyzdvihla dôležitosť súťaže, ktorej cieľom je rozvoj tvorivosti detí a pestovanie lásky k folklóru, ako aj uchovávania zvykov a tradícií u našich najmenších. Svojou prítomnosťou všetkých potešil aj predseda Matice slovenskej JUDr. Marián Gešper, ktorý ocenil význam podujatia, prácu učiteľov, rodičov, ako aj všetkých, ktorí venujú svoj čas deťom pri príprave na takéto podujatia. Spolu s riaditeľkou Domu Matice slovenskej v Michalovciach zablahoželal a odovzdal ceny súťažiacim. Súťažilo 54 dievčat a chlapcov v troch kategóriach. Výkony žiakov hodnotila odborná porota pod vedením Mgr. Mileny Bančejovej. Speváci a speváčky boli zaradení do zlatého, strieborného a bronzového pásma. Cenu v podobe diplomu, sladkého medovníčka a matičného pexesa si odniesol každý súťažiaci. Absolútnym víťazom prvej kategórie bol Michal Pišniak z MŠ na Školskej ulici, víťazkou druhej kategórie sa stala Tamara Michalková zo ZŠ z Veľkých Revíšť a víťazkou tretej kategórie bola Laura Ištoková zo ZŠ Vinné. Všetkým víťazom srdečne blahoželáme. Zemplínske ľudové piesne i náš jazyk, naša kultúra, naše tradície, naše bohatstvo nech nás potešia opäť aj o rok.

Karin Obšatniková

DVE PAMÄTNÉ TABULE

ODHALILI V MOJMÍROVCIACH

Obec Mojmírovce od novembra 2019 pripomína svojim obyvateľom významné historické udalosti v podobe nových pamätných tabúľ. Zaujímavosťou nie je len fakt, že tabule pripomínajú udalosti, ktoré sú zachytené v dobových záznamoch a súčasníci ich môžu vnímať iba sprostredkovane. Práve pôsobenie dvoch reholí v tejto obci, a to Rehole školských bratov a Spoločnosti Dcér kresťanskej lásky sv. Vincenta de Paul, si ešte pamätajú aj najstarší obyvatelia Mojmíroviec. Preto aktu odhalenia pamätných tabúľ predchádzal dlhodobejší výskum a zber materiálu, na čo sa podujal predseda Miestneho odboru Matice slovenskej Mojmírovce Robert Žilík. Jeho úsilie napokon vyústilo do zostavenia publikácie s názvom SRDCE V ŠKOLE, ktorá výstižne charakterizuje morálne v vlastnosti a cítenie oboch školských reholí.

Roku 2019 si pripomíname 120. výročie od ich príchodu do Mojmíroviec. Už roku 1889 založili štyria rehoľní bratia Ústav v Urmíne. Rehole – Vincentiek i Bruderov – postihol rovnaký osud – zrušenie, internačné tábory, ponižovanie, nesloboda.

Slávnostné odhalenie pamätných tabúľ sa uskutočnilo 24. novembra 2019.

Podujatie s názvom Novembrové spomínanie na Školské rády v Urmíne sa začalo svätou omšou v Kostole sv. Ladislava. Po nej sa prítomní premiestnili k budove Odborného učilišťa internátneho v Mojmírovciach, v ktorej kedysi sídlila Rehoľa Vincentiek. Následne odhalili tabuľu na priečelí budovy Penziónu Bruder, v ktorom od roku 1931 Školskí bratia pôsobili. Obe pamätné tabule požehnal miestny farár Jozef Marko. Ďalšia časť podujatia pokračovala v Penzióne Bruder jej otvorením predsedom MO MS Robertom Žilíkom spolu so starostom obce Mojmírovce Martinom Palkom. Zastúpenie na podujatí mali obe rehole. Bratia Matej Dziambor a Peter Magač vysvetlili súčasné pôsobenie na Slovensku prostredníctvom Inštitútu školských bratov v Bratislave – Rusovce, kde od roku 1991 obnovili svoju činnosť v súčasnosti rozšírenú o ďalšie komunity v Bratislave – Rači a Prešove. Vzácnou bola aj návšteva viacerých rehoľných sestier Vincentiek, ktoré tiež hovorili bližšie o súčasných aktivitách a mieste pôsobenia v Nitre. Prítomná najstaršia rehoľná sestra si spomenula aj na priamu návštevu v obci Mojmírovce.

Dôležitou súčasťou podujatia bolo uvedenie knižnej publikácie Srdce v škole – o školských rádoch v Urmíne. Jej autorom je predseda MO Matice slovenskej v Mojmírovciach Robert Žilík. Týmto sa zavŕšil dlhodobejší výskum a zbieranie hodnotného materiálu v súvislosti s pôsobením Rehole školských bratov (Bruderov) a Spoločnosti Dcér kresťanskej lásky sv. Vincenta de Paul (Vincentiek), ktorého súčasťou boli mnohí rodáci a žijúci pamätníci obce Mojmírovce. Publikáciu uviedli do života oba školské rády spoločne s R. Žilíkom.

Podujatie sa konalo pod záštitou ako aj s finančnou pomocou obce Mojmírovce, MO MS Mojmírovce, Farnosti Mojmírovce a Maticou slovenskou.

Veronika Bilicová

MATIČNÉ A OBECNÉ

SLÁVNOSTI VO VYŠNOM KAZIMÍRI

Krásne jesenné počasie prialo obci Vyšný Kazimír v spolupráci s MO MS vo Vyšnom Kazimíri pri zorganizovaní kultúrneho podujatia pri príležitosti slávnostného odhaľovania zrekonštruovanej požiarnej zbrojnice v obci. Podujatie slávnostne otvorila hymna Slovenskej republiky, po ktorej sa prítomným prihovoril starosta obce Štefan Duda a pozvaní hostia

z DHZ. Slávnostnú svätú liturgiu a posviacku požiarnej zbrojnice celebroval duchovný otec Marcel Iľko. Zrekonštruovanú budovu odovzdal do užívania prezident Dobrovoľnej požiarnej ochrany SR Pavol Ceľuch. Kultúrne podujatie bolo oživené vystúpeniami folklórnych telies; prezentovali sa Vranovskí heligonkári, matičná FS Konopianka zo Žalobína, mládežnícky FS Ondalík z Ďapaloviec, Štramáci z Jasenova a iní. Obec si pripravila pre verejnosť ochutnávku zabíjačkových špecialít. Deti sa mohli zapojiť do rôznych súťažných aktivít na viacerých

stanovištiach v obci. Dobrovoľní hasiči z Vyšného Kazimíra sa prezentovali názornou ukážkou hasičského zásahu. Toto kultúrne podujatie bolo spojené aj so súťažou vo varení guľáša, do ktorej sa horlivo zapojilo dvanásť súťažných tímov. Medzi nimi nechýbalo zastúpenie Matice slovenskej, a to konkrétne MO MS z Hencoviec v spolupráci s OP MS Vranov nad Topľou, ktorí pravidelne reprezentujú Maticu slovenskú, ale aj obec Hencovce. Výhercom srdečne blahoželáme, no ani ostatní neobišli naprázdno. Obec odmenila každé súťažné družstvo malou pozornosťou. Kultúrne podujatie trvalo až do neskorých večerných hodín za prítomnosti širokej verejnosti, ktorá si vypočula piesne z regiónu Horného Zemplína. *Miroslav Gešper*

MATIČIARI V NITRE ZNOVU OŽIVILI

TRADÍCIU KROJOVÝCH ZÁBAV

Dom Matice slovenskej v Nitre sa tento rok vrátil k tradícii organizovania ľudových krojových zábav. Cieľom podujatí je vytvoriť priestor na spoločné stretnutie matičiarov z okresov Nitra, Šaľa, Zlaté Moravce, Topoľčany a Nové Zámky.

Tohtoročnú krojovú zábavu 30. 11. 2019 slávnostne otvorili predseda Nitrianskeho samosprávneho kraja Milan Belica s predsedom Okresnej rady Matice slovenskej v Nitre Ľubomírom Kleštincom a riaditeľkou Domu Matice slovenskej v Nitre Veronikou Bilicovou. „Matičiari zachránili situáciu v meste Nitra, v ktorom sa v tomto roku nekoná obľúbený Krojový ples," s vďakou v svojom príhovore uviedol M. Belica. Predseda NSK zároveň vyzdvihol organizátorov za nosnú myšlienku a vnímanie každého takéhoto podujatia ako hlbokú úctu k tradíciám našich predkov.

Organizátorom Krojovej zábavy bola Okresná rada MS Nitra. Na jej príprave sa podieľalo spolu jedenásť miestnych odborov Matice slovenskej spolu s Domom MS v Nitre.

Krojová zábava však v sebe skrývala dôležitý rozmer, a to pomoc a vzájomnú spoluprácu, takú špecifickú pre matičiarov. Batôžková forma vytvorila bohatú ponuku špecialít, a tak každý návštevník mohol „okoštovať" dobroty z domácej kuchyne toho druhého. Matičiari zostavili aj bohatú tombolu, ktorej hlavnou cenou bola ručne vyrobená fujara pána Pavela darovaná Miestnym odborom Matice slovenskej Veľké Záluzie. Tombola na tému ľudové tradície potešila viacerých výhercov rôznymi remeselnými výrobkami.

Vyše 150 návštevníkov odetých v krojoch sa bavilo v hudobnom sprievode kapely Natruc, ale aj vo vlastnom programe matičných folkloristov. Predstavili sa: FS Jelenčan, speváca SS Nevädza, SS Lehotská štvorka, FSk Drienka a Gajdošskí trogári a FSk Tradícia. Plná sála ľudí úplne stíchla v závere matičného programu, v ktorom účinkoval folklorista Bartolen z MO MS Klokočina spevom a hrou na fujare.

Keďže podujatie organizované na Ondreja zavŕšilo čas zábav, po polnoci sa pokračovalo spoločným spevom a posedením matičiarov, ktorí rešpektovali začiatok adventu. Vďaka iniciatíve matičiarov bude Nitra za podpory NSK spoznávať aj v budúcom ročníku bohatý tradičný kultúrny fond.

Veronika Bilicová

HISTORICKY PRVÚ BUSTU P. J. ŠAFÁRIKA

ODHALILI NA UNIVERZITE PAVLA JOZEFA ŠAFÁRIKA V KOŠICIACH

Významnému slovenskému vzdelancovi 19. storočia a zakladateľovi vedeckej slavistiky Pavlovi Jozefovi Šafárikovi 13. 12. 2019 odhalili bustu na Univerzite Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach (Šrobárova ul. 2). Za iniciatívou uctiť si túto osobnosť na univerzite, ktorá je po ňom pomenovaná, stojí Matica slovenská.

„Pavol Jozef Šafárik bol zanieteným slavistom, etnografom, historikom a univerzitným profesorom. Výrazne pôsobil ako riaditeľ Univerzitnej knižnice v Prahe a známym sa stal aj vďaka svojmu vystúpeniu na Slovanskom zjazde roku 1848 v duchu boja Slovanov za nezávislosť. Je to veľká česť, že sa Matica slovenská mohla zasadiť o to, aby Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach mala na svojej pôde historicky prvú bustu tejto osobnosti. Pavol Jozef Šafárik sa síce nedožil založenia Matice slovenskej, ale bol aktívne činný v Matici srbskej a Matici českej. Bol to práve on, kto v liste z roku 1827 adresovanému Jánovi Kollárovi zdôraznil potrebu založiť aj Maticu slovenskú," priblížil predseda MS Marián Gešper.

„Som rád, že práve v roku osláv 60. výročia Univerzity Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach bola v našom univerzitnom areáli slávnostne odhalená busta Pavlovi Jozefovi Šafárikovi, rodákovi z malej gemerskej obce Kobeliarovo, ktorý sa svojou pracovitosťou, talentom a túžbou po poznaní vypracoval na vedca a slavistu medzinárodného formátu. UPJŠ v Košiciach sa v akademickom prostredí usiluje presadiť hodnotami a princípmi, ktoré boli charakteristické aj pre tohto vedca: mravný štatút vedeckej práce, polemický a tvorivý prístup k aktuálnym výzvam sveta, kultúrny a civilizovaný akademický dialóg," uviedol rektor UPJŠ profesor Pavol Sovák.

Najstaršia národná a kultúrna ustanovizeň uviedla roku 2019 nový projekt búst a pamätných tabúľ slovenským osobnostiam a udalostiam, vďaka ktorému si mohli viaceré obce a mestá v rôznych regiónoch Slovenska konkrétne pripomenúť významných dejateľov a míľniky slovenskej histórie. V projekte, ktorý podporilo Ministerstvo kultúry SR, chce Matica slovenská pokračovať aj roku 2020.

ODHALENIE GALÉRIE

OSOBNOSTI NOVOHRADU V DOME MS V LUČENCI

V Dome Matice slovenskej v Lučenci sa 17. decembra konalo spoločenské podujatie, ktoré obsahovalo tri základné zámery. V prvom rade išlo o odhalenie Galérie osobností Novohradu, ďalej to bol aj krst knihy Janky Beránekovej s názvom Dotkli sa Novohradu a okrem toho lučenskí matičiari ocenili víťazov súťaže o najlepší školský časopis.

Zmyslom vytvorenia Galérie osobností Novohradu, ktorá bude stálou expozíciou Domu Matice slovenskej v Lučenci, je predovšetkým upozorniť miestnu verejnosť na významné osobnosti, ktoré mali spojitosť s regiónom. Galéria obsahuje 33 portrétov významných ľudí, mužov aj žien, ktorí z Novohradu buď pochádzali, alebo tu nejaký čas pôsobili. Ide napríklad o spisovateľku Boženu Slančíkovú-Timravu, básnika Kolomana Banšella, lekárnika Gustáva Vodu či politika Ľudovíta Bazovského. Galériu osobností Novohradu slávnostne otvorili primátorka Lučenca PhDr. Alexandra Pivková, vedecký tajomník Matice slovenskej PhDr. Pavel Mičianik a prvý riaditeľ Domu Matice slovenskej v Lučenci Dušan Kubinec.

Osobností spojených s Novohradom sa týka aj nová publikácia členky výboru MO MS v Lučenci Janky Beránekovej – Dotkli sa Novohradu, ktorá

o nich sumarizuje základné informácie. Súčasťou decembrového podujatia v Dome MS tak bol aj krst spomínanej knihy. „Krstnými rodičmi" sa stali PhDr. Pavol Urbančok a predsedníčka miestneho odboru MS v Lučenci Ľudmila Lacová. Zároveň boli vyhlásené výsledky nultého ročníka súťaže Najlepší školský časopis. Cenu MO MS v Lučenci získali všetky tri zúčastnené časopisy – Pégečkári (Stredná odborná škola pedagogická v Lučenci), Bzučoviny (ZŠ Vajanského) a Haličák (ZŠ Haličská 7). Po ukončení oficiálneho programu podujatia nasledovalo pohostenie kapustnicou.

Na podujatí sa zúčastnili okrem iných aj vedúca oddelenia školstva, sociálnych vecí, kultúry a športu mesta Lučenec Ing. Ivana Jasenková Olšágová, farárka ev. cirkvi a. v. Mgr. Mária Hroboňová, predsedníčka MO Živeny Mgr. Jarmila Móricová, historik PhDr. Jozef Drenko, Mgr. Mária Hroncová zo Spoločnosti A. H. Škultétyho vo Veľkom Krtíši a zástupcovia miestnych inštitúcií – Novohradskej knižnice, Novohradského osvetového strediska a Štátneho archívu. V programe vystúpili súrodenci Gaberovci a dievčatá z DFS Jánošík z Fiľakova pod vedením Miroslavy Podhorovej. *Ladislav Kováčik*

KOŠICKÉ MATIČNÉ

VIANOČNÉ SLÁVNOSTI

DMS Košice, MO MS Košice a MO MS Košice--Sever zorganizovali 13. 12. 2019 v poradí už 3. ročník Košických matičných vianočných slávností. Podujatie sa konalo v reštauračnom zariadení Pub u pažravca. Predvianočné stretnutie matičiarov sa nieslo v znamení vône slávnostnej kapustnice a predsviatočnej atmosféry, ktorá nám už zo všetkých strán zvestuje, že sa blížia najkrajšie sviatky roka.

Na úvod si všetci zaspievali matičnú hymnu Kto za pravdu horí. Potom podujatie moderovala Daniela Hrehová, ktorá v úvode privítala zúčastnených hostí a predniesla aj báseň. Riaditeľ DMS Košice Michal Matečka sa taktiež poďakoval za účasť prítomným hosťom, urobil krátku bilanciu najvýznamnejších udalostí roku 2019 a vyslovil nádej v ďalšiu zdarnú spoluprácu košických matičiarov pri organizovaní krásnych podujatí. Pozvanie prijal a svojou básňou o narodení Ježiša Krista v Betleheme prispel aj gréckokatolícky kňaz a dlhoročný predseda Spolku sv. Cyrila a Metoda v Michalovciach otec Michal Hospodár. Svojou účasťou nás poctil aj predseda Matice slovenskej Marián Gešper, ktorý pripomenul hlavné podujatia uplynulého roku, a to 170. výročie príchodu prvého predsedu Slovenskej národnej rady J. M. Hurbana a Ľudovíta

Štúra do Košíc a s tým spojený večne živý odkaz hurbanovských dobrovoľníkov a storočnicu založenia Miestneho odboru Matice slovenskej v Košiciach. Košice majú stále čo ponúknuť a aj napriek nie vždy priaznivým podmienkam treba ďalej bojovať za slovenské povedomie. Tieto slová si košickí matičiari určite zobrali k srdcu a aj naďalej budú svedomito vykonávať svoju činnosť.

Čakanie na kapustnicu účastníkom spríjemnila spevácka skupina Matičiarky, ktorej členky zaželali hosťom krásne a pokojné vianočné sviatky. Po nej nasledovala Folklórna skupina Studzenka z Plechotíc, ktorá svojím vystúpením rozohnila aj publikum. Vystúpil tiež súbor Severanka z MČ Košice-Sever.

Celý podvečer sa niesol v duchu príjemných rozhovorov pri dobrej muzike. Mnohí matičiari sa dlhšie nevideli, a tak si mali čo povedať a zároveň aj zaspomínať na zaujímavé podujatia v roku 2019, na ktorých sa spolu zúčastnili.

Ako sa posedenie chýlilo ku koncu, Folklórna skupina Studzenka nás ešte prekvapila a len pri svetle lampášikov, ktoré držali jednotliví členovia v rukách, nám zaspievala asi najkrajšiu vianočnú koledu Tichá noc. A zúčastnení sa veru nedali zahanbiť a tiež prispeli svojím hlasovým rozsahom.

Michal Matečka

SLÁVNOSTNÉ ODHALENIE PAMÄTNÍKA

K 100. VÝROČIU OSLOBODENIA MESTA VRANOV NAD TOPĽOU

Matica slovenská uzavrela rok 2019 ako Rok storočnice oživotvorenia Matice slovenskej slávnostným odhalením pamätníka venovaného 100. výročiu oslobodenia mesta Vranov nad Topľou a jeho začlenenia do prvej Česko--Slovenskej republiky roku 1919. Podujatie usporiadala Matica slovenská a Mesto Vranov nad Topľou 19. decembra 2019 na Námestí slobody.

„Považujem za mimoriadne významné, že vo Vranove nad Topľou, teda na Hornom Zemplíne stojí pamätník pripomínajúci prelomové udalosti spred sto rokov. Mesto oslobodila 4. stotina 1. práporu 1. pluku Slovenskej slobody. O svoju vlasť hrdinsky bojovali naši slovenskí predkovia v česko-slovenských légiách i neskôr v domácom česko-slovenskom vojsku. Symbolické je, že jednotka, ktorá oslobodila mesto Vranov nad Topľou, bola zložená výlučne zo Slovákov. Pevne verím, že sa pamätník v meste stane dôstojným miestom našej národnej histórie," vyjadril sa predseda MS Marián Gešper. Vranov nad Topľou bol oslobodený od pozostatkov uhorskej a maďarskej správy 19. januára 1919. Spoločne s obcou Soľ bol na Hornom Zemplíne jedným z prvých miest a obcí, v ktorých mali slovenskí národovci odvahu prihlásiť sa k Deklarácii slovenského národa a mladému česko-slovenskému štátu založením miestnych výborov Slovenskej národnej rady.

„Pred sto rokmi sa v našom meste udiala zmena, ktorá ovplyvnila dnešok. Slovenský jazyk sa vrátil do škôl, úradov a celkového života našich predkov, rovnako noviny a časopisy sa vydávali v slovenčine. Zároveň sa začal aj nový, moderný a demokratický život už v republikánskom štátnom zriadení vtedajšieho Česko-Slovenska. Z dedín sa do Vranova postupne presťahovalo mnoho Slovákov, ktorí tu po zmene režimu našli domov a prácu. Pamätník, ktorý tu pribudol, nám tento významný míľnik bude navždy pripomínať," ozrejmil primátor mesta Vranov nad Topľou Ján Ragan. Pamätník materiálne zabezpečila Matica slovenská, pričom chce v úspešnom projekte odhaľovania búst a pamätných tabúľ za podpory Ministerstva kultúry SR pokračovať v roku 2020, ktorý vyhlásila za Rok národnej identity.

ODOVZDÁVALI SA VÝROČNÉ CENY

SLOVENSKÝCH POHĽADOV

Už tradične na Mikuláša sa aj tento rok odovzdávali výročné ceny Slovenských pohľadov. Slávnostný akt sa uskutočnil za účasti slovenskej literárnej a umeleckej obce 6. decembra v Zičiho paláci v Bratislave. Tohtoročných ocenených určila redakčná rada, ktorá sa konala 8. novembra. Okrem iných závažných otázok fungovania a koncepcie periodika sa zhodla aj na menách ocenených na rok 2019. Na úvod sa prihovoril správca Matice slovenskej Maroš Smolec, následne sa pristúpilo k odovzdávaniu cien z rúk šéfredaktora periodika Bystríka Šikulu. Redakcia dlhodobo oceňuje v kategóriách poézia, próza, esej a publicistika, literárna kritika a história, preklad a tento rok je udelená aj cena za celoživotný prínos a dielo.

Cena SP za poéziu bola udelená Jánovi Švantnerovi, ktorý tohto roku oslávil okrúhle 70. výročie narodenia. Vlastnú básnickú tvorbu predstavil na medzinárodných festivaloch poézie vo Francúzsku, Kanade, na Slovensku a aj na stránkach Slovenských pohľadov. Za prózu je ocenený Alexander Halvoník, dlhoročný prispievateľ, ako aj istý čas zástupca šéfredaktora SP. Ocenenie je uznaním za dlhoročnú prozaickú, literárnovednú a prekladateľskú činnosť na stránkach Slovenských pohľadov. Cena SP za literárnu kritiku a históriu bola udelená Jánovi Čomajovi, dlhoročnému prispievateľovi a recenzentovi z rubriky Sedem viet o siedmich knihách. Za esej a publicistiku si cenu odniesla Ľuba Šajdová za pravidelnú rubriku rozhovorov, ktoré viedla s významnými osobnosťami slovenskej literatúry, vedy a kultúry. Jánovi Kuniakovi bola udelená cena za preklad, osobitne za preklad básní amerického autora Roberta Hassa. Redakčná rada sa rozhodla udeliť aj cenu za celoživotné dielo a prínos Antonovi Hykischovi. Slovenský prozaik, dramatik a autor literatúry pre deti a mládež, ako aj dlhoročný prispievateľ do Slovenských pohľadov je výraznou osobnosťou na literárnom poli. Pracoval ako literárny redaktor v rozhlase, od roku 1987 bol redaktorom a neskôr i riaditeľom vydavateľstva Mladé letá, v 90. rokoch pôsobil v politike. Z jeho tvorby spomeňme aspoň román Námestie v Mähringu (1965), Volanty do nebies (1975), dvojdielny historický román Čas majstrov (1977), novely Vzťahy (1978) a Túžba (1980), Dobre utajený mozog (1979), Milujte kráľovnú (1984), Obrana tajomstiev (1990) či najnovšie Verte cisárovi (2016). V januári 1998 mu prezident republiky prepožičal štátne vyznamenanie Pribinov kríž I. triedy. V súčasnosti žije a tvorí v Bratislave.

Radoslav Žgrada

STOROČNICA V BREZNE

MO MS V BREZNE OSLAVOVAL KRÁSNE JUBILEUM

Jubileum si pripomenuli podujatím v mestskom dome kultúry. Prvá časť osláv patrila žiakom základných škôl, ktorým Horehronské múzeum slovným aj obrazovým pásmom predstavilo históriu matičiarov v Brezne a kolektívni členovia ho spestrili kultúrnym programom.

Popoludní sa uskutočnila slávnostná časť pre pozvaných hostí a širokú verejnosť. Začínala sa znelkou MS a hymnou SR. Do obdobia 1861 – 1863 preniesli prítomných žiaci ZŠ s MŠ K. Rapoša, ktorí dramaticky uviedli rozhodovanie o sídle Matice; buď v Brezne, alebo Martine. Vznik MO MS a ďalšie roky fungovania priblížila Hana Peterajová z HM.

Pred sto rokmi sa na Slovensku začali formovať miestne odbory Matice slovenskej (MO MS). Medzi prvými deviatimi, ktoré vznikli roku 1919, bol aj ten v Brezne. Stal sa siedmym ohnivkom matičnej reťaze. Konkrétne 17. 1. 1919 členovia Matice slovenskej v Martine Michal Matunák a Julo Slabeycius breznianskemu obyvateľstvu napísali vyzvanie, aby sa prihlásili za členov Matice slovenskej, ktorá chce aj v Brezne založiť svoj odbor. Prihlásilo sa ich 72. Už 22. novembra 1919 sa v breznianskej radnej sieni konala ustanovujúca schôdza a vznikli pracovné odbory: literárny a vedecký, divadelný a zábavný, pestovanie hudby a spevu a propagačný. Prvým predsedom sa stal katolícky farár a dekan, historik a archivár Michal Matunák. Roku 1920 do tejto funkcie zvolili učiteľa, školského inšpektora, publicistu a regionálneho historika Karola Rapoša. Ďalšími predsedami boli: Vojtech Beňuš (1938 – 1939), Elena Holéczyová (2 mesiace 1940), Ján Zibrín (1940 – 1948), Július Petráš (1948 – 1953, 1968 – 1985), Juraj Boško (1985 – 1988), Ondrej Dvorský (1988 – 1990), Jana Dvorská (1990 – 1992), Mária Macuľová (1992 – 2007), Ivana Kružliaková (2007 – trvá).

Matičiari od samotného začiatku zakladali prvé knižnice, čitárne, organizovali besedy, prednášky, hrali divadelné hry, vydávali knihy a časopisy. Korene i súčasnej mestskej knižnice, známeho Divadelného súboru J. Chalupku, či základnej umeleckej školy patria do týchto rokov matičnej činnosti.

Okrem množstva iných aktivít naďalej pokračujú v práci s mládežou, ktorú rôznymi súťažami v prednese poézie a prózy, v speve a vo výtvarnej tvorbe chcú viesť k národnému povedomiu.

Historické údaje zhrnuli do knižočky pod názvom **Sto rokov od založenia Miestneho odboru Matice slovenskej v Brezne, 1919 – – 2019**, ktorú uviedli do života v tento slávnostný deň. Pokrstili ju kúskami trikolóry – symbolickými farbami Slovenska predseda Matice slovenskej Marián Gešper a srdcom oddaná miestnemu odboru Mária Macuľová. Dielko bolo možné vydať za pomoci Vydavateľstva Matice slovenskej, za čo vydavateľstvu patrí poďakovanie.

Oslávencovi, ktorý prispieva k rozvoju vzdelanosti a kultúrnej činnosti, v svojich príhovoroch veľa šťastia a úspechov poprial predseda MS Marián Gešper, prednostka Okresného úradu v Brezne Ingrid Poliaková a primátor Tomáš Abel aj mnohí ďalší.

Na podujatí odovzdali medaily a pamätné listy aktívnym a zalúžilým členom MO MS v Brezne.

KYTIČKA DOMOVINE 2019

22. ROČNÍK SÚŤAŽE V SÓLOVOM ĽUDOVOM SPEVE

Malebné tóny ľudových piesní sa opäť niesli v predvianočnom období v podaní žiakov základných škôl Prešovského a Sabinovského okresu. Dňa 4. 12. 2019 sa v priestoroch SZŠ pre deti s poruchami aktivity a pozornosti uskutočnil už 22. ročník matičnej súťaže Kytička domovine, ktorú organizoval Miestny odbor Matice slovenskej v Prešove.

Cieľom súťaže je vzbudiť záujem o kultúrne dedičstvo nášho národa a vytvoriť puto a lásku k rodnému kraju. Na súťažnej prehliadke v sólovom ľudovom speve sa tento rok

zúčastnilo 33 detí.

Matičné podujatie prišiel podporiť Rudolf Dupkala (poslanec PSK, poslanec MsZ mesta Prešov, riaditeľ Šarišskej galérie), Bibiana Šábeková (Okresný úrad Prešov – odbor školstva), Igor Hodžia (odbor školstva, kultúry a cestovného ruchu mesta Prešov), Slava Jurková (Dom Matice slovenskej v Prešove). Naše poďakovanie patrí riaditeľke SZŠ Petre Harčaríkovej za pomoc pri organizovaní podujatia.

Úspešným súťažiacim srdečne blahoželáme!

Pavol Kleban

AKADEMIK JUR HRONEC

MATEMATIK A PREDSEDA MATICE SLOVENSKEJ

Akademik Jur Hronec (1881 – 1959), matematik svetového formátu, vedec, pedagóg, predseda Matice slovenskej i Slovenského národného múzea, kultúrny činovník, zakladateľ a spoluorganizátor piatich slovenských vysokých škôl, zomrel 1. decembra presne pred šesťdesiatimi rokmi v Bratislave. Napriek plynutiu času jeho verní rodáci, ale aj tí, ktorí čerpali z Hroncovej studnice vedomostí a poznania, si i po desaťročiach spomínajú na významného rodáka, skvelého pedagóga, uznávaného vedca, jedinečného organizátora – jednoducho slovenského vzdelanca.

V rodisku Jura Hronca, v severogemerskej obci Gočovo, sa v sobotu 7. 12. 2019 stretla početná skupina jeho rodákov, obdivovateľov, nasledovníkov a pokračovateľov jeho diela, ako aj kultúrna verejnosť, aby si v slávnostnej a zároveň pietnej atmosfére pripomenuli nielen životné peripetie Jura Hronca, ale najmä jeho obdivuhodné dielo, ktoré ani po mnohých rokoch neupadá do zabudnutia. Pozoruhodné sa stali i reminiscencie na Hronca ako na jedného z mnohých predkov – Gočovanov. Nikdy sa nevzdal spolupatričnosti s komunitou, z ktorej pochádzal, a o to radšej sa medzi svojich rodných vracal.

Slávnostné popoludnie sa nieslo v znamení stretnutia hostí i domácich na miestnom cintoríne. Spomienkové kytice na jeho hrob položili predstavitelia Matice slovenskej, predseda MS Marián Gešper, krajská predsedníčka MS Zlatica Halková, starosta Gočova Milan Mlynár, zástupcovia nadácie Novohradská pri Gymnáziu Jura Hronca z Bratislavy, predstavitelia MO MS z Rožňavy a okolitých obcí, domáci, Gočovania.

Gočovský kultúrny dom sa stal dejiskom spomienkovej slávnosti na počesť človeka, ktorý Gočovo preslávil. Symbolicky sa mu za to odmenila miestna folklórna skupina Gočovan, cirkevný spevokol pri cirkevnom zbore ECAV, odznela prednáška Kristíny Pakesovej, ktorá tentoraz vyzdvihla najmä pedagogické smerovania akademika Jura Hronca. Na svojho predka sa rád rozpamätúval i jeho prasynovec prof. Ondrej Hronec, ktorý so slávnym strýkom trávil interesantné časy nielen v detstve, ale najmä počas študentských rokov. Prihovoril sa aj predseda Matice slovenskej Marián Gešper, ktorý vyzdvihol jeho prínos pre matičnú prácu, hlavne na pôde vedeckého zmýšľania, ako aj predsedu Matice slovenskej v rokoch 1945 – 1954.

Jur Hronec bol a navždy zostane spätý nielen so slovenskou matematickou vedou, ale v neposlednom rade so svojím rodiskom a rodákmi. Bol a zostáva ich súčasťou.

Aj preto svetlo sveta uzrela pôsobivá publikácia Gočovské dvory a ľudia v nich... autorov Ondreja Hronca a Zuzany Palackovej. Medzi čitateľskú verejnosť ju slávnostne odprevadili všetci účastníci stretnutia, ktoré sa konalo práve pri spomienke na počesť Jura Hronca.

Daniela Hroncová-Faklová

SPOLUPRÁCA A SPOLUPATRIČNOSŤ

PATRIA MEDZI HLAVNÉ PILIERE MATIČNÉHO HNUTIA

Druhý podpredseda MS, riaditeľ Domu MS v Liptovskom Mikuláši a predseda Mladej Matice Marek Nemec

Rok 2020 je nielen Rokom národnej identity, ale aj Rokom slovenského divadla. Čím sa chce Matica slovenská počas tohto roka zviditeľniť?

Rok 2020 je z pohľadu výročí skutočne jedinečný. Samozrejme, je to spôsobené faktom, že náš národ má nesmierne bohatú históriu, plnú rôznych významných udalostí a osobností, ktorých prínos je nespochybniteľný. Ak by sme sa však zamerali na divadlo, ktoré je môjmu srdcu veľmi blízke, pripomenieme si dva významné medzníky, a to 100. výročie Slovenského národného divadla a 190. výročie vzniku prvého slovenského ochotníckeho divadla pracujúceho pod taktovkou G. F. Belopotockého.

Už od konca januára sa naši matiční divadelníci podieľajú na dramatických večeroch v Múzeu Janka Kráľa v Liptovskom Mikuláši, kde stvárňujú práve život a dielo Belopotockého, a tým mu vzdávajú hold. Už v týchto dňoch sa začíname pomaly pripravovať na organizačne náročný piaty ročník Divadelného festivalu Ivana Stodolu, ktorý sa uskutoční v septembri. Na Liptov pricestujú matičné divadelné ochotnícke súbory z rôznych kútov Slovenska, aby predstavili divákom svoju tvorbu. Keďže sa tento ročník koná v roku venovanom divadelníctvu, nezabudneme pri organizácii a výbere inscenácií predovšetkým na slovenských klasických autorov a slovenskú dramatickú klasiku. Celý festival sa ponesie v duchu spomienky na dané výročie, preto aj súbory prispôsobili výber svojich predstavení a k dokonalejšiemu stvárneniu a zobrazeniu svojich predstavení im bude k dispozícii bohatá Šatnica Matice slovenskej v Martine s veľkou zbierkou krojov a kostýmov. Aj v tejto chvíli majú naši divadelníci stvárňujúci život a dielo G. F. Belopotockého zapožičané kostýmy práve z matičnej šatnice. Rovnako vieme ochotníkom pomôcť s výberom a zapožičaním divadelných scenárov, ktoré sa v našich zbierkach nachádzajú.

Bola to práve Matica slovenská, ktorá kedysi združovala divadelníkov v organizácii ÚSOD a organizovala školenia pre hercov a režisérov, zakladala festivaly, z ktorých sa niektoré zachovali dodnes. Možno práve rok divadelníctva a dané výročia by mohli byť štartom a oživením niečoho takého. Dnes na tom pracuje Divadelný odbor Matice slovenskej, no viac-menej len na dobrovoľníckej báze bez odborného garanta. Stavať však máme na čom, základy sú hotové.

Vaša práca je celomatičná, pochopiť viete nielen dobrovoľných matičiarov, ale aj riaditeľov matičných domov i vedenie v martinskom ústredí. Čo je podľa vás to najzásadnejšie pre to, aby Matica slovenská vydržala zjednotená v nasledujúcich rokoch?

Je pravdou, že v štruktúrach Matice slovenskej som si prešiel azda všetkým. Od radového člena cez miestny odbor MS, pracovníka v Dome MS, členstvami v Oblastnej rade MS, Krajskej rade MS a Výbore MS, končiac v pozícii riaditeľa Domu MS v Liptovskom Mikuláši a funkcii druhého podpredsedu MS. Dalo by sa preto povedať, že sú mi známe potreby a problémy členskej základe, s ktorou neustále pracujem, a rovnako aj starosti, s ktorými sa dennodenne musíme boriť vo vedení našej najstaršej ustanovizne.

V tomto prípade sa však nedá celkom jednoducho všetkých paušalizovať. Každá oblasť a región, rovnako aj každá úroveň matičného vedenia má svoje špecifiká, priority, potreby a inú oblasť záujmu. Všetkých nás ale spája jedno, a to láska k vlasti, láska k tradíciám, túžba po rozvíjaní nášho národného bohatstva. Ako hovoria slová jednej básne: „Najväčším nepriateľom Slovákov sú Slováci sami." Preto sa aj napriek rozdielnosti v jednotlivých kútoch Slovenska musíme snažiť spájať, nebojovať jeden proti druhému, ale práve naopak. Náš národ je síce starý, ale Slovensko v porovnaní s inými štátmi je mladé a krehké, preto si ho spoločne chráňme a majme ho v srdci. Krása a rozdielnosť našich regiónov nás nepredurčujú súperiť o to, kto je lepší, ale predurčuje nás k rozvíjaniu a budovaniu vlastnej hrdosti a ku chráneniu krehkých múrov, ktoré sú zato postavené na pevných základoch.

Som presvedčený, že tvorivá spolupráca a spolupatričnosť patria k hlavným pilierom matičného hnutia. Samozrejme, je nesmierne potrebná aj propagácia, pretože darmo sa nám podarí uskutočniť nádherné podujatie, keď sa o ňom dozvedia len matičiari. Musíme nadväzovať kontakty, spolupracu a neustať v zasielaní pozvánok, tlačových správ a informácií do akéhokoľvek média, či už ide o to matičné, mienkotvorné alebo regionálne. Čím viac sa budeme s našou aktivitou a nádhernou prácou dostávať do médií, tým viac budeme naberať na sile a rešpekte v očiach širokej verejnosti. Aj malé, pekné podujatie môže mať veľký, ba až celonárodný rozmer vďaka propagácii v médiách. To, že médiá ignorujú našu prospešnú prácu, je síce čiastočne objektívny argument, no ja a matičiari z Liptova vieme, že to nemusí byť vždy tak, keďže sa nám sem-tam podarí dostať aj do mienkotvorných správ v televíziách, rádiách či printových médiách.

Ako predseda Mladej Matice určite vnímate mladú generáciu. Časť sa prejavuje apaticky, časť sa aktivizuje, no výraznejšia časť sa začala radikalizovať rôznymi smermi. Aký je bežný člen Mladej Matice?

Mladá generácia vo všeobecnosti potrebuje cieľ, za ktorým má kráčať, za ktorý má bojovať. V dnešnom svete plnom možností môže byť pre niektorých mladých skutočne ťažké zorientovať sa a správne si vybrať cestu. Každého jedného človeka formuje rodina, škola, priatelia a okolie – tí do veľkej miery ovplyvnia, akou cestou sa vyberie. My v Mladej Matici, či už to bolo za pôsobenia mojich predchodcov alebo v súčasnosti, sa snažíme skĺbiť aktivity tak, aby oslovili a zaujali široké spektrum mladých ľudí. Všetky naše aktivity prispôsobujeme potrebám mladého človeka, či už je to šport, folklór, divadlo, turistika alebo literatúra, pričom do všetkého vnášame národný prvok.

Práve v tomto roku, keď si pripomíname divadelníctvo, si veľká časť mladých matičiarov príde na svoje. Ochotnícke divadlo, dramatizácia historických udalostí a podobné aktivity, to je naša doména. V posledných dvoch, troch rokoch si ako mladí matičiari pripomíname míľniky našej histórie. Sami sa stvárnením historických postáv učíme základom herectva, a veď pre širokú verejnosť sa zdramatizovaná historická udalosť stáva zaujímavejšou ako prednáška.

A aký je bežný člen Mladej Matice? Rovnaký ako každý iný mladý človek so svojimi záujmami a koníčkami, so svojou povahou a individualitou. Vo svojej podstate sme všetci odlišní, rôznymi spôsobmi prispievame k zveľaďovaniu života vo vlastnej komunite. To nás jednoznačne odlišuje od ostatných, že sme aktívni. Každý v svojej oblasti záujmu, no snažíme sa. A to je na tom všetkom najkrajšie, že aj napriek rozdielom a mnohokrát dlhým kilometrom, ktoré nás od seba delia, nachádzame spoločné záujmy. Baví nás šport, história, divadlo, folklór a nepochybne nás spája láska k nášmu nádhernému Slovensku, k našej vlasti. Mladý človek potrebuje dôveru a potom dokáže pracovať zodpovedne. Hoci sa niekedy skúsenejším môžu zdať formy a činnosť progresívnejšie, ale o to práve ide. Každá generácia má vplyvom doby iné zmýšľanie a iné prístupy, netreba v tom nikoho brzdiť, skôr naopak – rozvíjať a možno občas usmerniť. Kto pracovať chce, treba ho v tom podporiť, potom sa dostaví aj ovocie. Vidím to každý rok na našich mladomatičných zrazoch, kde sa stretávame naozaj ako rodina, prichádzame s novými nápadmi a z každého srší pozitívna energia. Mnohí sa nevidia celé mesiace a tešia sa na tie stretnutia, diskusie, spoločné zážitky. Aj keď je každý iný, predsa si všetci rozumieme a dokážeme sa spojiť a ťahať za jeden koniec.

Ktorá slovenská osobnosť má váš obdiv?

Moje rodisko Liptovský Mikuláš ma predurčuje k patriotizmu k osobnostiam, ktoré pochádzali alebo pôsobili práve na Liptove. A tých je skutočne veľa. Je ťažké vybrať len jednu osobnosť, pretože osobnosti ako Janoška, Rázus, Hodža a ďalší sú skutočne jedineční. Dalo by sa však povedať, že pociťujem obdiv, a nielen preto, že je rok divadelníctva, ku Gašparovi Fejérpataky Belopotockému. Bol všestranný, zapálený, angažoval sa zo všetkých síl a aj napriek mnohým prekážkam a neprajníkom prelomil každú zábranu, ktorá mu vošla do cesty. Dennodenne som už od malička navštevoval knižnicu, ktorá nesie jeho meno, účinkoval na divadelnom festivale, ktorý nesie jeho meno, a navštevoval spolok Tatrín, kde bol pokladníkom. Keď k tomu pridám aj svoju vášeň pre divadlo, asi by som ani nemohol povedať iné meno ako práve Gašpar Fejérpataky Belopotocký.

Zhovárala sa Veronika Matušková

OKRESNÉ KOLO

ŠALIANSKEHO MAŤKA V GALANTE

Dňa 5. decembra 2019 sa v Dome Matice slovenskej v Galante stretli víťazi obvodných školských kôl v prednese slovenskej povesti. Veď kto by nepoznal Šalianskeho Maťka? Pravdou však je, že čas plynie a za skoro tri desaťročia sa vystriedalo v prednese veľké množstvo žiakov. Starší, skúsenejší odchádzajú a každým rokom nám pribúdajú nové a nové talenty.

V krátkom úvode sme si spoločne spomenuli na významnú osobnosť nášho národa, učiteľa, spisovateľa, správcu MS, zakladateľa zahraničnej Matice slovenskej Jozefa Cígera Hronského, rovnako aj zakladateľa Šalianskeho Maťka – MO MS v Šali. Spomenuli sme Okresný úrad Trnava, Odbor školstva, ktorý je spoluorganizátorom tejto celoslovenskej matičnej súťaže. Do súťaže daroval víťazom poukážky a diplomy, ako aj členom poroty honoráre.

V prednese súťažilo celkovo 33 žiakov zo 16 základných škôl z Gymnázia v Galantskom okrese. Boli rozdelené do troch kategórií, podľa veku.

Deväť porotkýň zo šiestich škôl si losovalo jednotlivú kategóriu pred súťažou, ako aj to, kto bude predsedom poroty.

Po privítaní a podaní základných informácií sa žiaci aj so svojimi pedagógmi a rodičmi odobrali do pripravených miestností, kde sa uskutočnil prednes.

Po skončení v jednotlivých kategóriách mali prestávku na občerstvenie, ale hlavná práca

porotkýň ešte len začala. V miestnosti na to určenej, kde sa stretli po súťaži, mali priestor na to, aby vybrali víťazov. Nebola to ľahká úloha, ale nakoniec sa dohodli na nasledovných výsledkoch:

Víťazov sme vyhlásili v spoločenskej miestnosti Domovina. Všetkých účastníkov sme pochválili za naučenie sa povesti, poďakovali pedagógom aj rodičom za prípravu a morálnu podporu žiakov. Víťazi dostali aj hodnotnú knihu z Vydavateľstva MS a veľkú čokoládu. Ale sladkú odmenu dostali všetci žiaci. S prianím pokojného adventu a veselých Vianoc sme sa rozišli s dobrým pocitom a prísľubom, že sa opäť o rok budeme snažiť stretnúť v súťaži o najlepší prednes slovenskej povesti. *Zlatica Gažová*

100 ROKOV MIESTNEHO ODBORU MS V LIPTOVSKOM MIKULÁŠI

Roku 2019 si Matica slovenská pripomenula vzácne výročie. Pred 100 rokmi v auguste 1919 sa po štyridsiatich štyroch rokoch obnovila na valnom zhromaždení činnosť tejto našej národnej a kultúrnej inštitúcie. Boli schválené aj upravené stanovy, v ktorých sa počítalo zo vznikom miestnych odborov v slovenských mestách a dedinách. Do konca roku 1919 vzniklo deväť miestnych odborov Matice slovenskej, jedným z prvých odborov na Slovensku bol aj odbor v Liptovskom Svätom Mikuláši.

Dňa 11. decembra 2019 si členovia MO MS v Liptovskom Mikuláši pripomenuli toto významné výročie. V preplnenej veľkej sále Domu MS sa stretli mikulášski matičiari, aby si počas slávnostného večera zaspomínali na svoju činnosť, na významné osobnosti, ktoré boli súčasťou miestneho odboru. Po hymne Slovenskej republiky, ktorú zaspieval matičný spevokol Senior, kolektívny člen MO MS, sa slova ujal riaditeľ Domu MS a podpredseda Matice slovenskej Marek Nemec. Privítal vzácnych hostí: Rudolfa Urbanoviča, štátneho tajomníka Ministerstva vnútra SR a viceprimátora Liptovského Mikuláša, Lenku Mitrengovú, prednostku Okresného úradu Liptovský Mikuláš, Jána Blcháča, primátora mesta Liptovský Mikuláš, Mariána Gešpera, predsedu MS, a Mareka Hanusku, I. podpredsedu MS. Na podujatí sa zúčastnili aj predstavitelia Miestnych odborov MS z Oravy a Liptova (Trstená, Dolný Kubín, Ľubeľa, Stankovany, Kráľova Lehota, Liptovský Hrádok), ako aj riaditelia kultúrnych inštitúcií v meste Liptovský Mikuláš.

Matiční divadelníci si pripravili zaujímavý scénický program, v ktorom sa postupne predstavili významné osobnosti z histórie. Ako prvý to bol Michal Miloslav Hodža (Jozef Sálus), ktorý stal pri zrode Tatrína, predchodcu MS, ako aj pri vzniku tejto inštitúcie roku 1863, bol prvým jednateľom pre Liptov. Druhým, ktorý sa predstavil bol Rehor Uram-Podtatranský (Milan Stromko), učiteľ, spisovateľ, básnik, dramatik, publicista, do MS vstúpil roku 1874 a bol posledným jednateľom pre Liptovský Mikuláš. Roku 1875 bola MS zatvorená, roku 1919 mal už 73 rokov a bol jedným z posledných členov nášho spolku z prvého obdobia 1863 – 1875. Stal sa členom výboru MO MS v Liptovskom Mikuláši, ktorý vznikol 7. novembra 1919 a jeho predsedom sa stal evanjelický farár, správca evanjelického vydavateľstva Tranoscius v Liptovskom Mikuláši Jur Janoška (Peter Vrlík), ktorý sa neskôr stal prvým slovenským generálnym biskupom slovenskej evanjelickej cirkvi a. v. a predsedom Matice slovenskej. V prvom výbore boli také osobnosti ako básnik Bohuslav Klimo-Hajomil (tajomník), vydavateľ slovenských autorov, kníhkupec František Klimeš, župný lekár Ivan Stodola, neskorší významný slovenský dramatik, Albert Škarvan, tolstojovec, ale aj továrnik Branislav Lacko. V programe vystúpila aj Anna Trnovská-Šáchová (Eva Farkašovská), členka prvého výboru MO MS, vtedy študentka lekárstva, neskôr prvá očná lekárka na Slovensku. Zaujímavosťou bolo vystúpenie študenta mikulášskeho gymnázia Karola Komanderu (Peter Schvantner), ktorý do MS vstúpil roku 1942. Medzi prítomnými si scénku pozrel aj sám 96-ročný najstarší matičiar Karol Komandera. Po vojne predsedom MO MS bol predseda Demokratickej strany, majiteľ kníhtlačiarne Matej Rázus (Branislav Barborík), brat spisovateľa, básnika, dramatika, politika a evanjelického kňaza Martina Rázusa. V rokoch 1969 – 1977 bol predsedom MS Anton Droppa (Pavol Mráz), významný slovenský geológ, jaskyniar, účastník protifašistického odboja, nositeľ štátneho vyznamenania Pribinovho kríža za zásluhy. Zaujímavosťou je, že i keď MO MS boli zrušené v roku 1973, mikulášski matičiari pripravili v Múzeu Janka Kráľa program pod hlavičkou MO MS roku 1977. Ako posledný vystúpil mladý matičiar predseda Odboru Mladej Matice v Liptovskom Mikuláši a člen výboru MO MS Lukáš Konupka. Ten odovzdal slovo poslednému predsedovi mikulášskej Matice Ferdinandovi Chovancovi, ktorý zhodnotil činnosť MO MS za posledné obdobie.

Potom sa k prítomným prihovoril primátor mesta Ján Blcháč, ktorý vyzdvihol spoluprácu s matičiarov s mestom, vyzdvihol, že sú to práve matičiari, ktorí sa podieľajú na kultúrnom živote v meste a vtláčajú mu tak svojskú pečať ako mestu kultúry a spolkov. Potom odovzdal Miestnemu odboru MS zlatú plaketu mesta.

100 ROKOV MIESTNEHO ODBORU MS V LIPTOVSKOM MIKULÁŠI

Po ňom sa k prítomným prihovoril predseda MS Marián Gešper. Pripomenul, že mikulášsky odbor patrí medzi najstaršie na Slovensku a bol a je stále aktívny pri organizovaní národných podujatí, môže byť vzorom pre ostatné odbory na Slovensku. Výbor MS sa rozhodol MO MS v Liptovskom Mikuláši pri príležitosti 100. výročia udeliť Mimoriadnu cenu Matice slovenskej.

Nasledovalo uvedenie publikácie, ktorú zostavil Peter Vrlík pod názvom – Miestny odbor Matice slovenskej v Liptovskom Mikuláši – storočná cesta dejinami. Na publikácii ďalej spolupracovali Ivan Bubelíny, Marcela Feriančeková, Ferdinand Chovanec a Marek Nemec. V publikácii sa nachádza veľa zaujímavosti

o mikulášskej Matice, mnoho autentických materiálov, medailóny významných osobností, ktoré pôsobili v tomto MO MS. Publikáciu uviedli primátor mesta Ján Blcháč, riaditeľ DMS a podpredseda MS Marek Nemec a predseda MS Marián Gešper poklepkaním kameňom z Kriváňa. Keďže Miestny odbor MS v Liptovskom Mikuláši mal počas svojho pôsobenia aj veľké množstvo podporovateľov, Výbor sa rozhodol udeliť ocenenia za podporu a spoluprácu mestu Liptovský Mikuláš, ktorú prevzal primátor mesta Ján Blcháč, ECAV prevzal pán farár Marián Bochnička, Liptovskému kultúrnemu stredisku cenu prevzala riaditeľka Miroslava Palanová, Liptovskej knižnici G. F. Belopotockého cenu prevzala riaditeľka Marcela Feriančeková, Múzeu Janka Kráľa cenu prevzal riaditeľ Jaroslav Hric a spevokolu Senior cenu prevzal vedúci Michal Kotian. Zlatým klincom programu bolo, keď Marek Nemec zaspieval a zahral na fujare. Potom bolo pre prítomných prichystané spoločenské posedenie a výstava mapujúca činnosť Miestneho odboru Matice slovenskej v Liptovskom Mikuláši.

Mikulášsky Miestny odbor MS prešiel dlhú cestu dejinami. Nebola vždy rovná, bola aj kľukatá. Od roku 1919 do roku 1954 pôsobil prvých 35 rokov, potom mal štrnásť rokov pauzu, pôsobil ďalších deväť rokov (1968 – 1977) a už v decembri 1989 bol obnovený, keď sa začali prihlasovať prví členovia – medzi nimi aj

členovia z roku 1968, ale aj predvojnoví členovia MS (Ján Pagáč, Peter Broska, Karol Komandera, Anton Droppa). Roku 2019 uplynulo od tej doby ďalších tridsať rokov. Mikulášski matičiari počas 74 rokov svojej existencie dokázali, že táto organizácia je životaschopná a vždy sa postavila na nohy, keď padla, a kráčala ďalej po ceste dejinami. Mnoho osobností, ktoré formulovali tento odbor, sa zapísali nielen do histórie svojho mesta, ale aj do celoslovenského konspektu. Podieľali sa na príprave mnohých podujatí, stali sa významnou zložkou pri tvorbe národnej kultúry v Liptovskom Mikuláši, v regióne, ale aj celoslovensky.

Za to všetkým známym aj menej známym matičiarom patrí naša vďaka. *(PSP)*

PETER ŠTERLINGER

BESEDA V RUŽOMBERKU

Matica slovenská a Vlastivedný odbor Matice slovenskej v spolupráci s Kultúrnym domom Andreja Hlinku pripravili pri príležitosti 75. výročia Slovenského národného povstania na utorok 10. decembra literárny večer so spisovateľom, novinárom a umelcom Petrom Štrelingerom.

Beseda o jeho vydanom románe SALAKÚZY sa uskutočnila v Björnsonovom dome v Ružomberku. S autorom sa porozprával tajomník Matice slovenskej ThLic. Mgr. Viliam Komora, PhD. V Björnsonovom dome účastníkov večera privítala Mgr. Alexandra Staňová. Román Petra Štrelingera sa po takmer tridsiatich rokoch (2016) dočkal kompletného 1. vydania. V značne oklieštenej podobe (podľa slov autora o 100 strán skrátený) vyšiel totiž už roku 1987 vo vydavateľstve Slovenský spisovateľ. Zásahmi komunistickej cenzúry boli vtedy z románu vyhodené a upravené viaceré kapitoly.

Prvý diel vzrušujúcej rodinnej ságy Jána Eugena – románu Salakúzy (z trilógie Liptovská rapsódia) – je situovaný do kúpeľného mestečka Salakúzy.

Hlavný hrdina Ján Eugen sa vracia do rodného domu a od tej chvíle sa pred čitateľom odvíja príbeh detstva, dospievania, ale aj dramatické osudy ľudí bojujúcich o prežitie počas vojny. Mnohí hrdinovia sú postihnutí biľagom holokaustu, ale aj krutými päťdesiatymi rokmi 20. storočia. Peter Štrelinger v románe citlivo reaguje na slovenské pomery počas vojny a po nej, nastoľuje reálny obraz doby a politickej klímy.

Spisovateľa a jeho tvorbu predstavil Viliam Komora. Peter zafúkal aj do fujarky, hoci podľa jeho slov mu už chýba cvik, pretože na ňu už dlhšie nehral. Pri tejto vzácnej príležitosti však fujaru premazal, aby mala lepší zvuk.

Na otázku z publika, ako dlho trvalo napísanie románu, zaznela odpoveď, že asi dva roky, a to počas tvorivého pobytu v Ľubochni (románové Salakúzy). Tu spisovateľovi množstvo cenných informácií poskytla miestna pamätníčka udalostí, ktoré sa odohrali počas vojny. Účastníci besedy sa dozvedeli aj to, ako autor prišiel na pomenovanie hlavného hrdinu, či to, že obálka a ilustrácie knihy sú dielom jeho dcéry Petry Hilbert... Besedu ukončil Viliam Komora. Poďakoval sa Petrovi Štrelingerovi za zaujímavé rozprávanie a účastníkom za záujem. Neformálne posedenie s priateľmi pokračovalo v ružomberskej kaviarni Déjà vu... *Ivan Staňo*

MLADÁ MATICA

VO VRANOVE NAD TOPĽOU USPORIADALA 13. ROČNÍK FUTBALOVÉHO TURNAJA

Milan Rastislav Štefánik bol aktívny muž plný života, ktorý nezabúdal na svoju vlasť ani v ďalekej cudzine. Preto Mladá Matica usporiadala vo Vranove nad Topľou na jeho počesť už XIII. ročník futbalového turnaja Milana Rastislava Štefánika. Podujatie otvoril Martin Hajník, ktorý každý rok prerozpráva jednu z kapitol života M. R. Štefánika. Tohto roku dal do pozornosti jeho pôsobenie vo Francúzskej Polynézii. Podujatie sa konalo v mestskej športovej hale vo Vranove nad Topľou 22. 12. 2019 a zúčastnili sa na ňom mužstvá Davidov, OMM Kamenná Poruba, Kompotare, Dlhé Klčovo, DMJ Market a MO MS Giraltovce. Víťazov ocenil Štefan Topľanský spoločne s Ladislavom Kalafom, ktorému ako rozhodcovi podujatia patrí veľké poďakovanie. Pohár M. R. Štefánika si tohto roku odniesol tím z obce Davidov, ktorému gratulujeme. Dúfame, že o rok sa stretneme na XIV. ročníku tohto podujatia.

Text: Tímea Jančíková, foto: Martin Hajník

MATIČNÝ TURNAJ

V STOLNOM TENISE V NITRE

Koniec tohto roka zavŕšili hráči Tréningového stolnotenisového centra Matičným stolnotenisovým turnajom, ktorý sa uskutočnil v Dome Matice slovenskej v Nitre.

Aj vďaka Nitrianskemu samosprávnemu kraju poskytovalo Tréningové stolnotenisové centrum bezplatné tréningy stolného tenisu pre žiakov základných škôl a osemročných gymnázií po celý rok 2019. Počas roka sa Tréningové stolnotenisové centrum so svojimi hráčmi zapojilo do viacerých turnajov a súťaží, a to aj za hranicami Slovenskej republiky. V mesiaci apríl sa zapojili do Svetového dňa stolného tenisu prostredníctvom celoslovenskej výzvy "....ideme hrať ping - pooooooong....." pod patronátom slovenskej stolnotenisovej legendy Alice Chladekovej-Grofovej, keď Dom MS v Nitre otvoril svoje priestory na hru stolného tenisu pre širokú verejnosť. Posledným podujatím bol Matičný stolnotenisový turnaj určený žiakom vo veku od 7 do 15 rokov, ktorý sa konal sobotu 7. decembra 2019 v DMS v Nitre. Ceníme si, že aj napriek tomu, že bol víkend, si prišlo zmerať svoje sily takmer 30 detí v sprievode rodičov, trénerov a pedagógov. Na turnaji hrali žiaci z Nitry, ale aj z Ivanky pri Nitre, Svätoplukova a Mojmíroviec. Počas celého podujatia bola sprístupnená výstava Ústava SR a osobnosť M. R. Štefánika.

Nikola Rechtorisová

NOVOROČNÝ KONCERT V GALANTE

27. VÝROČIE VZNIKU SLOVENSKEJ REPUBLIKY

10. januára 2020 podvečer sa zišli matičiari, sympatizanti a obyvatelia Galanty, aby si tradičným Novoročným koncertom uctili významný štátny sviatok – 27. výročie vzniku Slovenskej republiky.

Tak ako sa vždy v lete stretávajú na pôde Domu MS Galanta a spoločne si pripomínajú Pamätný deň vyhlásenia zvrchovanosti Slovenskej republiky, začiatkom roka to býva práve spomienka na vznik SR.

Za prítomnosti predsedov MO MS z Galanty, Serede, Šintavy, Veľkých Úľan, Abrahámu, Pustých Úľan, Horných Salíb, mnohých členov výborov a radových členov MS zaznela v úvode štátna hymna. Po krátkom úvode riaditeľky DMS Galanta nasledovalo privítanie všetkých prítomných a novoročný vinš. Veď v minulosti dobropriania, ktoré odzneli na začiatku roka, podľa ľudovej viery ovplyvňovali celoročnú prosperitu domu, rodiny aj hospodárstva.

Potom dostali slovo účinkujúci. Tento rok sme pozvali Folklórnu skupinu Tradícia z Nitry-Drážoviec. Vedúca pani Mirka Zaujcová sprevádzala prítomných slovom a zároveň celý program skvelo manažovala. Krásne drážovské kroje, výborný spev, tanec, scénky a celkovo pestrý program sa divákom páčili a ohodnotili ho dlhotrvajúcim potleskom.

Vedúcej Fsk pani Mirke sme na záver odovzdali symbolickú kyticu kvetov, poďakovali sa všetkým za účinkovanie v programe, pozvali divákov aj vystupujúcich na čašu vína a malé pohostenie do Výstavnej miestnosti Domu MS Galanta.

Generácie slovenských národovcov bojovali za vznik SR a je až neuveriteľné, že ich túžby po nezávislosti sa naplnili.

Aj pre Maticu slovenskú je vznik Slovenskej republiky splnením jedného z najväčších cieľov. Symbolicky sa pohostenie konalo práve v priestoroch, kde je nainštalovaná výstava o generálovi M. R. Štefánikovi.

Spoločne sme si uctili významný štátny sviatok vznik SR a ešte dlho znela vrava, spev a šírila sa dobrá nálada.

Ďakujeme, že ste prijali pozvanie na náš Novoročný koncert organizovaný pri príležitosti tejto významnej udalosti.

Zlatica Gažová

SLOVENSKO OČAMI DETÍ

NA VERNISÁŽI VÝSTAVY V DOME MS V NITRE

Naša výstavná miestnosť celá doslova žiari farbami. Vernisáž otvorila výstavu školských prác na tému SLOVENSKO FARBAMI DETÍ. „Vzniknuté diela sú farebné a úprimné ako duša dieťaťa," uviedla výstavu riaditeľka Základnej školy Tulipánová v Nitre Mária Sailerová. Výstava bola sprístupnená verejnosti výnimočne v dňoch od 2. do 6. 12. 2019.

Jej zostavovateľkou a hlavnou iniciátorkou je pani učiteľka Janka Gáthová, ktorá chcela

povzbudiť deti do ďalšej kreatívnej činnosti. V tomto cieli jej pomohli kolegyne Ľubica Laurinčíková, Gabika Pavelová, Jana Stoklasová, Miroslava Barátová a Veronika Jancsová. Dom Matice slovenskej v Nitre naplno vychádza v ústrety takýmto osobitým školským projektom. Práve predmet výtvarná výchova je značne podceňovaný nielen čo do výtvarných prístupov, časového fondu či možností škôl, ale, žiaľ, aj zo strany pedagógov, ktorí ho nevyučujú. Nemusíme zachádzať až tak ďaleko do minulosti, keď bolo napríklad kreslenie ornamentu a ovládanie rôznych výtvarných techník základnou a prirodzenou zručnosťou človeka. V tých časoch vzťah k výtvarnému prejavu považovali naši predkovia za svoje základné kompetencie a vybavenie. V spoločnosti im pripisovali osobitný význam. V dnešnej pretechnizovanej dobe je o to dôležitejšie pestovať v deťoch všetky stránky, ktoré ich robia kultúrne vyspelejšími bytosťami. Preto pevne veríme, že aj naďalej bude výtvarná výchova vychovávať k umeniu a estetike v zmysle pôvodného „colere" – pestovať kultúru v premieňaní zla na dobro.

Tešíme sa zo vzájomnej spolupráce so ZŠ Tulipánová, ktorá bude pokračovať v kreovaní detí.

Veronika Bilicová

PREDSTAVENIE KNIHY

V BOJI ZA SLOBODU

NA VÝROČIE OSLOBODENIA PREŠOVA

Roku 2020 si budeme pripomínať mnoho významných celonárodných, ale aj regionálnych výročí. Medzi najvýznamnejšie regionálne bezpochyby patria výročia oslobodení jednotlivých miest a obcí na celom Slovensku. Piatok 17. januára sme si v Prešove pripomenuli oslobodenie mesta – aj keď treba poznamenať, že v skutočnosti bol oslobodený 19. januára.

Program sa symbolicky začal uvedením do života knihy V boji za slobodu (zost. Ján Krajčovič, Jozef Čorba a Peter Švorc). Publikácia faktograficky mapuje odboj proti nemeckému nacizmu v Prešovskom kraji v rokoch 1939 – 1945. Kniha bola vydaná v spolupráci so Zväzom protifašistických bojovníkov. Na uvedení knihy sa zúčastnili aj predseda vlády SR Peter Pellegrini a ministerka vnútra SR Denisa Saková. Samozrejme, nechýbali predseda SZPB Pavol Sečkár a pozvaný bol aj predseda MS Marián Gešper, ako aj široká verejnosť. Súčasťou prezentácie knihy bolo aj vystúpenie členov Divadelného odboru MS a Mladej Matice. Scénka mapovala životný osud Ľudovíta Kukorelliho v boji proti nemeckému nacizmu na východnom Slovensku.

Pripomienka tohto významného výročia v dejinách Prešova pokračovala pietnym kladením vencov pri historickej budove radnice na námestí v Prešove, odkiaľ sa účastníci postupne presúvali k pamätníku v centre mesta. Po položení vencov sa účastníci pietneho aktu presunuli k Pamätníku obetiam bombardovania Prešova na Konštantínovej ulici. Záujem verejnosti bol veľký, predsa takéto výročia si nepripomíname každý deň.

Prešov bol teda oslobodený 19. januára 1945. Už dva dni predtým vládny komisár viedol nútenú evakuáciu všetkého obyvateľstva, keďže sa z východu blížil front. Miestni obyvatelia sa k evakuácii nepridali a ostali čakať na príchod oslobodzovacieho vojska. Prešov oslobodili príslušníci I. československého armádneho zboru a jednotky 320. gardového pluku 4. ukrajinského frontu. Žiaľ, tohto dňa sa nedožilo mnoho zaslúžilých odbojárov a medzi nimi ani spomínaný Ľudovít Kukorelli. Česť a sláva hrdinom boja za slobodu Slovanov a slovenského národa!

Peter Schvantner

ANDREJ SLÁDKOVIČ

200. VÝROČIE NARODENIA

Maticu slovenskú založili 4. augusta 1863 najvýznamnejšie slovenské osobnosti 19. storočia. Jedným zo štúrovcov, ktorý aktívne prispel k tomuto dôležitému míľniku slovenských dejín, bol aj Andrej Sládkovič. Ustanovizeň si ho pripomína ako svojho zakladajúceho člena a matičiara pri príležitosti 200. výročia jeho narodenia.

„Je mi osobne veľmi ľúto, že pre prísne opatrenia z dôvodu šírenia koronavírusu si nemôžeme včas uctiť Andreja Sládkoviča na plánovanom kultúrnom podujatí v Hrochoti. Samozrejme, ochrana zdravia ľudí je teraz najdôležitejšia, preto sa podujatie uskutoční v náhradnom termíne. Andrej Sládkovič je matičiarom obzvlášť blízky, aj vďaka nemu mohla vzniknúť najstaršia národná ustanovizeň Slovákov. Roku 1861 sa výrazne podieľal na prijatí a formulácii textu Memoranda národa slovenského, ktoré obsahovalo požiadavku na založenie Matice slovenskej. Osobne sa zúčastnil na ustanovujúcom Valnom zhromaždení Matice slovenskej v Turčianskom Sv. Martine 4. augusta 1863 a stal sa jej zakladajúcim členom i členom matičného výboru. Pri tejto príležitosti Sládkovič napísal oslavnú báseň Pamiatka pre deň 4. augusta," vysvetlil predseda MS Marián Gešper. Sládkovič sa podieľal na tvorbe Literárneho odboru MS a bol posudzovateľom matičných literárnych súbehov. V gescii Matice slovenskej intenzívne pracoval na rozsiahlych dokumentoch Denník a Zápisnica Slovenského národného zhromaždenia. Roku 1869 mu Výbor Matice slovenskej odsúhlasil finančnú pomoc vo výške stopäťdesiat zlatých, ktorú mu osobne odovzdal matičný tajomník Franko Víťazoslav Sasinek. Po predčasnej smrti Andreja Sládkoviča sa v apríli 1872 uskutočnila v sídle Matice slovenskej slávnostná panychída a fakľový sprievod na jeho pamiatku.

„Matica slovenská sa svojmu velikánovi odvďačila aj po smrti: výrazne sa zaslúžila o popularizáciu diela Andreja Sládkoviča. V roku 1939 v matičnom vydavateľstve vyšli Sládkovičove Zobrané básne a roku 1970 monografia o Sládkovičovej Maríne s názvom Diamant v hrude z pera vedeckého tajomníka MS Pavla Vongreja. O dva roky neskôr ustanovizeň vydala aj druhé zrevidované vydanie základnej monografie Andrej Sládkovič s podtitulom Život a dielo od Cyrila Krausa," priblížil M. Gešper. Inštitúcia sa v najbližšom období odvďačí básnikovi opäť, a to krátkym historickým dokumentom o jeho živote, diele a matičnej práci, ktorý bude slúžiť aj ako moderná vzdelávacia pomôcka pre školy.

VIEDENSKÁ ARBITRÁŽ – ODBORNÝ SEMINÁR

NA PÔDE TECHNICKEJ UNIVERZITY V KOŠICIACH

Na pôde Technickej univerzity v Košiciach (TUKE) sa 27. februára uskutočnil odborný seminár na tému Viedenská arbitráž pod záštitou zástupcov troch inštitúcií a zároveň organizátorov odborného podujatia – vedúcej Katedry spoločenských vied spomínanej akademickej inštitúcie PhDr. Daniely Hrehovej, PhD., riaditeľa DMS v Košiciach a podpredsedu Krajskej rady MS Košického kraja Michala Matečku a členky Predsedníctva Ústrednej rady Slovenského zväzu protifašistických bojovníkov Mgr. Moniky Gergeľovej.

V tejto zostave organizátori spoločne vnímali potrebu venovať pozornosť tejto dôležitej udalosti, ktorá sa dotýka histórie Slovenska. Hneď v úvode privítala na podujatí členov akademickej obce, Matice slovenskej, Zväzu protifašistických bojovníkov a zvedavých vysokoškolákov moderátorka celého podujatia Daniela Hrehová. Úvodných uvítacích príhovorov sa ujali Michal Matečka (DMS v Košiciach) a Dominika Vargová (Oblastný výbor SZPB v Košiciach). Moderátorka vzápätí uviedla prítomných do dobového diania a vyzvala pozvaných prednášateľov, aby osvetlili problematiku Viedenskej arbitráže, ktorá markantne ovplyvnila podobu Slovenska a spôsobila zásadné korektúry mapy Slovenska. Uveďme rámcové fakty o tejto historickej udalosti: 2. novembra 1938 sa konalo arbitrážne konanie v zámku Belvedere vo Viedni. Tu nacistické Nemecko a fašistické Taliansko rozhodli o odstúpení južných území Slovenska horthyovskému Maďarsku. Slovensko stratilo najúrodnejšie územia, okolo 10 565 štvorcových kilometrov, kde vtedy žilo 290 107 Slovákov a 506 208 obyvateľov maďarskej a inej národnosti. Slováci masovo utekali na sever. Aj Košice sa dostali pod horthyovskú okupáciu. Od 2. do 9. 11. 1938 odišlo z Košíc vyše pätnásťtisíc Slovákov a Čechov. Do Prešova musel odísť biskup Jozef Čársky s biskupským úradom i pracovníci košickej pobočky Centrálnej banky. Regent Horthy prišiel 10. 11. 1938 do Košíc, kde sa prihovoril obyvateľom týmito slovami: „Láska celého maďarského národa zabezpečí vám okrem zvýšenia životnej úrovne aj úplnú slobodu slovenského jazyka a kultúry." Bolo to však úplne naopak. K vojenskému, policajnému a úradníckemu útlaku sa pridal aj útlak národnostný. Bola obmedzená spolková činnosť a povolené iba dve slovenské gymnáziá, a to v Šuranoch a Košiciach. Dochádzalo k likvidácii hmotných pamiatok pripomínajúcich Československo.

Obdobie okupácie, ktorá dramaticky zasiahla do života všetkých vrstiev obyvateľstva južného Slovenska, priblížili svojimi príspevkami predseda Matice slovenskej JUDr. Marián Gešper,

PhDr. ThLic. Ján Mičko, PhD., filozof a slovenský literát, vysokoškolský pedagóg (TUKE), Mgr. Matúš Béreš, PhD., politológ a vysokoškolský pedagóg (TUKE), za Oblastný výbor SZPB Mgr. Alena Tabáková, PhD. Všetky vystúpenia, ktoré sa dotkli historických sekvencií a okamihov, boli obsahovo veľmi hutné, obohacujúce a podnecujúce k diskusii. Prednášatelia dospeli k spoločnému záveru, že aj keď ubúdajú živí pamätníci tejto dramatickej udalosti, samotná udalosť naďalej ostáva v dlhodobej pamäti mnohých slovenských obcí i rodín. Preto je na nás súčasníkoch, aby sme si významné historické míľniky pripomínali, aby neupadli do zabudnutia.

Imanentnou súčasťou každej histórie národa je kultúra. Historická pamäť Slovákov je ukotvená aj v slovenských piesňach. Tie sa usilujú kultivovať zdravú kolektívnu pamäť. Preto celé podujatie bolo popretkávané vystúpeniami speváckych folklórnych súborov. Umelecký zážitok ponúkli Ľudové trio zo Skároša, Domovina a Ozvena z Čane. Odborný seminár sa ukončil recepciou, ktorú sprevádzali priateľské rozhovory a slovenské piesne. Záverom možno konštatovať, že história je školou pre budúcnosť. Nech k tomu poslúži aj smutný odkaz Viedenskej arbitráže ako memento pre ďalšie generácie Slovákov.

STOROČNICA MO MS V KREMNICI

PRIPOMENULA KRÁSNE JUBILEUM

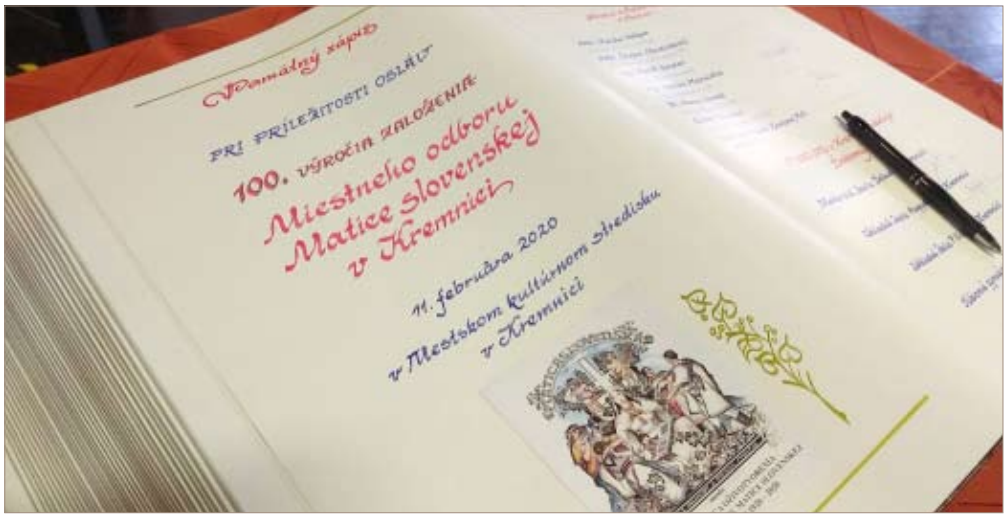

Miestny odbor MS v Kremnici si 11. 2. 2020 pripomenul storočnicu svojho založenia. Ako desiaty v poradí na Slovensku oslávil okrúhle výročie veľmi majestátne a so všetkou cťou. Na podujatí sa zúčastnilo matičné a mestské vedenie, ako aj predstavitelia Evanjelickej a. v. cirkvi. V úvode predseda MO MS Milan Rybársky udelil pamätné listy MO MS mnohým organizáciám, ktoré pomáhajú chodu odboru v Kremnici. Matica slovenská pri tejto príležitosti udelila striebornú cenu MS Matilde Olbrichtovej, ktorá sama iniciuje aj vo vyššom veku vznik nových kultúrnych a národných podujatí. Mnohé z nich aj sama moderuje. Kríž predsedu MS získal primátor mesta, ktorý podporuje matičnú činnosť v meste a sám sa na nej podieľa. Mimoriadnu cenu MS pri príležitosti 100. výročia založenia miestnych odborov dostal pán predseda MO MS Kremnica a aj samotný miestny odbor. Pamätné listy boli udelené Vlaste Gyurekovej, Adelinde Kollárovej, Alžbete Vítkovej, Petrovi Weisovi a manželke pána predsedu Anne Rybárskej, ktorá sa stará pri každom kultúrnom podujatí o zabezpečenie pohostenia a občerstvenia.

PREDNÁŠKY A DIVADELNÉ DRAMATIZÁCIE

K 140. VÝROČIU NARODENIA ŠTEFÁNIKA

Roku 2020 si pripomíname mnoho významných výročí. Jedným z nich je aj 140. výročie narodenia generála M. R. Štefánika. V rámci roku M. R. Štefánika, ktorý sa začal v roku 2019, sa zorganizovalo mnoho podujatí, prednášok a výstav. V roku 2020 sa tiež uskutoční niekoľko významných podujatí, ktoré vyvrcholia oslavami jeho narodenia v Brezovej pod Bradlom v júli.

V rámci Matice slovenskej a Mladej Matice sa uskutoční tiež niekoľko takýchto podujatí. Symbolicky sme začali na základných školách v Budimíre a v Košiciach. Bolo to o to symbolickejšie, že ZŠ v Budimíre nesie meno práve M.R. Štefánika. 10. februára mladí matičiari spolu s divadelným odborom MS odohrali scénku zo života M. R. Štefánika, resp. udalostí spojených so vznikom Česko-slovenskej republiky roku 1918, s česko-slovenskými legionármi no a so samotným M. R. Štefánikom. Súčasťou divadelnej dramatizácie bola aj krátka prednáška o živote tohto velikána v podaní predsedu MS Mariána Gešpera. Mladí študenti reagovali pohotovo a niektorí prekvapili svojimi vedomosťami, najmä tí z mladších ročníkov, ktorí sa ešte k týmto udalostiam v rámci výučby nedostali. Samozrejme, odmenou im okrem potlesku boli aj knižné dary z Vydavateľstva MS. V rovnaký deň sa odohrala opäť táto istá dramatizácia spojená s prednáškou na ZŠ Park Angelinum v Košiciach. Mnohí zo študentov opäť prejavili vedomosti a záujem o udalosti spojené s M. R. Štefánikom, ale aj s legionármi a vznikom Česko-Slovenska. Opäť okrem pochvaly a potlesku od spolužiakov si odniesli knižné dary.

ZASADALO GRÉMIUM

PREDSEDOV KR MS

V rámci osláv stého výročia založenia Miestneho odboru Matice slovenskej v Kremnici súčasne zasadalo aj Grémium predsedov krajských rád Matice slovenskej ako poradný orgán predsedu MS. Na úvod sa prítomným prihovoril Milan Rybársky, predseda MO MS v Kremnici, ktorý vyjadril úprimné poďakovanie kolegom, že spojili svoje zasadnutie s oslavami matičiarov v Kremnici. Následne sa prešlo k pracovnej časti rokovania, ktorú otvoril predseda MS Marián Gešper. Prítomných informoval o aktuálnej situácii v MS, vyslovil uznanie krajským radám MS za ich činnosť na poli matičného hnutia v posledných štyroch rokoch. Krajské rady boli v tomto ohľade oporou stability Matice slovenskej a prispeli k podpore aktivít miestnych odborov. Tento rok zasadnú

delegáti miestnych odborov, aby si opätovne zvolili členov krajských rád, ktorí sú ich zástupcami v regionálnych krajských orgánoch.

Hlavným bodom rokovania boli snemy krajských rád, ktoré sa budú po štyroch rokoch konať v rámci každého kraja. Všetci prítomní zástupcovia jednotlivých krajských rád informovali o dátumoch konania týchto snemov a koordinovali vzájomne svoje zasadnutia. Samotné nominácie, teda návrhy na kandidátov na predsedu a členov krajských rád je potrebné zo strany predsedov MO MS zaslať najneskôr 14 dní pred konaním krajskej rady predsedovi krajskej rady alebo tajomníkovi krajskej rady príslušného kraja. Matica slovenská vyčlenila približne 4 000 eur na konanie krajských snemov. Každý snem bude zastrešovať jeden z domov Matice slovenskej, ktorý sa nachádza najbližšie ku konaniu snemu.

ŠATNICA MS ŠIJE RÚŠKA

NIELEN PRE ZAMESTNANCOV

Šatnica Matice slovenskej v Martine rozširuje okruh ľudí, pre ktorých už šije ochranné rúška pred koronavírusom. Doteraz ich pracovníčky bezplatne šili pre zamestnancov Matice slovenskej z celého Slovenska, od pondelka 23. marca a počas apríla 2020 boli určené aj pre verejnosť. Ustanovizeň uprednostní zraniteľné a sociálne slabé skupiny obyvateľov.

MICHAL SPEVÁK: SLOVENSKÁ REPUBLIKA JE NAŠA SPOLOČNÁ VLASŤ

ODBORNÍK NA ZAHRANIČNÝCH SLOVÁKOV A MEDZINÁRODNÚ POLITIKU

Vo Vojvodine je pôsobenie našich krajanov azda najaktívnejšie spomedzi celého tzv. slovenského sveta. Veď Slováci na tomto území žijú už vyše 275 rokov a v súčasnosti ich podľa štatistiky je 52 750. Pravdaže ďalší naši krajania žijú aj v okolitých štátoch, spomeňme najmä susedné Rumunsko, Maďarsko a Chorvátsko. Maličká komunita Slovákov žije v Čiernej Hore, kde pôsobí aj občianske združenie Čiernohorsko-slovenské priateľstvo (ČSP), ktoré založil MSc. et Mgr. Michal Spevák rodom piaty a je jeho predsedom. Absolvent žurnalistiky Univerzity Komenského v Bratislave a politických vied Čiernohorskej univerzity v Podgorici, ktorý pôsobil aj v slovenskej diplomacii. Taktiež aktívny člen Matice slovenskej, takmer tridsať rokov sa venuje krajanskej problematike, ako i politickej a sociálnej situácii najmä v juhovýchodnej Európe. Vo februárových voľbách kandidoval do Národnej rady Slovenskej republiky, získal 783 prednostných hlasov a stal sa tak náhradníkom na poslanca. Profesijne však naďalej pôsobí v oblasti politických vied, ako odborník na zahraničnú politiku, najmä však slovenské zahraničie, píše a hovorí do médií, okrem iného aj do celoštátnych v Čiernej Hore či v iných štátoch najmä na západnom Balkáne. Vyštudoval žurnalistiku, ovláda päť jazykov a dohovorí sa ďalšími dvomi.

MSc. et Mgr. Michal Spevák v súčasnosti žije v Podgorici, pochádza z Báčskeho Petrovca. Jeho predkovia prišli na vtedajšiu Dolnú zem do Báčskeho Petrovca roku 1745 z mestečka Málinec zo Slovenska. Jedenásť generácií jeho predkov žije v Báčskom Petrovci, kde sa narodil roku 1974. Od študentských rokov prešiel celé Slovensko a viacero štátov Európy, aby rozvíjal slovenskú a krajanskú myšlienku a vzťahy medzi Slovákmi zo Slovenska a z iných končín sveta.

- Viliam Komora: Najskôr sa vás musím opýtať, prečo sa Slovák, ktorý sa takmer tridsať rokov venuje krajanskej problematike, rozhodol kandidovať do slovenského parlamentu?

- Michal Spevák: Existujú prekrásne krajiny vo svete, ale Slovensko je krajinou mojich predkov. Keď žijete ďaleko od domova, viac vnímate jeho význam. Túžite sa vrátiť. Svoje vedomosti, poznatky a zručnosti chcem investovať do Slovenskej republiky. Mojím zámerom bolo, keď som prijal ponuku kandidovať, aby som pomohol dobrej veci. Chcem prispieť k rozvoju Slovenska a chcem, aby Slovensko posilnilo svoju pozíciu na západnom Balkáne. Veľmi dobre rozumiem tomu regiónu, lebo tam žijem takmer celý život. Predovšetkým musím objasniť, že život zahraničného Slováka je úzko spätý s národným cítením, tým pádom aj s Maticou slovenskou. Môj otec právnik Michal Spevák rodom štvrtý a Miroslav Demák, Ján Haník, Pavel Ďurčiansky, Ján Dorča-Jovi spoločne založili Maticu slovenskú v Juhoslávii v roku 1990. Vyrastal som v slovenskom národnom priestore, v bašte Slovákov vo vtedajšej Juhoslávii. Počas štúdia žurnalistiky v Bratislave som akosi prirodzene „zapadol" do národného a matičného života a to najmä medzi mladých vysokoškolákov. Počas podujatí a akcií som tak spoznal Slovákov z celého Slovenska, ktoré som aj celé precestoval. Pravdaže, začal som aktívne pôsobiť aj v rámci činnosti Slovákov vo vtedajšej Juhoslávii.

Postupne som sa profesijne orientoval na slovenské zahraničie. Štatistiky nás už skôr varovali, že v najväčších slovenských komunitách máme drastické straty príslušníkov. V ČR sme za dve desaťročia stratili až 227 000 ľudí slovenskej národnosti, bolo nás 375 000 roku 1991, roku 2011 už iba 148 000. V Srbsku žilo 63 941 Slovákov roku 1991, dnes už iba 52 750 Slovákov. V Srbsku za deväť rokov bol pokles Slovákov o 9 percent, v číselnom vyjadrení vymrel celý Petrovec, bolo nás menej o 6 271 duší. Dôvodom je asimilácia, ale aj vysťahovanie mladej generácie zrejme najmä z ekonomických dôvodov z Vojvodiny na Slovensko a do iných krajín. Trend je, že naša mládež opúšťa rodiská a spoločenstvo čoraz viac upadá vo všetkých sférach. Žiaľ, oficiálne sa tomuto trendu nik vážne nevenoval, resp. len veľmi málo.

To sú alarmujúce čísla, chcelo by to vytvoriť nejaký nový mechanizmus na spomalenie tohto trendu. Predchádzajúce vlády a politické strany sa však tomu nevenovali dostatočne. Cítili sme dokonca nezáujem zo strany niektorých slovenských politikov, pričom sa cítime súčasťou slovenského národa a vždy sme boli a aj budeme Slovákmi! Viem, čo očakávajú Slováci žijúci v zahraničí, ako aj občania SR. Keď som sa rozprával s Igorom Matovičom, ale aj ďalšími, mali o to záujem. Pevne verím, že to presadíme. Verím, že úspešne zdoláme aj ďalšie výzvy. Práve OĽANO som navrhol túto tému a akosi sme sa dohodli. Čaká nás veľa práce. Viacerí členi predstavitelia OĽANO boli v januári v Báčskom Petrovci a potvrdili mi, že sa cítili vynikajúco medzi našou komunitou. V rámci kampane som sa venoval najmä krajanskej problematike, čo sú zahraniční Slováci a celý slovenský svet. Zaoberám sa tým vlastne celý svoj život, či už ako novinár, alebo krajanský aktivista. Vždy sa budem zasadzovať, aby naša strana mala Slovákov na prvom mieste, pravdaže aj našu slovenskú kultúru. Počas celej kampane som mal podporu od Igora Matoviča, od vedenia, ako aj od ostatných kandidátov, viacerých súčasných ministrov a poslancov NR SR. Tých problémov, ktoré sa budú teraz musieť riešiť, je veľa a zrejme krajanská problematika nebude v popredí. Aktuálna je pandémia a zdravotné riziká, zdravotné a bezpečnostné otázky (COVID-19), a následne sa bude riešiť finančná a existenčná kríza všetkých občanov.

- Viliam Komora: Ako to je so starostlivosťou o krajanov v praxi?

- Michal Spevák: Počas môjho pôsobenia v diplomacii v Srbsku a v Čiernej Hore som získal skúsenosti a prehľad medzinárodných vzťahov. Počas volebnej kampane v OĽANO som získal presvedčenie, že ľudskosť, dobrosrdečnosť a spolupatričnosť je tu na prvom mieste. Počas kampane sme si vytvorili skutočne neuveriteľné vzťahy, nadobudli sme súdržnosť, solidaritu a priateľstvá.

V oblasti krajanov v zahraničí musíme povedať, že určitá starostlivosť existuje, čo je dobre, ale treba ju neustále prehlbovať. Už dávnejšie som upozorňoval a poukazoval, že niektoré krajiny sa o svoju diaspóru starajú inak. V chorvátskom parlamente si krajania majú právo zvoliť jedného poslanca, ktorí potom zastupuje záujmy krajanov. Na strane druhej také Maďarsko má špeciálny program na podporu detí, ktoré sa na základných školách mimo Maďarska učia po maďarsky. Podľa mňa niečo podobné by sa malo podniknúť aj zo strany Slovenska. Lebo deti a mládež sú nesmierne dôležité. Ak stratíme deti a mládež, prídeme o to, čo sme roky rokúce budovali. Moji predkovia sa sťahovali roku 1745 z mestečka Málinec, máme už jedenástu generáciu vysťahovalcov a stále sme po slovensky nezabudli. Udržať si reč v neslovenskom prostredí je nesmierne zložité.

- Viliam Komora: Môžete uviesť vašu doterajšiu krajanskú činnosť v Čiernej Hore?

- Michal Spevák: V krajine, v ktorej v súčasnosti žijem a vychovávam svoje potomstvo, v Čiernej Hore, žije len 88 Slovákov – podľa údajov zo sčítania obyvateľstva roku 2011. Sme etnická skupina, nemáme status menšiny. Moje deti učím po slovensky, základy už dávnejšie ovláda aj moja manželka Danica, ktorá je čiernohorskej národnosti a pracuje ako učiteľka anglického jazyka. Združujúcu organizáciu, ktorú sme založili roku 2007 sme pomenovali Čiernohorsko-slovenské priateľstvo. Organizácia je otvorená pre všetkých, lebo nás etnických Slovákov je tak málo, že potrebujeme spolupracovať s inými, a predovšetkým propaguje etnickú skupinu Slovákov žijúcu v Čiernej Hore a slovenskú reč, slovenský národ ako taký. Máme podujatia, ktoré realizujeme za pomoci Úradu Slovákov žijúcich v zahraničí, máme webovú stránku www.nvocsp.org,

MICHAL SPEVÁK: SLOVENSKÁ REPUBLIKA JE NAŠA SPOLOČNÁ VLASŤ

ODBORNÍK NA ZAHRANIČNÝCH SLOVÁKOV A MEDZINÁRODNÚ POLITIKU

ktorá je bilingválna a máme aj fb stránku. Teraz máme 259 členov. K nám sa hlásia aj ne-Slováci, sú to priatelia Slovenska a Slovákov. Realizovali sme niekoľko úspešných projektov Letnej školy slovenskej vlastivedy s početnou účasťou detí, a to v spolupráci s lektorkou Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu SR Mgr. Helenou Ľos Ivoríkovou, ktorá pôsobila na Univerzite v Belehrade. Záujem detí a mládeže o slovenčinu je iba prvým krokom a v tomto chceme dlhodobo pokračovať. O folklóre deťom prednášal svetoznámy folklorista Ján Slávik z Kysáča (Vojvodina). Taktiež máme vydavateľskú a publicistickú činnosť. Boli sme aj pri pomenovaní jednej ulice v Podgorici na: Slovenská ulica. Úzko sme pri tom všetkom vždy spolupracovali aj s Maticou slovenskou na Slovensku a jej periodikami.

- Viliam Komora: Môžete uviesť konkrétne návrhy a opatrenia, ktoré budete presadzovať?

- Michal Spevák: Najviac by krajanom vyhovovala aktívna podpora detí a mládeže slovenskej národnosti za hranicami SR. Tiež si myslím, že by pomohlo, keby SR zmenila svoju legislatívu v prospech krajanov. Podľa mňa treba odkukať dobrú prax, ale aj prihliadať na dlhodobé následky takých opatrení. Našim cieľom je, aby naši krajania v svojich rodiskách zostali, zotrvali a udržiavali životaschopnú komunitu. Napríklad Maďarsko získanie občianstva pre svojich krajanov maximálne zjednodušilo. Ináč Maďarsko aktívne robí takú politiku, máme prípady, že v niektorých oblastiach (Zakarpatská Rus, Vojvodina) nielen etnickí Maďari prijímajú občianstvo Maďarska a majú aj program podpory svojich krajanov v oblasti pôdohospodárstva. Práve teraz počas pandémie COVID-19 je veľká panika v krajinách, ktoré nie sú sebestačné v potravinárstve. Všimli ste si, že žiaden oligarcha počas pandémie nekupuje nehnuteľnosti a autá, ale prvé, čo urobil, bolo, že si nakúpil potraviny. Preto v krajinách, kde sa krajania zaoberajú poľnohospodárstvom by sme mohli urobiť model spolupráce. Máme krajanov – výrobcov potravín, to môže byť zaujímavá komodita v budúcnosti. Tým pádom krajania môžu pomôcť Slovenskej republike. Múdrosť a odkaz našich predkov: Žime tak, aby bolo aj chleba, aj neba.

- Viliam Komora: Vypracovali ste však aj legislatívne návrhy a zdá sa mi, že som videl váš rukopis aj v Programovom vyhlásení Vlády SR .

- Michal Spevák: Konkrétne som navrhol zmeny čo sa týka Zákona číslo 474/2005 Z. z. o Slovákoch žijúcich v zahraničí. Treba ho komplexne a rozsiahle novelizovať. SR by mohla novými legislatívnymi opatreniami zjednodušiť vystavovanie Osvedčenia Slováka žijúceho v zahraničí (OSZ). Teda etnickým Slovákom žijúcim v zahraničí treba vytvoriť reálny predpoklad na rozvoj a vývoj. V súčasnosti evidujeme Slovákov žijúcich v zahraničí vo vyše 50 štátoch celého sveta. Uverejnil som k tomu viaceré štúdie, odborné príspevky, články aj s konkrétnymi návrhmi a východiskami, pravdaže s prognózou budúceho vývoja. V SR treba zmeniť viaceré veci, aby zahraniční Slováci naozaj pocítili, že Slovenská republika je ich kolískou, z ktorej kedysi hnaní žitia nevôľou museli odísť.

Dôverujem PVV, pretože sľubuje energiu a ochotu riešiť problémy: Vláda SR postupne navýši finančnú podporu slovenskému zahraničiu až na úroveň, v akej ročne podporuje národnostné menšiny žijúce na Slovensku. V kontexte prípravy Koncepcie krajanskej štátnej politiky na roky 2021 – 2025 Vláda SR prehodnotí fungovanie a kompetencie Úradu pre Slovákov žijúcich v zahraničí (ÚSŽZ), zmodernizuje koncepciu štátnej politiky starostlivosti o Slovákov žijúcich v zahraničí a prijme nový zákon o Slovákoch žijúcich v zahraničí. Zároveň vyhodnotí a upraví aj proces doterajšieho udeľovania dotácií vrátane zjednodušenia udeľovania tzv. minigrantov. Podporíme možnosť zapájania komunity Slovákov do spolupráce pri presadzovaní cieľov zahraničnej politiky SR. Vo vybranej svetovej metropole spustíme projekt spolupráce s tzv. novou diaspórou a komunitou slovenských profesionálov, ktorých potenciál sa využije na realizáciu spoločných cieľov v danom teritóriu.

- Viliam Komora: Ste členom Rady pre Slovákov žijúcich v zahraničí (RSŽZ) a zástanca slovenskej kultúrnej koordinácie?

- Michal Spevák: Súčasťou politiky krajanov je aj kultúra, umenie, literatúra, Matica slovenská má teda nezastupiteľnú funkciu a to tak v Slovenskej republike, ako aj po celom svete, tam, kde žijú Slováci. V minulosti pod kuratelou Matice slovenskej bol Dom zahraničných Slovákov (DZS) a tento dom sa časom transformoval na Úrad pre Slovákov žijúcich v zahraničí (ÚSŽZ). Možno by sme sa mohli zamyslieť aj nad tým, že niektoré aktivity ÚSŽZ by mohli byť koordinované s aktivitami Matice slovenskej. No toto je otvorená otázka a treba o tomto diskutovať. Mojou víziou je mať dlhodobú spoluprácu a na konci ako výsledok win win situáciu v prospech národa. Priblížim, porovnám to: ak aliancia NATO môže koordinovať 30 členských štátov, mali by sme aj my koordinovať prácu tých inštitúcií, ktoré majú podobné pôsobnosti a pracovné agendy. Za účasti Matice slovenskej na Slovensku a slovenských matíc v zahraničí, ďalších slovenských organizácií a inštitúcií, nezávislých slovenských intelektuálov, predstaviteľov slovenských cirkví, učiteľov, právnikov, predstaviteľov slovenských krajanských médií a lokálnych samospráv je potrebné poukázať na problémy a dať konkrétne návrhy riešení. Výsledkom celoplošného dialógu by mala byť politika udržateľných riešení.

- Viliam Komora: Vypracovali ste viacero vedeckých štúdií, organizovali ste okrúhle stoly s cieľom zachrániť komunity, ktoré upadajú. Ste autorom kvalitného hĺbkového prieskumu o aktuálnych právach Slovákov žijúcich v zahraničí a máte za sebou bohaté poznávacie zájazdy. Aké sú základné východiská pre práva Slovákov žijúcich v zahraničí?

- Michal Spevák: Sledujeme situáciu v národnej oblasti, no nechceme byť len pasívni pozorovatelia, ale chceme niečo zmeniť k lepšiemu. V tých krajinách, v ktorých máme postavenie menšiny, dá sa vplývať na demokraciu tej spoločnosti, uskutočňovanie rovnoprávnosti, vlády práva, vplývať, aby bola rešpektovaná slovenská národná svojbytnosť, vplývať na zlepšenie postavenia Slovákov, zamedziť diskriminácii. Musíme dosiahnuť a uskutočňovať ľudské práva pre našu komunitu v zahraničí, treba dbať na politiku v oblasti zamestnávania, kultúry, vzdelávania, školstva, informácií a používanie slovenského jazyka v tých krajinách, kde je na to predpoklad. Neustále monitorovať stav a situáciu a zároveň rozvíjať ekonomické, kultúrne, politické, vedecké, športové kapacity. Podstatné je však povedať, že v zahraničí sú Slováci akosi automaticky aj matičiari, podporovali, podporujú a budú podporovať našu najstaršiu celoslovenskú ustanovizeň Maticu slovenskú, tú na Slovensku, ako aj tie v jednotlivých štátoch.

Bol som aktívny v treťom sektore aj v oblasti ľudských práv, ale aj v oblasti ochrany životného prostredia. Roku 2009 sme odštartovali kampaň na zamedzenie plastových tašiek v predajniach. Na základe tej kampane následne v parlamente schválili Zákon o obmedzení plastových tašiek (2011). Roku 2017 som navštívil USA v rámci študijnej návštevy, bolo to tesne po volebnej výhre prezidenta Trumpa.

Pokiaľ spomeniem výsledky práce pre Slovákov u nás, tak doposiaľ sme v rámci rodiny zriadili pamätnú izbu v Báčskom Petrovci, ktorú navštevujú tisíce Slovákov, natočilo sa v nej niekoľko dokumentárnych filmov rôznych verejnoprávnych televízií a podobne. Spracovali a vydali sme viaceré publikácie: Bulletin Slovenské národné slávnosti (1996), Svedectvá (1997), Obnovenie Matice slovenskej v Juhoslávii (2000 a 2003), Sprievodca aukčnou privatizáciou v Srbsku/ Vodič kroz aukcijsku privatizaciju u Srbiji (2003), Zlé časy (2006), Job shadow day (2007), Slováci v Čiernej Hore – Kto sme čo sme a kam ideme (2008) / Slovaci u Crnoj Gori – Ko smo, što smo i kuda idemo (2008), Spievajme spolu/ Pjevajmo zajedno (2008), Poď so mnou farbiť (2009), Prvé tri (k)roky (2010), Nagymegyer 1914 – 1918. Logori grobilje crnogorskih interniraca (2018), Analýza starostlivosti SR o Slovákov žijúcich v zahraničí (2019), Veľký Meder 1914 –1918. Zajatecký tábor a cintorín internovaných osôb z Čiernej Hory (2020).

- Viliam Komora: Medzi krajanmi celého sveta ste spoločne s vaším otcom Michalom a bratom Andrejom svetoznámy gastronomický majster, víťaz súťaže o Najchutnejšiu klobásu v Báčskom Petrovci (2003) a Pálenku z drevenej jahody (2004). Vraj v chýrečnej izbe podávate aj tradičné bravčové mäso s klobásou a krumpľami na ťapši...

- Michal Spevák: V našej „DNA" je pestovanie slovenskej kultúry, zachovanie tradícií a autentickej gastronómie a archaického jazyka. Myslím, že treba stavať aj na tom, čo zažili kolegovia z OĽaNO pri návšteve vo Vojvodine. A takisto sa pokúsim o novinársku návštevu zo Slovenska vo Vojvodine – možno nie iba jednu… Pravda, teraz je situácia osobitne dramatická a myslím si, že treba chvíľu počkať, aby v mysliach a pozornosti ľudí zostal priestor pre Slovákov žijúcich v zahraničí, lebo teraz všetko prekrýva koronavírus...

- Viliam Komora: Ďakujem za rozhovor. Veríme, že tento muž vybojuje na národa roli dedičnej Slovákom v zahraničí, ako aj Slovákom na Slovensku ešte výraznejšie práva a zveľadenie našej kultúry a slovenskej spoločnosti. „Nepolitikárčiť, ale viesť národ správnou cestou." Veď aj to je jeho mottom.

Zhováral sa: Viliam Komora, Foto: archív autora

SLÁVNOSTNÝ PREUKAZ

RIADNEHO ČLENA MATICE SLOVENSKEJ

Idea nového dôstojnejšieho preukazu člena Matice slovenskej rezonovala na poradách riaditeľov domov MS a pracovníkov OP MS, ale aj na zasadnutiach okresných rád MS dlhšie obdobie. Členské ústredie MS v spolupráci s Domom MS v Snine sa rozhodlo vytvoriť nový návrh matičného preukazu. Základným cieľom bolo graficky a technicky navrhnúť preukaz, ktorý by presvedčivo odzrkadľoval historickú tradíciu a vážnosť najstaršej národnej ustanovizne – Matice slovenskej.

Zámerom bolo vyhotoviť preukaz, ktorý nebude na tzv. bežné používanie s ostatnými dokladmi, pretože na to môže poslúžiť aj jednoduchá identifikačná karta. Nový preukaz je navrhnutý tak, aby svojím vyhotovením odzrkadľoval modernú dobu, v ktorej teraz žijeme, ale zároveň aby ideovo nadväzoval na preukazy z dávnejšej minulosti, ktoré dôstojnejšie reprezentovali Maticu slovenskú. Preto návrh je graficky riešený tak, aby obsahoval najdôležitejšie obrazové výjavy z histórie nášho národa a vyjadroval poslanie Matice slovenskej a jej matičného hnutia. Zároveň má u členov vzbudzovať patričnú úctu a hrdosť k najstaršej národnej ustanovizni Slovákov.

Návrh je graficky riešený ako symbolická „cenina" a je opatrený zlatou slepou ražbou (pečať predsedu Matice slovenskej), pričom meno každého konkrétneho člena bude vytlačené okrasným písmom, čím je zabezpečený jednotný estetický vizuál každého preukazu, ale aj jedinečnosť vďaka natlačenému menu člena. Preukaz bude podpísaný predsedom a správcom Matice slovenskej, ale i riaditeľom Členského ústredia MS.

Vnútri preukazu je priestor na členské a pamätné známky, ale aj ocenenia, ak by ich konkrétny člen dostal za svoju aktívnu prácu pre matičné a národné hnutie.

Kompletné zhotovenie preukazov bude zabezpečovať členský pilier prostredníctvom Domu Matice slovenskej v Snine a Členského ústredia MS, ktoré preverí členstvo záujemcu a poskytne presné údaje o zaradení záujemcu – člena v rámci štruktúry členstva MS. Keďže preukaz si vyžaduje aj manuálne spracovanie, nemôže sa vyrobiť hromadne, ale postupne, ako budú prichádzať požiadavky od jednotlivých členov. Tento proces bude koordinovať Členské ústredie Matice slovenskej v Martine.

Preukaz v tejto prvej fáze bude členskému hnutiu ponúknutý na dobrovoľnej báze a jeho náklady budú zabezpečené vydaním pamätnej známky v hodnote 10 eur, ktorú si člen MS zakúpi automaticky s preukazom. Objednávka sa bude realizovať individuálne a člen či záujemca ju zašle priamo ČÚ MS, ktoré overí potrebné údaje a zašle na tlač preukazu do Domu MS v Snine. Propagácia nového preukazu sa uskutoční cez informáciu a formulár zverejnený na matičnom webe, v SNN, resp. aj zaslaním krajským a okresným radám. V sume 10 eur je zahrnutý príspevok na korunový účet Matice slovenskej, slúžiaci na podporu miestnych odborov cez dotácie regionálnej kultúry, poštovné a samotnú výrobu každého jednotlivého preukazu, pretože vyhotovenie si vyžaduje špecifické materiály a osobitú techniku tlačenia na vypísanie mena a priezviska. Nový slávnostný členský preukaz bude dôstojným nasledovníkom tradície matičných legitimácií vydávaných za éry Jozefa Škultétyho a Jozefa Cígera Hronského.

SLOVÁCI MAJÚ V ŤAŽKÝCH ČASOCH

KOLEKTÍVNY INŠTINKT SEBAZÁCHOVY

Zhodou historických náhod pandémia koronavírusu zachvátila svet na 100. výročie španielskej chrípky, ktorá od marca 1918 do marca 1920 zabila niekoľkonásobne viac ľudí než prvá svetová vojna. Odhaduje sa, že kým vo vojnových rokoch 1914 – 1918 zahynulo okolo sedemnásť miliónov ľudí, pandémia španielskej chrípky zanechala až sto miliónov ľudských obetí, čo bolo asi päť percent svetovej populácie.

V kolektívnej historickej pamäti Slovákov to nie je nová skúsenosť. Okrem španielskej chrípky sme v strednej Európe prežili viacero cholerových epidémií od vrcholného stredoveku až po 19. storočie, ktorým otriasli najmä epidémie v rokoch 1830 a 1831 a 1872 a 1873. Prvá z nich, ktorá si len v Uhorsku vyžiadala jeden milión obetí, vyvolala množstvo nepokojov vrátane rozsiahleho roľníckeho povstania na východnom Slovensku. Posledná epidémia cholery roku 1873 stála v Uhorsku asi dvestotisíc životov. Ešte starší pôvod má takzvaná čierna smrť. Od polovice 14. storočia táto morová epidémia decimovala obyvateľstvo Európy, Slovensko nevynímajúc. Neraz vyhubila až dve tretiny populácie. V období stavovských protihabsburských povstaní sa k vojnovému utrpeniu v rokoch 1618 – 1711 pridal mor. Najsilnejšia morová epidémia najviac zúrila v habsburskej monarchii roku 1679, keď zahynula polovica obyvateľov Viedne.

V niečom je však súčasná situácia odlišná. Uvedomili sme si, že ani vyspelé technológie 21. storočia, rozvinutý priemysel, moderné zdravotníctvo či informačno-mediálny vek samy o sebe nedokážu zachrániť ľudské životy. Aký zdanlivý a klamlivý bol pocit civilizačného bezpečia… Stačilo pár dní a v Európe, Ázii i Amerike zomreli tisíce ľudí a pulz globálneho priemyslu a obchodu sa radikálne spomalil.

Európske intelektuálne a politické špičky desiatky rokov premrhali obrovské množstvo času a energie spormi o tradičných hodnotách, relativizovaním rodiny, národa i štátu. Niekedy dokonca zašli v úvahách tak ďaleko, či sú vôbec potrebné. Doba tieto ideológie demaskovala mávnutím čarovného prútika. Aj teraz sa znova ukazuje, že rodina býva jedinou istotou a štát ihneď potrebným, ak dôjde na pomyselné lámanie chleba. Prejavila sa celková nepripravenosť elít, ktoré sa len naoko zdali byť modernými, a nakoniec nedokázali rozhodne a včas reagovať, keď je v hre taká základná vec ako záchrana života tisícov ich vlastných občanov.

Žiaľ, doba je dnes rovnako nebezpečná a rozporuplná, ako boli aj tie predchádzajúce. Spochybňovanie všetkého určite nevedie k zlepšeniu civilizácie, ale naopak, fatálne ju oslabuje, zbavuje akcieschopnosti a ponecháva ju napospas osudu. Jednotlivec nie je osamoteným ostrovom a musí myslieť aj na prospech spoločnosti, ale ani spoločnosť nesmie nikdy zabudnúť na jednotlivca. Globalizácia a kapitalizmus sú objektívne a dlhodobé vývojové procesy, no ich aktuálna nepríčetná a subjektívna forma, akou sa realizujú vo svete, sa na pozadí posledných pandemických udalostí ukázala byť takmer odtrhnutá od reálneho života bežných ľudí. Svedčí o tom nielen pandémia, ale aj bitka o hraničné ploty na grécko-tureckých hraniciach, nehasnúce, prepojené lokálne vojny na Blízkom východe a nekončiaci sa konflikt na Ukrajine či súperenie medzi superveľmocami.

A čo my Slováci? Na prekvapenie mnohých sme sa dokázali rýchlo prispôsobiť novej situácii. Až na výnimky, ktoré budú v spoločnosti vždy, ide o pozoruhodný jav slovenskej mentálnej flexibility. Polícia nemusela rozháňať skupinky ľudí v uliciach pomocou dronov ako v Španielsku ani predstavitelia štátu nečakali na tisíce nakazených ako v Taliansku, aby zaviedli prísne opatrenia. V slovenskom národe sa opäť prejavil kolektívny inštinkt sebazáchovy, ktorý nás má ešte spred čias národnej emancipácie. Bol v nás Slovákoch a Slovenkách prítomný už počas tatárskych vpádov či osmanskej okupácie Uhorska, no možno naša genetická pamäť siaha až k dávnym vekom franským či ešte starším avarským inváziám.

Kolektívna historická pamäť národa, skúsenosti našich predkov, duchovné a kresťanské hodnoty, ale aj naše národné povedomie, ktoré si vytvárame od ranej mladosti a udržiavame vďaka spoločným hodnotám, tradíciám i poznaniu dejín a osobností, opäť spustili procesy našej sebazáchrany. Slováci sa neodlišujú od okolitých národov, pokiaľ ide o moderný štýl života, no ohrozenie seba, rodiny i širšieho spoločenstva dokážu veľmi rýchlo rozpoznať. Stále máme túto vzácnu schopnosť aj vďaka práci a obetí predchádzajúcich slovenských generácií.

Na tejto novej, ale určite nie poslednej (!) dejinnej križovatke slovenský národ ukazuje svojskú húževnatosť a presvedčenie, že aj po tomto boji s neviditeľným nepriateľom zostane príkladom odolného národa na mape Európy. A ak niekto hľadá racionálne dôvody, prečo by mal byť hrdým Slovákom a hrdou Slovenkou, toto je určite jeden z nich.

Marián Gešper, predseda Matice slovenskej

Štvrťročník Matice slovenskej. Číslo 1/2020. **Vydáva:** Matica slovenská (IČO: 00179 027, DIČ 2020603123) v spolupráci s Členským ústredím MS. **ISSN:** 2585 – 9927. **Nepredajné. Šéfredaktor:** Bc. Marek Nemec. Sídlo vydavateľa a administrácia: P. Mudroňa č. 1, Martin, tel.: (+421 43) 381 2842, e-mail: jan.seman@matica.sk Tlač: NEOGRAFIA, a. s., Sučianska 39A, 038 61 Martin, IČO: 31597912, DIČ: 2020433217. **Redakčná rada:** predseda JUDr. Marián Gešper, Mgr. Martin Hajník, PhDr. Martin Fejko, Mgr. Marek Hanuska, ThLic. Mgr. Viliam Komora, PhD., PhDr. Pavol Madura, Ing. Jozef Makariv, JUDr. Štefan Martinkovič, Mgr. Veronika Matušková, Bc. Marek Nemec, doc. PaedDr. Pavol Parenička, CSc., RNDr. Ján Seman. **Grafické spracovanie:** Ing. Jozef Makariv, Dom MS Snina.